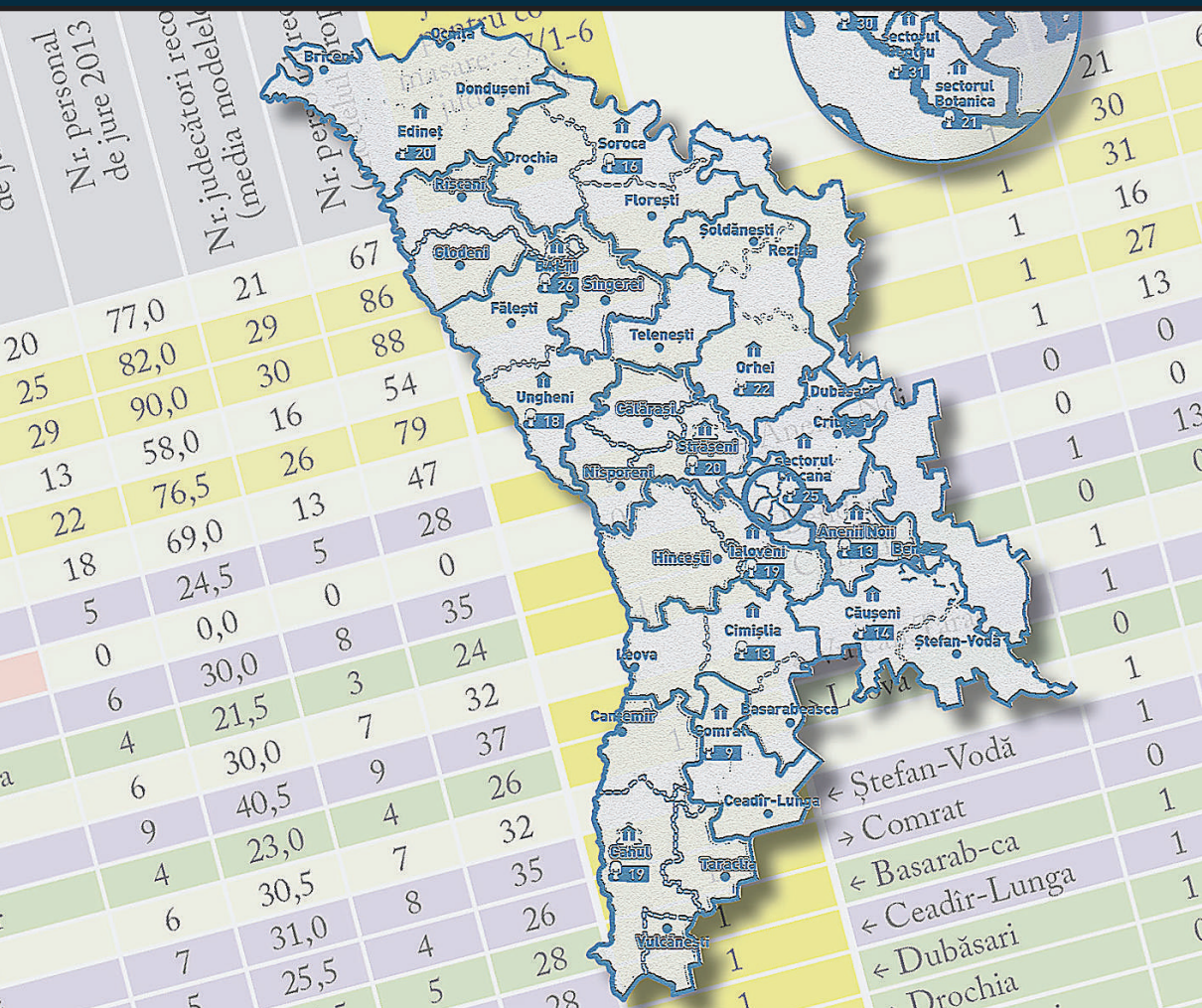

STUDIU CU PRIVIRE LA OPTIMIZAREA HĂRȚII JUDICIARE din Republica Moldova

STUDIU CU PRIVIRE LA OPTIMIZAREA HĂRȚII JUDICIARE din Republica Moldova

Nadejda Hriptievschi, Vladislav Gribincea și Jesper Wittrup

Studiul a fost elaborat în cadrul proiectului
„Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției:
Pilonii I și II”, implementat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM).
Proiectul a fost finanțat de Departamentul de Stat al Statelor Unite.

Opiniile, constatările, concluziile și recomandările exprimate în studiu sunt ale autorilor și nu reflectă în mod necesar pe cele ale Departamentului de Stat al Statelor Unite.

Chișinău, Februarie 2014

Studiu cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova

Ediție apărută cu suportul financiar al Ambasadei SUA în Moldova, în cadrul programului de asistență în implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției (SRSJ) pentru 2011-2016

Copyright © 2014 – Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Echipa Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)

implicată în elaborarea studiului:

Nadejda Hriptievschi, Directoare de Program (autoare a studiului)

Vladislav Gribincea, Președinte (autor al studiului)

Ion Guzun, Consilier Juridic

Valentina Purcel, Coordonatoare de Proiect

Pavel Grecu, Consilier Juridic

Ilie Chirtoacă, Stagiatar

Expertul internațional care a colaborat cu CRJM la elaborarea studiului:

Jesper Wittrup (autor al studiului)

Traducere din engleză în română: *Doina Dumbrăveanu-Munteanu*

Copertă, design și machetare: *Nicolae Cușchevici*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Studiu cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova / Centrul de Resurse Juridice din Moldova CRJM ; elab.: Nadejda Hriptievschi [et al.] ; trad. din engl.: Doina Dumbrăveanu-Munteanu. — Chișinău : S.n., 2014 (Combinatul Poligrafic). — 122 p.

Apare cu sprijinul financiar al Ambasadei SUA în Moldova. — 400 ex.

ISBN 978-9975-4255-9-9.

34(478)

S 72

Conținut

Sumar	7
Mulțumiri	11
Abrevieri	13
Capitolul I	
De ce optimizarea hărții judiciare este benefică pentru Republica Moldova?	15
Capitolul II	
Metodologia aplicată	23
2.1 Prezentare generală a metodologiei studiului	23
2.2 Datele utilizate în studiu	29
Capitolul III	
Analiza alocării posturilor de judecător și a personalului non-judiciar în judecătoria și curțile de apel	37
3.1 Alocarea posturilor de judecător	37
3.1.1 <i>Modele utilizate pentru calcularea numărului posturilor de judecător care trebuie alocate</i>	37
3.1.2 <i>Recomandări pentru alocarea posturilor de judecător în judecătoria, inclusiv cele specializate</i>	38
3.1.3 <i>Recomandări pentru alocarea posturilor de judecător în curțile de apel</i>	41
3.1.4 <i>Recomandări pentru alocarea judecătorilor de instrucție în judecătoria</i>	43
3.2 Alocarea personalului non-judiciar	46
3.2.1 <i>Modele utilizate pentru alocarea personalului non-judiciar</i>	46
3.2.2 <i>Recomandări pentru alocarea personalului non-judiciar în judecătoria</i>	48
3.2.3 <i>Recomandări pentru alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel</i>	53
Capitolul IV	
Analiza comasării judecătoriilor	57
4.1 Privire de ansamblu asupra analizei comasării instanțelor de judecată	57
4.2 Comasarea judecătoriilor – trei scenarii	60
4.3 Opinie cu privire la amplasarea câtorva instanțe judecătorești din Chișinău într-o singură incintă (Palatul Justiției)	88

Rezumatul principalelor concluzii și recomandări	91
Anexe	97
Anexa 1: Volumul de lucru mediu per judecător în judecătorii și curțile de apel pentru anii 2010-2012, nedivizat pe categorii de complexitate	97
Anexa 2: Volumul mediu de lucru per judecător în judecătorii și curțile de apel pentru 2010-2012, divizat pe categorii de complexitate	99
Anexa 3: Harta judiciară după comasarea judecătoriilor conform Scenariului 1	102
Opțiunea 1	102
Opțiunea 2	103
Anexa 4: Harta judiciară după comasarea judecătoriilor conform Scenariului 2	104
Opțiunea 1	104
Opțiunea 2	105
Anexa 5: Harta judiciară după comasarea judecătoriilor conform Scenariului 3	106
Opțiunea 1	106
Opțiunea 2	107
Anexa 6: Cele mai bune practici internaționale pentru măsurarea eficienței instanțelor de judecată, alocarea de personal și evaluarea structurii hărții instanțelor de judecată	108

— • —

<i>Tabel 1: Rezultatele privind alocarea posturilor de judecător în judecătorii, inclusiv cele specializate</i>	39
<i>Tabel 2: Rezultatele privind alocarea posturilor de judecător în curțile de apel</i>	42
<i>Tabel 3: Rezultatele cu privire la alocarea judecătorilor de instrucție în judecătorii</i>	45
<i>Tabel 4: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în judecătorii, inclusiv cele specializate, bazate pe numărul exact recomandat de judecători</i>	49
<i>Tabel 5: Proporția de personal non-judiciar per judecător în judecătorii (modelul proporțional de alocare a personalului non-judiciar, raportat la numărul de judecători pe instanță)</i>	50
<i>Tabel 6: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în judecătorii, inclusiv cele specializate, în baza modelului proporțional</i>	51
<i>Tabel 7: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel, în funcție de numărul recomandat de judecători</i>	53
<i>Tabel 8: Proporția personalului non-judiciar per judecător în curțile de apel (în baza modelului proporțional de alocare a personalului non-judiciar)</i>	54
<i>Tabel 9: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel, în baza modelului proporțional</i>	54
<i>Tabel 10: Comasarea judecătoriilor, Scenariul 1, opțiunile 1 și 2</i>	61
<i>Tabel 11: Scenariul 1, opțiunea 1 pentru comasarea judecătoriilor</i>	66
<i>Tabel 12: Scenariul 1, opțiunea 2 pentru comasarea judecătoriilor</i>	67
<i>Tabel 13: Lista judecătoriilor conform Scenariului 1</i>	68
<i>Tabel 14: Comasarea judecătoriilor, Scenariul 2, opțiunile 1 și 2</i>	70
<i>Tabel 15: Scenariul 2, opțiunea 1 pentru comasarea judecătoriilor</i>	75
<i>Tabel 16: Scenariul 2, opțiunea 2 pentru comasarea judecătoriilor</i>	76
<i>Tabel 17: Lista judecătoriilor conform Scenariului 2</i>	77
<i>Tabel 18: Comasarea judecătoriilor, Scenariul 3, opțiunile 1 și 2</i>	79
<i>Tabel 19: Scenariul 3, opțiunea 1 pentru comasarea judecătoriilor</i>	85
<i>Tabel 20: Scenariul 3, opțiunea 2 pentru comasarea judecătoriilor</i>	86
<i>Tabel 21: Lista judecătoriilor conform Scenariului 3</i>	87

Sumar

Studiul de oportunitate privind optimizarea hărții dislocării instanțelor judecătorești în scopul consolidării capacităților instituționale ale instanțelor, optimizarea numărului de judecători și asigurarea utilizării cât mai eficiente a resurselor disponibile în Republica Moldova (*studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova*) a fost elaborat în cadrul proiectului Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) - „Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției: Pilonii I și II”. Proiectul a inclus două studii suplimentare: studiul cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova și studiul cu privire la optimizarea structurii organelor procuraturii și a numărului de procurori din Republica Moldova. Proiectul a fost finanțat de către Ambasada SUA în Moldova, în cadrul programului de asistență a implementării Strategiei de reformă a sectorului justiției (SRSJ) pentru anii 2011-2016, aprobată de Parlament la 25 noiembrie 2011, precum și a planului său de acțiuni. Conținutul studiului constituie responsabilitatea deplină a CRJM.

Acest studiu este prevăzut de către direcția strategică 1.1., domeniul specific de intervenție 1.1.1. Studiul s-a referit numai la judecătoria și curțile de apel și, în consecință, oferă recomandări doar în privința acestor instanțe.

Una dintre principalele provocări în realizarea studiului a fost lipsa datelor disponibile pentru utilizare, precum și necesitatea identificării atât a datelor relevante, cât și colectării acestora, în special pentru scopurile acestui studiu. Pentru a oferi o imagine clară cititorului, datele colectate pentru acest studiu sunt explicate în detaliu. Principalele date utilizate pentru studiu cuprind volumul de lucru al instanțelor judecătorești pentru 2010-2012, numărul de judecători și de personal pentru perioada 2010-2012 și pentru 2013, precum și datele socio-demografice pentru anii 2010-2011. Autorii subliniază necesitatea unei abordări mai aprofundate a volumului de lucru al instanțelor judecătorești, care să ia în considerare mai degrabă diferitele grade de complexitate ale cauzelor, decât utilizarea abordării tradiționale de a include toate cauzele și a le împărți în funcție de numărul de judecători. Autorii mai subliniază necesitatea îmbunătățirii procesului de colectare a datelor în sistemul judecătoresc, ceea ce presupune că toate instanțele ar trebui să utilizeze Programul integrat de gestionare a dosarelor pentru cauzele examinate.

Metoda de bază utilizată pentru acest studiu este Analiza înfășurării datelor (DEA), care a fost utilizată pentru a calcula repartizarea judecătorilor per instanță. Modelele DEA

au fost completate cu diverse alte modele, inclusiv cu un model regresional pentru a evalua relația statistică între volumul de lucru al instanțelor judecătorești și caracteristicile populației, precum și modelul proporțional, folosit pentru a estima numărul optim de personal per instanța judecătorească. Anexa 1 explică în detaliu cele mai bune practici folosite pe plan internațional pentru măsurarea eficienței instanțelor judecătorești, repartizarea personalului și evaluarea hărții dislocării instanțelor judecătorești.

Studiul este structurat în trei părți principale. În prima parte, capitolul 1 și 2, se explică de ce optimizarea instanțelor judecătorești este benefică pentru Republica Moldova și explică în detaliu metodologia aplicată studiului. Partea a doua, capitolul 3, conține o analiză a repartizării judecătorilor și a personalului per instanță. Partea a treia, capitolul 4, conține recomandări de optimizare a hărții judiciare în Moldova prin comasarea unor instanțe.

Studiul concluzionează că optimizarea hărții judiciare este benefică pentru Moldova. Principalele argumente pentru optimizarea hărții judiciare sunt: de a crea condiții pentru îmbunătățirea calității actului justiției și o mai bună utilizare a finanțelor publice în sectorul judecătoresc. Studiul se referă la modul de repartizare a judecătorilor și personalului per instanță, cu scopul de a asigura un volum de lucru egal printre instanțele judecătorești și oferă recomandări în acest sens. Asigurarea unui volum de lucru relativ egal între diferite instanțe asigură nu doar o utilizare eficientă a finanțelor publice, dar, de asemenea, creează un mediu sănătos pentru asigurarea unei justiții de calitate. Aceasta asigură, de asemenea, o funcționare echitabilă a sistemului prin oferirea unei remunerații egale pentru un volum similar de lucru depus.

Studiul nu prezintă o estimare a numărului optim total de judecători necesar sistemului judecătoresc și nu analizează Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Recomandarea unui număr total estimat de judecători și oferirea de recomandări pentru CSJ ar necesita o metodologie diferită și o analiză mult mai detaliată a activității *de facto* în cadrul instanțelor, decât ceea ce a fost posibil în cadrul acestui proiect. Studiul conține două estimări pentru alocarea judecătorilor per instanță și recomandă unul dintre aceste modele, cu cifre specifice, pentru alocarea judecătorilor pentru fiecare judecătorie și curte de apel. Implementarea recomandărilor ar presupune redistribuirea a 66 de posturi de judecător în cadrul sistemului. Studiul, de asemenea, oferă recomandări cu privire la timpul de lucru per judecător de instrucție per instanță și recomandă mai degrabă adoptarea unei abordări mai flexibile pentru alocarea judecătorilor de instrucție per instanță în funcție de volumul de lucru, decât o simplă alocare a câte 1-2 judecători de instrucție pentru fiecare instanță. În acele instanțe în care volumul de lucru nu justifică existența unui post cu normă deplină pentru un judecător de instrucție, judecătorul respectiv ar trebui să examineze și alte tipuri de cauze. Studiul oferă două estimări pentru alocarea personalului în judecătorii și curți de apel. Recomandările exacte cu privire la numărul de judecători și personal care să fie ajustate pentru fiecare instanță se conțin în Capitolul 3 al studiului (tabelele 1,2,3,6 și 9), precum și în Concluzii și Recomandări.

Capitolul menționat conține trei scenarii pentru potențiala comasare a instanțelor. Aceste scenarii se bazează pe numărul minim de judecători per instanță. Scenariile conțin propuneri de comasare a tuturor instanțelor cu un număr mai mic de 5, 7 sau 9 judecători. Scenariul 1

recomandă comasarea a 13 judecătories, inclusiv două instanțe specializate, datorită faptului că acestea au mai puțin de 5 judecătories (1-4 judecătories). Aceste instanțe sunt: Basarabeasca, Cantemir, Ceadăr-Lunga, Dondușeni, Dubăsari, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnia, Taraclia, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție. Scenariul 2 recomandă comasarea a 27 de judecătories, inclusiv două instanțe specializate, din motiv că acestea au mai puțin de 7 judecătories (1-6 judecătories). Aceste instanțe sunt: Bender, Basarabeasca, Cantemir, Ceadăr-Lunga, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Fălești, Florești, Glodeni, Leova, Nisporeni, Ocnia, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Șoldănești, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție. Potrivit scenariului 3, se recomandă comasarea a 34 de judecătories, inclusiv două instanțe specializate, din motiv că acestea au mai puțin de 9 judecătories (1-8 judecătories). Aceste instanțe sunt: Bender, Anenii-Noi, Basarabeasca, Briceni, Cantemir, Călărași, Căușeni, Ceadăr-Lunga, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Hincești, Leova, Nisporeni, Ocnia, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție. Toate cele 3 scenarii recomandă lichidarea celor două judecătories specializate existente la moment (Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție) din cauza volumului de lucru scăzut.

Recomandările de comasare sunt oferite doar ca potențiale exemple. O analiză mai aprofundată a celor mai bune opțiuni ar putea fi făcută ulterior, examinând detaliat distanțele geografice dintre instanțele judecătorești comasate, accesibilitatea transportului public și costurile necesare pentru îmbunătățirea infrastructurii instanțelor, precum și consecințele modificării hărții judiciare asupra altor instituții din sectorul justiției. Întrucât cele mai multe dintre clădirile actualelor instanțe judecătorești din Republica Moldova necesită renovare sau investiții capitale, în scopul asigurării condițiilor adecvate de funcționare a instanței, investiții sunt necesare în oricare caz. Cu toate acestea, ar trebui să fie efectuată o analiză a costurilor specifice pentru a selecta cele mai bune opțiuni pentru comasare și mărimea investițiilor necesare.

Studiul este destinat, în primul rând, factorilor de decizie, care pot decide asupra alocării judecătorilor și a personalului în instanțe, precum și asupra structurii hărții judiciare. Principalii factori de decizie care dețin aceste competențe sunt Consiliul Superior al Magistraturii, Guvernul, în special Ministerul Justiției și Ministerul Finanțelor, și Parlamentul. Sperăm ca acest studiu să le fie util atât reprezentanților autorităților menționate, cât și celor ai sistemului judecătorec și altor reprezentanți ai sectorului justiției și ai administrației publice.

Mulțumiri

Studiul a fost realizat de către echipa CRJM sub îndrumarea expertului internațional Jesper Wittrup. CRJM îi este recunoscător lui Jesper pentru timpul, dedicația și angajamentul său de a-i explica echipei și de a explora diferite opțiuni de colectare a datelor relevante, precum și de aplicare a acestora în diverse modele, în scopul de a asigura acuratețe și relevanță. Fără implicarea nemijlocită a lui Jesper acest studiu nu ar fi fost posibil.

Studiul a fost realizat în colaborare cu un grup local de coordonare, care a consiliat echipa CRJM pe tot parcursul proiectului și căruia îi suntem recunoscători pentru timpul acordat și îndrumarea competentă. Grupul a inclus următoarele persoane: Consiliul Superior al Magistraturii, reprezentat de Dumitru Visternicean și Ioana Chironeț; Ministerul Justiției, reprezentat de Constantin Bragoi, Lilia Ioniță, Sabina Cerbu și Ausra Raulickyte, precum și Ambasada SUA în Moldova, reprezentată de Radu Foltea.

Colectarea datelor a constituit o provocare pentru noi. Multe date urmau să fie colectate manual, ceea ce a necesitat mult timp din partea mai multor persoane. Am vrea să aducem mulțumiri în special Ardelei Babiuc și Mariei Raețchi de la Departamentul de Administrare Judecătorească, care au petrecut mult timp ajutându-ne să înțelegem și să colectăm datele corecte în ceea ce privește volumul de lucru al instanțelor și bugetele. De asemenea, îi suntem recunoscători șefului Departamentului, Constantin Bragoi, care ne-a facilitat accesul la toate datele de care aveam nevoie, inclusiv într-o perioadă dificilă pentru Departament. Îi aducem mulțumiri Ioanei Chironeț pentru deschiderea și ajutorul său valoros în furnizarea datelor privind judecătoria și personalul aprobat pentru 2013, date care au fost cruciale pentru studiu.

Suntem recunoscători Ambasadei SUA pentru susținerea financiară și un management excelent al proiectului, permițându-ne implementarea proiectului și realizarea acestui studiu.

Traducerea textului din engleză în română a fost efectuată de Doina Dumbrăveanu-Munteanu, căreia îi suntem recunoscători pentru o traducere calitativă și în timp util.

În sfârșit, am dori să le mulțumim membrilor CRJM, a căror contribuție a fost esențială pentru realizarea studiului: Valentinei Purcel, în special pentru multe ore petrecute la colectarea și clasificarea datelor privind volumul de lucru al instanțelor judecătorești, pentru nenumăratele sale încercări de a colecta și analiza datele privind circulația transportului public și distanța, factori importanți pentru formularea recomandărilor referitoare la comasarea instanțelor judecătorești, precum și pentru coordonarea foarte bună a tuturor aspectelor logistice ale proiectului; lui Ion Guzun pentru colectarea și analiza datelor

referitoare la judecători și personalul non-judiciar, a datelor referitoare la comasarea instanțelor judecătorești și analiza juridică a reformelor anterioare cu privire la optimizarea instanțelor judecătorești; lui Pavel Grecu pentru răbdarea de a colecta date din rapoartele instanțelor judecătorești și analiza datelor și a lecțiilor din rapoartele Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției; lui Ilie Chirtoacă pentru verificarea minuțioasă a tuturor datelor utilizate în text; precum și Aureliei Celac pentru excelentul management financiar și contabilitatea proiectului.

Abrevieri

CA – Curtea de Apel

CPP – Codul de procedură penală

CPC – Codul de procedură civilă

CEPEJ – Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției

PIGD – Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor

IJ – instanțe judecătorești (abreviere utilizată în tabele)

DAJ – Departamentul de Administrare Judecătorească (Ministerul Justiției)

SRSJ – Strategia de reformă a sectorului justiției

Nr. - număr

BNS – Biroul Național de Statistică

USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ROLISP - Programul de Consolidare a Instituțiilor Statului de Drept

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

CSM – Consiliul Superior al Magistraturii

UTA Găgăuzia – Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

De ce optimizarea hărții judiciare este benefică pentru Republica Moldova?

Optimizarea instanțelor judecătorești este folosită în diferite contexte și poate însemna lucruri diferite. Prezentul studiu este axat pe optimizarea hărții judiciare și se referă la două aspecte principale: realocarea posturilor de judecător și personalului non-judiciar în cadrul instanțelor judecătorești și schimbări la nivelul hărții judiciare prin comasarea sau lichidarea instanțelor.

Dacă posturile în cadrul sistemului judecătoresc nu sunt niciodată redistribuite, este foarte probabil ca sistemul judecătoresc să sufere niște dezechilibre serioase. Aceste dezechilibre pot duce la diverse consecințe negative, în special la:

- inegalitatea justiției, pentru că justițiabilul beneficiază de servicii de o calitate diferită, în funcție de timpul pe care-l alocă judecătorii din diferite instanțe judecătorești examinării cauzelor (judecătorii cu volum de lucru mai mare sunt, în mod obiectiv, în măsură să aloce mai puțin timp cauzelor pe care le examinează);
- distribuția inechitabilă a sarcinilor între instanțele judecătorești, cu judecători care au un volum diferit de lucru pentru aceeași remunerare;
- utilizarea inefficientă a fondurilor publice, pentru că instanțele mici sunt mult mai costisitoare în comparație cu cele mari (argumentele economiei de scară).

Optimizarea hărții judiciare (sau reproiectarea hărții judiciare așa cum este folosită în alte studii) are loc nu doar în Republica Moldova. Aceasta este, în general, utilizată pentru a îmbunătăți calitatea justiției și a spori eficiența sistemului judecătoresc. Regândirea hărții judiciare este enumerată printre recomandările Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare din Declarația de la Vilnius cu privire la provocări și oportunități pentru sistemul judiciar în actualul climat economic¹. Recent, aceasta reprezintă o tendință comună în rândul țărilor europene pentru a reduce numărul instanțelor judecătorești, cu scopul de a crea unități judecătorești mai mari. Acest lucru se datorează atât considerentelor de calitate, cât și a celor de eficiență. În unele țări, cum ar fi Danemarca, Norvegia, Olanda, numărul instanțelor judecătorești se reduce pentru a îmbunătăți calitatea justiției. Prin reducerea numărului de instanțe, aceste țări nu preconizează să realizeze economii nete. În Danemarca, sunt identificate oportunități pentru reducerea costurilor, prin intermediul specializării, indiferent de modificarea hărții judiciare. În alte țări, cum ar fi Portugalia, Grecia, Austria, Irlanda, Marea Britanie, Polonia, România și Turcia,

¹ A se vedea recomandarea a 3-a a Declarației de la Vilnius, adoptată de Adunarea Generală a Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (RECJ) din 8-10 iunie 2011.

pe lângă o mai bună calitate, se preconizează ca reducerea costurilor să poată fi realizată prin lichidarea instanțelor de judecată care nu sunt utilizate suficient și, uneori, chiar a instanțelor cu o infrastructură învechită, și transferul cauzelor examinate de acestea către instanțele judecătorești din apropiere. Olanda, Polonia și Turcia au drept scop aducerea mai multor instanțe mici sub o umbrelă pentru a reduce costurile de management și cheltuielile generale. În alte țări, cum ar fi Belgia și Italia, revizuirea hărții judiciare se consideră necesară, dar nu s-a ajuns încă la un consens cu privire la măsurile specifice, deși, în Italia, au fost create condiții legale pentru reorganizare².

Instanțele judecătorești mari sunt considerate ca fiind mai bine adaptate pentru a oferi un management mai eficient și de calitate, ele pot răspunde mai bine oportunităților pentru economiile de scară (poate fi evitată dublarea funcțiilor), sunt mai puțin vulnerabile la apariția posturilor vacante sau schimbările bruște în volumul cauzelor parvenite în sistem. De asemenea, acestea permit oportunități mai bune de specializare și de utilizare a principiului colegialității (mai mult de un judecător care prezidează) și, în cele din urmă, instanțele mari ar putea crea mai bine un mediu profesional sănătos, în care judecătorii să poată discuta și împărtăși cunoștințe cu privire la problemele juridice³.

Principalul argument împotriva lichidării instanțelor mici este că apropierea acestora de comunitățile locale oferă cetățenilor un acces convenabil la justiție. Cu toate acestea, odată cu îmbunătățirea infrastructurii și a oportunităților de transport, acest lucru devine mai puțin o preocupare în țările care au fost supuse sau sunt în cursul reformelor hărții judiciare. Acest lucru se explică parțial prin faptul că prezența fizică a părților și a altor participanți la proces, cum ar fi martorii, devine din ce în ce mai puțin importantă. Aplicarea tehnologiilor informaționale, în special, a video conferinței, devine un fenomen din ce în ce mai comun în țările mari, iar participarea la o audiere la distanță nu este considerată un obstacol serios⁴.

Republica Moldova este o țară destul de mică și sistemul de transport se îmbunătățește, creșterea investițiilor publice în infrastructura drumurilor naționale și locale fiind una dintre prioritățile de dezvoltare ale Republicii Moldova până în anul 2020⁵. În plus, majoritatea cetățenilor au nevoie să participe în instanța de judecată de câteva ori în viața lor, dacă este cazul⁶. În cele din urmă, instanțele mari ar putea să păstreze unele dintre avantajele

² Pentru detalii a se vedea *Reforma Judiciară în Europa. Raport 2011-2012*, Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (RE CJ), p. 6. Raportul este disponibil la: http://www.ency.eu/images/stories/pdf/GA/Dublin/encj_report_judicial_reform_def.pdf.

³ Pentru detalii a se vedea Studiul cu privire la raționalizarea instanțelor din România, Terry R. Lord (expert în domeniul judiciar) și Jesper Wittrup (expert în administrarea instanțelor), 2005, disponibil la: <http://www.just.ro/MinisterulJusti%C8%9Biei/Sistemuljudiciarrom%C3%A2n/Rapoarte/tabid/92/Default.aspx>.

⁴ Reforma Judiciară în Europa. Raport 2011-2012, ibidem, p. 6.

⁵ Moldova 2020. Strategia națională pentru dezvoltare: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei, aprobată prin Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare "Moldova 2020", nr. 166 din 11 iulie 2012.

⁶ Potrivit unui studiu reprezentativ la nivel național realizat în 2012, 22,2% din respondenți au raportat că în ultimii 3,5 ani au avut o experiență legată de una sau mai multe probleme care trebuie deferite justiției, ceea ce înseamnă că mai mult de unul din cinci moldoveni a trebuit să se confrunte cu o problemă complicată pe parcursul a 3,5 ani înainte de interviu. Din aceste probleme, 23,1%, sau un pic mai mult de una din cinci probleme serioase sau dificile de rezolvat sunt deferite instanțelor judecătorești (Probleme cu caracter juridic ale populației din Republica Moldova cu

proximității, dacă li s-ar permite să instituie filiale sau săli de judecată în diferite orașe. Comunitatea mai mică poate fi astfel vizitată din când în când de către un judecător, sau de o echipă de judecători, care astfel, pot examina acele cauze, examinarea cărora nu este convenabilă în orașul în care se află instanța de judecată de bază⁷. Pentru unele părți ale Republicii Moldova aceasta poate fi considerată o opțiune, mai ales în cazul în care, din punct de vedere politic, lichidarea unei instanțe nu poate părea oportună.

În Republica Moldova, revizuirea hărții judiciare sau optimizarea instanțelor judecătorești este prevăzută în Strategia de reformă a sectorului justiției (SRSJ) pentru anii 2011-2016, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 231 din 25 noiembrie 2011. Aceasta reprezintă principalul document de politici, pentru implementarea căruia a fost realizat acest studiu și oferite recomandări. Direcția strategică 1.1. a SRSJ, domeniul specific de intervenție 1.1.1., prevede „Optimizarea hărții dislocării instanțelor judecătorești în scopul consolidării capacităților instituționale ale instanțelor, a numărului de judecători și asigurarea utilizării cât mai eficiente a resurselor disponibile”. În domeniul specific de intervenție 1.1.1., Planul de acțiuni al SRSJ este prevăzută realizarea unui studiu privind optimizarea hărții judiciare în Moldova în 2012, elaborarea, în 2013, a legilor necesare, bazate pe recomandările studiului și reorganizarea sistemului judecătoresc în 2014-2016.

Optimizarea instanțelor judecătorești este necesară în Moldova nu doar pentru implementarea SRSJ. Aceasta a fost inclusă în SRSJ din anumite motive. Principalele motive pentru realizarea studiului privind optimizarea hărții în Republica Moldova le reprezintă necesitatea de a îmbunătăți calitatea actului de justiție și de a spori eficiența instanțelor judecătorești.

(1) Îmbunătățirea calității justiției, inclusiv prin asigurarea unui volum optim de lucru:

Instanțele judecătorești mai mari pot crea un mediu de lucru mai bun, permițând judecătorilor să discute probleme juridice complexe și să facă schimb de experiență, ceea ce poate îmbunătăți calitatea deciziilor lor. Instanțele judecătorești mai mari permit pe deplin implementarea repartizării aleatorii a cauzelor, ceea ce constituie un element important în consolidarea încrederii justițiabililor în imparțialitatea sistemului judecătoresc. Instanțele mai mari permit, de asemenea, specializarea judecătorilor, fapt care oferă posibilitatea de a obține cunoștințe mai aprofundate în domeniul juridic vizat și, respectiv, poate îmbunătăți calitatea deciziilor luate de către judecător⁸. Pentru judecătorii din cele 29 de judecătorii cu mai puțin de 7 judecători și 10 judecătorii cu mai puțin de 5 judecători din Republica Moldova este mai dificil de a beneficia de avantajele oferite de schimbul de experiență în rândul colegilor, din cauza numărului mic de judecători în instanțele judecătorești în care activează.

soluții și fără, Martin Gramatikov, Chișinău 2012, Fundația Soros-Moldova, disponibil în română la: http://www.soros.md/files/publications/documents/Legal%20Needs%20Moldova_ro.pdf.

⁷ Pentru detalii a se vedea Studiul privind raționalizarea instanțelor din România, Terry R. Lord (expert în domeniul judiciar) și Jesper Wittrup (expert în administrarea instanțelor judecătorești), 2005.

⁸ A se vedea, de exemplu, Opinia (2012) nr. 15 a Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) privind specializarea judecătorilor, adoptată la a 13-a ședință plenară a CCJE (Paris, 5-6 noiembrie 2012), alin. 8-13.

Potrivit Raportului CEPEJ din 2012, în anul 2010 Republica Moldova s-a situat cu mult în urma altor state membre ale Consiliului Europei în ceea ce privește numărul de judecători raportat la numărul de locuitori, cu 12,4 judecători la 100 000 de locuitori (media în țările membre ale Consiliului Europei - 21,3; mediana - 18,0). Având în vedere numărul mare al migrației din Republica Moldova, aceasta nu înseamnă neapărat că numărul de judecători ar trebui să fie majorat. Cu toate acestea, este necesară o examinare detaliată a volumului de lucru al judecătorilor pentru a decide asupra numărului optim de judecători pentru fiecare instanță judecătorească. Acest lucru este important mai ales datorită faptului că datele statistice arată că volumul de lucru al judecătorilor variază substanțial în întreaga țară. De exemplu, pentru perioada 2010-2012, Judecătoria sectorului Buiucani a avut constant un volum de lucru anual per judecător de peste 1100 cauze (respectiv 1229, 1219 și 1145 cauze). În același timp, au existat și judecătorii care au avut un volum anual de lucru semnificativ mai mic per judecător. De exemplu, în 2010, Judecătoria din Dondușeni a înregistrat 256 cauze per judecător, iar Judecătoria Militară - 24; în 2011, Judecătoria Glodeni a avut 336 cauze, în timp ce în 2012 Judecătoria Dubăsari a înregistrat 273 cauze, iar Judecătoria Comercială de Circumscripție a avut 130 cauze per judecător.

Volumul de lucru variază considerabil și la nivelul curților de apel. De exemplu, în 2010, Curtea de Apel Chișinău a avut un volum de muncă anual de 478 cauze per judecător, 515 cauze în 2011 și 480 cauze în 2012, în timp ce Curțile de Apel Bender și Comrat în 2010-2012 au avut un volum de lucru anual de mai puțin de 200 cauze per judecător (Curtea de Apel Bender a avut 218 cauze per judecător în 2012).

Cifrele de mai sus constituie un indicator pentru necesitatea de a efectua o evaluare a volumului de lucru și de a realoca judecătorii din cadrul instanțelor de judecată, fără a indica modul de realocare a judecătorilor, deoarece aceste cifre arată doar numărul total al tuturor cauzelor, fără nici o diferențiere după complexitatea acestora. Cu toate acestea, diferențele atât de mari și evidente cu privire la volumul general de lucru constituie un indicator al faptului că alocarea judecătorilor în diferite instanțe judecătorești nu este întocmai corectă. Anexa 1 la acest studiu prezintă un tabel cu numărul total de cauze, judecători și volumul mediu de lucru per judecător pentru toate judecătoriile și instanțele judecătorești specializate, precum și pentru curțile de apel pentru perioada 2010-2012. Anexa 2 a studiului prezintă numărul total de cauze, judecători și volumul mediu de lucru per judecător, divizat pe grade de complexitate, pentru toate judecătoriile și instanțele specializate, precum și curțile de apel pentru anii 2010-2012. Un volum inegal de lucru afectează în mod negativ calitatea lucrului judecătorilor supraîncărcați și indicatorii de eficiență pentru instanțele judecătorești cu un volum de muncă „lejer”. Acest lucru împiedică, de asemenea, stabilirea unor indicatori de performanță la nivel de țară, precum și stabilirea unui sistem eficient de evaluare a performanței instanțelor judecătorești.

(2) Eficiența sistemului instanțelor judecătorești:

Un motiv important pentru optimizarea hărții judiciare este de a asigura faptul că fondurile publice nu sunt cheltuite în mod nejustificat pentru instanțe judecătorești ineficiente, adică, instanțe cu volum redus de lucru în comparație cu numărul de judecători și alte categorii de

personal. De asemenea, aceasta implică luarea în considerare a eventualelor *economii de scară*, ceea ce presupune că unitățile mai mari, în cazul nostru instanțele judecătorești, pot utiliza fondurile într-un mod mai eficient decât instanțele mici.

Amplasarea judecătoriilor din Republica Moldova nu a fost decisă în baza unor criterii obiective de eficiență a acestora. Aceasta s-a decis, mai degrabă, reieșind din organizarea teritorial-administrativă a țării. Legea privind organizarea judecătorească din 1995 prevedea un sistem de 4 nivele de instanțe judecătorești: judecătorii, tribunale, Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție. Legea cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești, nr. 853 din 29 mai 1996 prevedea că competența teritorială a judecătoriilor este stabilită în conformitate cu organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova. În rezultat, au fost înființate 48 de judecătorii și o instanță militară. Legea respectivă prevedea, de asemenea, existența a 5 tribunale, o curte de apel și o Curte Supremă de Justiție. Arbitrajul anterior a fost reorganizat în Judecătoria Economică de Circumscripție Chișinău, o judecătorie de primă instanță cu competență în domeniul comercial pentru întreg teritoriul țării, și Judecătoria Economică a Republicii Moldova⁹. Reorganizarea sistemului judecătoresc s-a încheiat până la 27 august 1996. Până în 2002, sistemul nu a fost modificat.

În 2001, noul Guvern a inițiat o reformă a sistemului judecătoresc. Principalul element structural al reformei l-a constituit reducerea gradelor de jurisdicție de la 4 la 3. Reforma nu a fost precedată de studii de oportunitate sau de alte tipuri de studii. Principalele argumente ale reformei au fost de a simplifica sistemul judecătoresc, cu scopul de a asigura un sistem de justiție mai accesibil pentru populație. Conform Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 191 din 8 mai 2003, sistemul judecătoresc includea judecătoriile, curțile de apel și Curtea Supremă de Justiție. Aceasta prevedea existența următoarelor instanțe specializate: Judecătoria Militară, Judecătoria Economică de Circumscripție și Curtea de Apel Economică. Judecătoria Militară și Judecătoria Economică de Circumscripție au fost asimilate prin activitatea lor judecătorească. Tribunalele anterioare au fost reorganizate în curți de apel, iar anterioara Curte de Apel a fost lichidată. Anexa 1 a legii respective a stabilit numărul de judecători pentru fiecare instanță judecătorească. Reorganizarea sistemului judecătoresc urma să fie realizată până la 12 iunie 2003. În rezultatul acestei reorganizări, sistemul judecătoresc a inclus: 48 de judecătorii, două judecătorii specializate, 5 curți de apel, o curte specializată de apel și Curtea Supremă de Justiție (în total 57 de instanțe judecătorești). Aceste instanțe au inclus instanțele pentru regiunea transnistreană a Republicii Moldova (4 instanțe judecătorești), care nu au fost niciodată funcționale din motiv că Republica Moldova nu exercită un control efectiv asupra acestui teritoriu.

De la reorganizarea din 2003, au fost lichidate două judecătorii, respectiv judecătoria Căinari și Camenca, datorită faptului că localitățile în care au fost amplasate, și-au pierdut statutul de centre raionale, în rezultatul reformei administrativ-teritoriale¹⁰. La 13 martie 2012, Curtea de Apel Economică și-a sistat activitatea prin lege¹¹. În conformitate cu

⁹ A se vedea Legea cu privire la instanțele judecătorești economice, nr. 970 din 24 iulie 1996.

¹⁰ A se vedea Legea pentru modificarea Legii nr.514 privind organizarea judecătorească, nr. 564 din 25 decembrie 2003.

¹¹ A se vedea Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 29 din 6 martie 2012.

aceeași lege, Judecătoria Economică de Circumscripție a fost reorganizată în Judecătoria Comercială de Circumscripție, competența materială a acesteia din urmă fiind redusă în mod semnificativ.

La sfârșitul anului 2013, când a fost elaborat acestui studiu, sistemul judecătoresc din Republica Moldova includea 48 de judecători (inclusiv două instanțe specializate - militară și comercială), 5 curți de apel și o Curte Supremă de Justiție. Conform situației din martie 2013, din cele 48 de judecători, conform numărului de judecători alocați per instanță, 29 de judecători aveau mai puțin de 7 judecători. Din aceste 29 de judecători, în 10 judecători erau mai puțin de 5 posturi de judecător.

Optimizarea hărții judiciare ar trebui să ducă la o utilizare mai eficientă a bugetului instanțelor judecătorești. Până în 2013, bugetul alocat pentru sistemul judecătoresc era mic, comparativ cu alte țări europene¹². Cu toate acestea, chiar și acest mic buget alocat nu este utilizat în mod eficient¹³. Începând cu anul 2009, bugetul instanțelor judecătorești a fost majorat, cea mai spectaculoasă creștere înregistrându-se în 2013. Bugetul instanțelor judecătorești a fost majorat în 2013 cu 60% față de 2012 (bugetul aprobat pentru 2013 constituie 241 610 100 lei¹⁴, iar bugetul aprobat pentru anul 2012 a fost de 150 915 700 lei)¹⁵. SRSJ prevede o creștere continuă a bugetului instanțelor judecătorești, cel puțin până în 2016. Cu scopul ca sistemul judiciar să fie capabil să obțină creșterea bugetară necesară și, în continuare, s-o mențină la un nivel adecvat, acesta trebuie să demonstreze, ca orice instituție finanțată din fonduri publice, că finanțele publice sunt cheltuite în mod eficient. În consecință, obiectivul de optimizare a hărții judiciare din Republica Moldova nu constă în reducerea bugetului alocat, ci își propune să ajute sistemul judecătoresc să-și îmbunătățească eficiența pentru a atrage mai multe fonduri publice și să le mențină în continuare la un nivel acceptabil.

Acest studiu oferă recomandări referitoare la două subiecte de bază. În primul rând, studiul recomandă realocarea judecătorilor în cadrul judecătoriilor existente și curților de apel, cu scopul de a permite o repartizare mai uniformă a volumului de lucru. De asemenea, studiul recomandă o proporție a personalului non-judiciar pentru un număr de judecători, ceea ce, de asemenea, va contribui la asigurarea unui volum de lucru mai uniform și la o utilizare mai eficientă a fondurilor publice per instanță judecătorească în vederea administrării acestora. În al doilea rând, studiul oferă recomandări privind comasarea unui anumit număr

¹² În conformitate cu Raportul CEPEJ pentru 2012, în anul 2010, Republica Moldova a alocat sistemului judecătoresc cel mai mic buget pe cap de locuitor dintre statele membre ale Consiliului Europei (2,4 Euro pe cap de locuitor), situându-se cu mult în urma țării următoare (Albania - cu 3,3 Euro pe cap de locuitor). Valoarea medie constituie 37 Euro, iar mediana - 27 Euro. Raportat la PIB, bugetul instanțelor judecătorești din Moldova pentru 2010 a fost cu 20% sub media alocată în spațiul Consiliului Europei.

¹³ În 2010, au fost cheltuite doar 93,6% din bugetul sistemului judecătoresc, în timp ce în 2011 - 93,2%. În 2012, s-au cheltuit 99% din bugetul sistemului judecătoresc. În 2011 și 2012, nivelul de executare a bugetului sistemului judecătoresc a fost, de fapt, mai mic din motiv că, pe parcursul anului bugetar, bugetul sistemului judecătoresc a fost redus, iar aceste modificări nu au fost luate în considerare atunci când s-a calculat rata de executare a bugetului.

¹⁴ Legea bugetului de stat pe anul 2013 nr. 249 din 2 noiembrie 2012, anexa 1.

¹⁵ Legea bugetului de stat pe anul 2012 nr. 282 din 27 decembrie 2011, anexa 1, Justiția, instanțe judecătorești.

de instanțe judecătorești, ceea ce va asigura, pe termen lung, o mai bună calitate a actului de justiție și o utilizare mai eficientă a fondurilor publice.

Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) poate lua în exclusivitate decizia cu privire la realocarea judecătorilor în cadrul instanțelor judecătorești, în limitele numărului total de judecători stabilit de lege¹⁶. Conform Legii privind organizarea judecătorească¹⁷, numărul total de posturi de judecător pe țară este de 504 și, de la 1 ianuarie 2013, CSM este autoritatea competentă să decidă asupra numărului potrivit de judecători pentru fiecare instanță¹⁸. Prin decizia sa nr. 605/30 din 9 octombrie 2012, CSM a alocat deja 16 posturi de judecător de la CSJ în alte instanțe, în rezultatul reducerii la 33 a numărului de judecători de la CSJ. La data de 26 februarie 2013, prin hotărârea nr. 175/7, CSM a aprobat Regulamentul privind criteriile de stabilire a numărului de judecători în instanțele judecătorești. Regulamentul prevede o revizuire periodică, la fiecare 3 ani, a numărului de judecători per instanță, în conformitate cu următoarele criterii:

- sarcina de lucru pe judecător pentru ultimii 3 ani;
- numărul de dosare pe an, pe țară și numărul de judecători pe țară (sarcina medie anuală pe judecător pe țară);
- complexitatea cauzelor (gradele de complexitate);
- numărul de judecători pe cap de locuitor;
- numărul de locuitori pe circumscripția instanței de judecată;
- numărul de dosare specifice instanței și circumscripției respective;
- alte criterii care pot influența activitatea instanțelor judecătorești.

Criteriile de mai sus stabilesc o bază pentru CSM pentru o evaluare periodică a numărului de judecători per instanță. Studiul de față prezintă o analiză a volumului de lucru al judecătorilor în toate judecătoriile și curțile de apel, inclusiv instanțele judecătorești specializate, și oferă recomandări pentru alocarea judecătorilor pentru fiecare instanță. Studiul reiese din numărul total de 504 posturi de judecător și oferă recomandări raportate la acest număr, fără a analiza problema numărului total de judecători necesari în țară.

Personalul non-judiciar din fiecare judecătorie și curte de apel se aprobă de către Consiliul Superior al Magistraturii, după coordonarea cu Ministerul Finanțelor și Cancelaria de Stat¹⁹. Studiul, de asemenea, oferă recomandări pentru alocarea de personal non-judiciar în instanțe judecătorești, având în vedere numărul total de personal non-judiciar aprobat per sistem.

Deciziile cu privire la comasarea instanțelor judecătorești urmează a fi luate de către puterea executivă și cea legislativă, întrucât comasarea sau lichidarea oricărei instanțe judecătorești trebuie să fie prevăzută de lege.

¹⁶ Până în 2012, numărul total de judecători și numărul de judecători per instanță era decis prin Legea cu privire la organizarea judecătorească.

¹⁷ A se vedea art. 21 alin (2) și (4) din Legea cu privire la organizarea judecătorească, nr.514 din 6 iulie 1995.

¹⁸ Această competență a fost introdusă prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 153 din 5 iulie 2012.

¹⁹ Această concluzie se bazează pe înțelegerea art. 21 alin.(3) și art.45-46 din Legea cu privire la organizarea judecătorească, precum și din practica de stabilire a numărului de personal non-judiciar pentru anul 2013.

Metodologia aplicată

2.1 Prezentare generală a metodologiei studiului

Orice decizie referitoare la realocarea de posturi între instanțele judecătorești sau comasarea de instanțe este una importantă și, eventual, controversată. Astfel de decizii reprezintă un pas foarte serios pentru factorii de decizie, și ar trebui luate doar în baza unor criterii obiective și a unei abordări precaute, astfel încât recomandările să fie elaborate doar atunci când sunt susținute de toate datele disponibile. Aceasta constituie abordarea adoptată de către autorii acestui studiu.

Acest studiu oferă recomandări cu privire la alocarea numărului de judecători și personal non-judiciar, precum și la structura dislocării instanțelor judecătorești (harta judiciară), în baza practicii și numărului actual de cauze, precum și a datelor socio-demografice. Studiul nu răspunde la întrebarea - care este numărul optim de judecători per sistem²⁰. Prin urmare, studiul pornește de la numărul total actual de judecători și oferă recomandări, reieșind din această cifră.

Într-o lume ideală sau un sistem judecătoresc care are toate datele colectate cu exactitate și ușor accesibile, decizia cu privire la optimizarea hărții judecătorești ar fi luată în funcție de timpul necesar pentru un judecător de a examina anumite tipuri de cauze. În câteva țări, au fost efectuate studii pentru a evalua timpul necesar pentru gestionarea diferitelor tipuri de cauze, dar astfel de studii sunt foarte complexe și elaborarea lor necesită mult timp. Studiul de față se bazează pe o abordare alternativă²¹. Această abordare constă în evaluarea complexității relative a cauzelor în funcție de timpul necesar pentru diferite categorii largi de cauze și se aplică metoda înfășurării datelor (DEA), metodă de evaluare a volumului de lucru al judecătorilor.

Studiul analizează doar alocarea judecătorilor și harta dislocării judecătorilor și a curților de apel. Acesta nu oferă recomandări pentru Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Studiul face referire la o metodă care se bazează pe comparația între diferite unități. În cazul judecătorilor, datele sunt cele mai consistente și, în consecință, concluziile sunt cele mai cuprinzătoare, întrucât studiul compară 44 de unități (42 de judecătorii de competență

²⁰ Pentru evaluarea numărului total adecvat de judecători pe țară ar fi necesară o metodologie diferită, mult mai îndelungată și mai costisitoare.

²¹ În Republica Moldova, nu există date disponibile referitoare la timpul necesar judecătorului pentru examinarea și gestionarea diferitelor tipuri de cauze.

generală și 2 judecătorii specializate de primă instanță). În ceea ce privește curțile de apel, studiul compară 5 unități (5 curți de apel). În vederea elaborării unor recomandări credibile și valabile pentru Curtea Supremă de Justiție (CSJ), este necesară o metodologie diferită.

Studiul de față folosește date cu privire la cauzele examinate de către judecătorii și curțile de apel în perioada 2010–2013, precum și datele socio-demografice pentru perioada 2010–2011. Decizia de a folosi date din ultimii 3 ani s-a bazat pe raționamentul de a avea cele mai recente date și, în același timp, de a vedea volumul de lucru într-o anumită dinamică. O astfel de abordare ar trebui să sporească valabilitatea analizei și a recomandărilor formulate. Datele socio-demografice au fost colectate numai pentru perioada 2010–2011, datorită faptului că cele pentru 2012 nu erau gata la momentul analizei datelor pentru studiul de față. Cu toate acestea, întrucât datele demografice nu se schimbă foarte rapid, datele pentru 2010–2011 sunt suficiente.

Acest studiu reprezintă o îmbunătățire semnificativă în raport cu abordarea simplă și tradițională de evaluare a volumului de lucru al instanțelor de judecată. Abordarea tradițională constă în evaluarea numărului necesar de personal doar în baza numărului total de cauze înregistrate, fără a lua în considerare tipurile de cauze și complexitatea diferită a acestora, sau evaluarea necesităților de personal și bugetare preponderent în baza alocărilor din anul precedent. Această abordare s-a dovedit a fi profund greșită²² și ar trebui abandonată. Metodele moderne de bugetare în sistemul judecătoresc se bazează pe evaluări detaliate ale rezultatelor și pe volumul de lucru al instanțelor judecătorești. În acest fel este posibil să se aloce bugete și personal auxiliar în funcție de nivelul de finanțare și numărul de personal real necesar, în medie, pentru a examina, a administra sau a investiga diferite tipuri de cauze. În acest sens, datele colectate pentru acest studiu nu au fost utilizate într-un mod simplu sau tradițional. Diferite tipuri de cauze necesită efort diferit din partea judecătorului în examinarea acestora. Prin urmare, atunci când se evaluează volumul de lucru al judecătorilor, ar trebui să fie luate în considerare diferențele dintre tipurile de cauze soluționate. Pentru acest studiu, toate tipurile de cauze și materiale examinate de către judecătorii din Republica Moldova au fost clasificate în 3 categorii după complexitate: simple, medii și complexe. Această clasificare nu se bazează pe complexitatea aspectelor juridice invocate, ci pe timpul necesar judecătorului pentru rezolvarea diferitelor tipuri de cauze. Clasificarea tuturor tipurilor de cauze și materiale examinate de judecători pe diferite categorii de complexitate a fost realizată de către personalul CRJM care s-a consultat cu judecători din instanțe de diferit nivel și cu membri ai CSM²³.

²² Gramckow, Heike (2012). "Estimating Staffing Needs in the Justice Sector". World Bank Working Paper.

²³ Inițial, am sperat că am putea colecta datele în funcție de gradele de complexitate, conform Regulamentului CSM referitor la gradele de complexitate ale cauzelor. Cu toate acestea, deși acest regulament este luat în considerare la repartizarea cauzelor în instanțele de judecată, s-a dovedit că doar câteva instanțe au înregistrat electronic toate cauzele și, prin urmare, nu a fost posibil de extrapolat cifrele conform gradelor de complexitate. Mai mult decât atât, la începutul anului 2013, Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD) nu a avut încă o opțiune de generare a rapoartelor privind cauzele în instanțele judecătorești conform diferitor grade de complexitate.

Datele socio-demografice au fost utilizate pentru a evalua numărul și tipurile de cauze, întrucât acestea pot fi estimate din datele socio-demografice ale fiecărei circumscripții judecătorești. Realizarea acestui lucru a fost importantă pentru a obține calcule alternative care nu se bazează exclusiv pe statisticile instanțelor judecătorești și, prin urmare, oferă o imagine mai comprehensivă a volumului de lucru. Datele socio-demografice sunt, de asemenea, importante, întrucât cifrele generate în rezultatul acestui model sunt cele mai orientative pentru următorii ani, având în vedere faptul că schimbarea datelor socio-demografice nu are loc la fel de rapid ca modificarea legislației sau alte schimbări care pot afecta statisticile instanțelor judecătorești. Următoarea secțiune explică în detaliu tipurile de date colectate pentru acest studiu.

Următorul pas în elaborarea studiului a fost aplicarea *metodei modelului înfășurării datelor (DEA)* asupra datelor colectate. DEA constituie una dintre metodele folosite recent în evaluarea eficienței și s-a dovedit a fi o metodă adecvată și accesibilă și pentru domeniul judecătoresc²⁴, în special ca rezultat al evoluțiilor în domeniul tehnologiilor informaționale. Abordarea DEA își are rădăcinile metodologice în programarea matematică. Avantajele majore ale modelului DEA, comparativ cu alte metode mai puțin avansate de evaluare comparativă (spre exemplu modelul volumului de lucru ponderat) este că acesta nu necesită sau necesită foarte puține informații despre preferință, preț/greutate sau informație prioritară și poate fi utilizat pentru a face față în mod eficient multiplelor intrări și ieșiri²⁵.

Abordarea DEA încearcă să pună fiecare instanță judecătorească în cea mai bună lumină în raport cu alte instanțe. Ideea de bază este de a identifica ponderea dosarelor sau ponderea performanței, astfel încât instanța evaluată să se prezinte într-o lumină cât mai bună posibil. Atunci când o instanță judecătorească, chiar având în vedere cea mai bună evaluare posibilă, încă pare să aibă surplus de personal sau să fie ineficientă, putem fi destul de siguri că este nevoie de întreprinderea anumitor acțiuni. Această favorizare conservativă este, în special, relevantă atunci când este vorba de alocarea resurselor, pentru că este foarte important să se asigure că volumului de lucru al fiecărei instanțe a fost evaluat echitabil. O decizie cu privire la realocarea de personal este una serioasă și este important să se asigure că astfel de realocări au loc numai atunci când există o bază solidă pentru a afirma că aceasta va contribui, de fapt, la sporirea eficienței generale a sistemului judecătoresc.

Un dezavantaj major al DEA în ceea ce privește alocarea de personal constă în faptul

²⁴ Metoda a fost utilizată în Belgia, Brazilia, Danemarca, Germania, Norvegia, Spania, Suedia, România. Pentru mai multe detalii a se vedea Anexa 6 din acest studiu: Cele mai bune practici internaționale de măsurare a eficienței instanței judecătorești, alocarea de personal și evaluarea structurii hărții instanțelor de judecată (autor Jesper Wittrup).

²⁵ DEA estimează cea mai bună practică în domeniul tehnologiei din observațiile reale ale intrărilor utilizate și a ieșirilor produse într-un grup de instanțe judecătorești, folosind un principiu minim de extrapolare. Se identifică cel mai mic set de combinații de intrare-ieșire care 1) conține observațiile reale, și 2) satisface unele proprietăți generale legate de producere. Modelul de bază, adesea denumit VRS (randamente variabile la scară) presupune disponibilizarea liberă a intrărilor și ieșirilor și convexitatea setului de combinații fezabile de intrări-ieșiri. Trebuie subliniat faptul că în timp ce în prezent literatura de evaluare comparativă este într-adevăr destul de tehnică, ideile conceptuale care stau la baza evaluării comparative moderne pot fi înțelese intuitiv și prin ilustrații simple. Calculele complicate sunt efectuate de un program computerizat corespunzător.

că în formele sale de bază, aceasta informează cu câți judecători (sau unități de personal) s-ar putea reduce anumite instanțe pentru a deveni la fel de eficiente ca cele mai eficiente instanțe judecătorești. Cu toate acestea, în general, obiectivul alocării de personal între instanțele judecătorești nu constă în a reduce numărul total de personal, ci, mai degrabă, în a asigura o alocare mai echilibrată a personalului care reflectă volumul real de lucru al instanței judecătorești.

Anexa 6 a studiului dat: Cele mai bune practici internaționale de măsurare a eficienței instanțelor judecătorești, alocarea de personal și evaluarea structurii hărții instanțelor de judecată include mai multe detalii și explicații cu privire la DEA, precum și alte modele folosite în evaluarea eficienței instanțelor, oferă o explicație detaliată a DEA și a altor modele folosite pentru evaluarea hărții dislocării instanțelor judecătorești și alocarea personalului instanțelor.

Studiul a folosit modelul DEA pentru a evalua numărul optim de judecători pentru fiecare judecătorie și curte de apel. Pentru aceasta studiul a folosit trei modele, bazate pe următoarele date: date referitoare la volumul mediu de lucru al instanțelor judecătorești pentru ultimii 3 ani (2010-2012), date cu privire la volumul de lucru al instanțelor judecătorești pentru cel mai recent an (2012) și date socio-demografice conform competenței teritoriale a instanțelor judecătorești pentru 2010-2011. Primele două modele DEA se bazează pe numărul și tipul de cauze raportate de către instanțele judecătorești (împărțite și analizate în funcție de cele 3 categorii de complexitate, a se vedea explicațiile de la secțiunea 2.2. a studiului). Pe de altă parte, al treilea model utilizat în studiu se bazează pe date demografice și socio-economice menite să estimeze volumul de lucru al instanțelor (date socio-economice, după cum sunt raportate de către Biroul Național de Statistică, a se vedea pentru detalii secțiunea 2.2. a studiului). Acest al treilea model poate fi considerat un supliment relevant pentru modelele bazate pe cauzele raportate de instanțele de judecată, atunci când există o îngrijorare cu privire la calitatea statisticilor judiciare, întrucât prevede o estimare alternativă pentru numărul de cauze (și, eventual, tipurile de cauze) pe care o anumită instanță le preconizează să le aibă, având în vedere populația din limitele competenței sale teritoriale.

Studiul aplică, de asemenea, estimările DEA bazate pe numărul de judecători pentru a oferi o estimare separată pentru necesitatea de personal non-judiciar (personal auxiliar). Acest lucru se face prin aplicarea unui model proporțional avansat pentru a stabili relația corespunzătoare între numărul de judecători și numărul de personal non-judiciar.

În cele din urmă, modelul DEA a fost aplicat pentru o analiză structurală a sistemului judecătoresc cu scopul de a evalua necesitatea comasării instanțelor judecătorești. Recomandările pentru comasarea instanțelor s-au bazat pe numărul de judecători per instanță, oferind recomandări de trei niveluri: de comasare a tuturor instanțelor judecătorești care au mai puțin de 5, 7 și 9 judecători. Nu este posibil de a oferi un răspuns științific referitor la numărul minim de judecători pentru fiecare instanță. Acesta urmează a fi stabilit de factorii de decizie în baza argumentelor referitoare la calitate și eficiență. Practica europeană variază în acest sens. De exemplu, un studiu realizat în Danemarca a ajuns la concluzia că o singură instanță trebuie să aibă nu mai puțin de 6-8 judecători cu norma deplină (și, adițional, un număr de judecători adjuncți). În România, nu există nici o decizie oficială a CSM în acest

sens, dar opinia generală este că sunt necesari cel puțin 5 judecători pentru fiecare instanță de judecată²⁶. În Polonia, s-a decis că o instanță judecătorească trebuie să aibă minim 10 judecători, iar în Suedia - minim 10 angajați și doi judecători. Autoritățile austriece examinează oportunitatea existenței a cel puțin 4 judecători per instanță de judecată. În Italia, nu există nici o decizie oficială cu privire la acest aspect, ci o presupunere de minim 20 de judecători per instanță. Există țări care nu au reglementări privind numărul minim de judecători pentru fiecare instanță de judecată (de ex. Bulgaria, Lituania, Germania, Ungaria, Estonia, Georgia, Franța)²⁷. Alte jurisdicții au stabilit un număr minim de zile de ședințe în instanța de judecată și un număr minim de cauze noi pe an, atunci când se decide cu privire la instanțele judecătorești care sunt considerate disproporționate și ineficiente pentru a fi menținute. În Scoția, de exemplu, s-a considerat disproporționat și ineficient de a menține un tribunal, orarul de lucru al căruia prevede, în medie, cel mult două zile de ședințe pe săptămână și care are un volum de lucru anual de mai puțin de 200 dosare penale noi și mai puțin de 300 de dosare civile noi²⁸. În România, de exemplu, grupul de lucru creat în 2012 pentru a analiza măsurile necesare în vederea asigurării unei funcționări optime a instanțelor judecătorești din perspectiva punerii în aplicare a noilor coduri, a folosit cifra de 3600 de dosare pe an pentru instanțele judecătorești care au fost selectate pentru analize suplimentare în contextul raționalizării hărții judecătorești²⁹.

Trebuie menționat un aspect important în ceea ce privește datele utilizate pentru studiu și recomandările făcute. Studiul de față se bazează pe date referitoare la volumul de lucru pentru ultimii 3 ani, adică 2010-2012. În această perioadă de timp, au avut loc importante schimbări legislative, care, de asemenea, au afectat deja volumul de lucru al unor instanțe și va afecta în continuare volumul de lucru al judecătorilor și curților de apel. În acest context, orice decizie privind realocarea judecătorilor sau comasarea instanțelor judecătorești ar fi

²⁶ Studiile de impact din 2012 cu privire la implementarea noilor coduri din România au constatat că o judecătorie trebuie să aibă minim 4 judecători pentru a se putea respecta dispozițiile legale privind incompatibilitatea. A se vedea mai multe detalii în rezumatul constatărilor și recomandărilor studiului la <http://crisidanilet.wordpress.com/2012/03/14/noile-coduri-pestre-trei-ani/>.

²⁷ Informațiile referitoare la numărul minim de judecători din aceste țări au fost colectate de la experți din țările respective, cărora autorii le sunt recunoscători pentru timpul acordat pentru verificări și răspunsuri.

²⁸ A se vedea, spre exemplu, "Shaping Scotland's court services. A public consultation on proposals for a court structure for the future", September 2012, (document disponibil la: <http://www.scotcourts.gov.uk/consultations/docs/CourtStructures/ShapingScotlandsCourtServices.pdf>, p. 39).

²⁹ Grupul de lucru a utilizat următoarele criterii de evaluare pentru selectarea a 67 de instanțe judecătorești și parchete de pe lângă acestea cu mai puțin de 3600 de dosare pe an pentru perioada 2009-2012: competența teritorială; infrastructura (auto și trenuri) și distanțe; situația clădirilor instanțelor de judecată din punct de vedere legal, funcțional și al cheltuielilor. După o perioadă de consultări și analize, grupul de lucru a propus desființarea a 30 de judecătorii și parchete și realocarea localităților acestora la alte instanțe judecătorești/parchete; menținerea în funcțiune a judecătoriei/parchetului concomitent cu mărirea razei teritoriale a acesteia/acestui pentru 25 de instanțe și parchete); menținerea în funcțiune a judecătoriei/parchetului cu actuala circumscripție pentru 15 instanțe și parchete. A se vedea mai multe detalii în Raportul privind concluziile Grupului de lucru interinstituțional pentru pregătirea sistemului judiciar în vederea intrării în vigoare a noilor coduri din 28 mai 2013

înțelept să fie examinată, de asemenea, în lumina acestor schimbări. Cele mai importante schimbări care vor avea un impact asupra volumului de lucru al judecătorilor și curților de apel sunt următoarele:

- limitarea categoriilor de cauze care intră în competența Judecătoriei Comerciale de Circumscripție (anterior, Judecătoria Economică, reorganizată ca atare în martie 2012), dizolvarea Curții Economice de Apel în martie 2012 și atribuirea celor mai multe dosare economice în competența judecătorilor. Această schimbare este parțial reflectată în cadrul studiului. Astfel, datele pentru anul 2012 privind volumul de lucru al Judecătoriei Comerciale de Circumscripție indică deja reduceri semnificative ale numărului de cauze examinate. Distribuirea cauzelor examinate anterior de Curtea Economică de Apel nu este pe deplin abordată în acest studiu. Cu toate acestea, impactul asupra celorlalte instanțe judecătorești nu ar trebui să fie semnificativ, având în vedere numărul relativ mic de cauze soluționate de Curtea de Apel Economică³⁰;
- modificările operate în conceptul procedurii civile, prin atribuirea judecătorilor competenței de a examina toate cauzele în primă instanță (Legea pentru modificarea și completarea Codului de Procedură Civilă al Republicii Moldova, nr. 155 din 5 iulie 2012, în vigoare de la 1 decembrie 2012). În rezultatul acestei legi, volumul de lucru al judecătorilor ar trebui să crească, în timp ce volumul de lucru al curților de apel (care anterior examinau anumite tipuri de cauze în calitate de primă instanță) ar trebui să scadă. În special, este relevantă redistribuirea cauzelor de contencios administrativ după această schimbare, deoarece cele mai multe dintre cauzele de contencios administrativ examinate de curțile de apel vor fi examinate de judecătorii. Cea mai mare sarcină se preconizează să cadă în sarcina judecătorilor din Chișinău, urmate, într-o măsură mai mică, de judecătorii din Bălți și Cahul. Probabil, cauzele din celelalte raioane vor fi distribuite proporțional în judecătorii respective în funcție de locul aflării reclamatului, în special, a organelor administrației publice locale³¹. Această modificare nu este reflectată în studiul de față, pentru că modificările au intrat în vigoare în decembrie 2012, în timp ce datele cu privire la volumul de lucru al instanțelor au cuprins perioada 2010-2012;
- modificări în structura personalului instanței, ceea ce ar trebui să conducă la o examinare mai eficientă a cauzelor de către judecători și, prin urmare, la un mai

³⁰ În 2010-2011, Curtea de Apel Economică a examinat, în mediu, 604 cauze de categoria I-a (simple); 1345 de categoria a II-a (medie) și 355,5 – de categoria a III-a (complexe).

³¹ Datele colectate pentru acest studiu arată că cifrele medii ale cauzelor de contencios administrativ din totalul cauzelor examinate de curțile de apel în 2010-2012 sunt următoarele: CA Chișinău – 20,5%; CA Bălți – 8,2%; CA Bender – 8,5%; CA Cahul – 8,8% și CA Comrat – 13,7%. Cu toate acestea, acest procentaj nu este la fel de relevant ca procentajul împărțit pe categorii de complexitate: categoria I-a - CA Chișinău – 49,9%; Bălți – 13,4%; CA Bender – 18,9%; CA Cahul – 11% și CA Comrat – 13,4%; categoria a II-a - CA Chișinău – 2,4%; Bălți – 4,6%; CA Bender – 6,6%; CA Cahul – 6,6% și CA Comrat – 7,4%; și categoria a III-a - CA Chișinău – 86,1%; Bălți – 72,2%; CA Bender – 47,4%; CA Cahul – 26,7% și CA Comrat – 88%. (Aceste calcule au fost efectuate în scopul elaborării studiului și s-au bazat pe datele colectate pentru studiu).

bun randament al examinării cauzelor, datorită ajutorului suplimentar oferit judecătorilor. Această modificare include următoarele două aspecte: (1) crearea unui nou post de șef al secretariatului în fiecare instanță judecătorească, care ar trebui să reducă sarcina administrativă a președinților de instanțe și, prin urmare, să le sporească timpul pentru examinarea cauzelor și (2) crearea în fiecare instanță a noi posturi de asistenți judiciari, cu un număr echivalent cu numărul de judecători (un asistent judiciar este atribuit unui judecător). Prin urmare, în lumina acestor noi modificări, fiecare judecător, suplimentar la un grefier angajat cu normă deplină, va avea, de asemenea, încă o persoană angajată cu normă deplină, cu pregătire juridică, care va asista judecătorul în cercetarea juridică, elaborarea de documente și alte sarcini. Această din urmă modificare are cea mai mare probabilitate de a îmbunătăți capacitatea fiecărui judecător în examinarea mai eficientă a cauzelor repartizate. Aceste modificări au fost prevăzute de Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 153 din 5 iulie 2012. Modificările în ceea ce privește posturile de șefi de secretariat și asistenți judiciari au intrat în vigoare pentru curțile de apel și judecătoriile din Chișinău la 1 septembrie 2012, iar pentru restul instanțelor de judecată - la 1 ianuarie 2013. Punerea în aplicare a acestor prevederi legislative a fost amânată. Prin urmare, datele utilizate în studiul de față nu reflectă această modificare;

- modificările procesuale, și anume modificarea Codului de procedură civilă (CPC), art. 236³², potrivit căreia obligația de a motiva hotărârile primei instanțe a fost exclusă, cu excepția cazurilor în care părțile solicită, în mod expres, motivarea hotărârii, în cazul în care aceasta este atacată și în cazul în care hotărârea trebuie să fie recunoscută și executată pe teritoriul altui stat. Această modificare, deși discutabilă din punctul de vedere al accesului la justiție al justițiabililor, ar trebui să economisească o parte semnificativă a timpului de muncă al judecătorilor din judecătoria (care examinează toate cauzele în primă instanță, cu puține excepții), care, în caz contrar, ar fi utilizat pe motivarea hotărârii judecătorești. Totuși, această modificare poate avea, de asemenea, o altă latură, și anume – sporirea duratei de examinare a cererilor de apel de către instanțele de apel, ca urmare a depunerii apelurilor nemotivate și a timpului alocat părților pentru modificarea apelului depus odată ce este primită hotărârea integrală a primei instanțe. Această modificare a intrat în vigoare la 1 decembrie 2012 și, prin urmare, impactul său nu este reflectat în studiul de față.

2.2 Datele utilizate în studiu

În linii mari, datele utilizate pentru acest studiu se împart în trei categorii: volumul de lucru al judecătorilor și curților de apel; resursele umane ale judecătorilor și curților de apel și datele socio-demografice. Fiecare dintre aceste categorii este explicată în detaliu mai jos.

³² Modificat prin Legea nr.155 din 5 iulie 2012, în vigoare din 1 decembrie 2012.

a) Volumul de lucru al judecătorilor și curților de apel:

După cum s-a menționat mai sus, acest studiu utilizează o metodologie care se bazează foarte mult pe volumul de lucru al instanțelor de judecată și al judecătorilor. Volumul de lucru al judecătorilor din Republica Moldova nu a fost niciodată supus unui calcul aprofundat. Autoritățile se bazează, în general, pe numărul de cauze înregistrate. Simpla referire la numărul de cauze înregistrate poate fi înșelătoare. Cu scopul de a analiza volumul de lucru într-un mod mai exact și mai echitabil, toate tipurile de cauze raportate de judecătorii și curțile de apel au fost împărțite în trei categorii de complexitate: simplă, medie și complexă. Complexitatea reflectă, mai degrabă, perioada de timp petrecută de către judecător asupra unei cauze decât complexitatea de fapt sau de drept a cauzei. Atribuirea tipurilor de cauze diferitor categorii de complexitate a fost realizată de către personalul CRJM cu consultarea judecătorilor de diferite niveluri de instanțe și a membrilor CSM.

Fiecărei categorii de complexitate i-a fost atribuită o pondere diferită atunci când s-au făcut calculele, cu scopul de a reflecta cu cea mai mare posibilă exactitate complexitatea lor. În scopul de a oferi beneficii maxime instanțelor judecătorești, tipurile de cauze din categoria simplă au fost analizate împreună. În mod similar, toate tipurile de cauze incluse în categoria medie au fost analizate împreună. Tipurile de cauze din categoria complexă sunt cele care pot fi considerate a avea un impact eventual foarte mare asupra volumului de lucru al instanței de judecată. Din acest motiv, am aplicat date mai detaliate cu privire la aceste cauze.

Datele privind volumul de lucru al instanțelor de judecată (numărul și tipurile de cauze examinate de către instanțe) au fost colectate din rapoartele statistice elaborate de către fiecare instanță și transmise Departamentului de Administrare Judecătorească (DAJ) din cadrul Ministerului Justiției, întrucât aceste statistici includ toate cauzele și materialele examinate de către instanțele judecătorești³³. Cifrele au fost, de asemenea, verificate în baza datelor din rapoartele anuale ale CSM. În cazul în care au fost identificate diferențe de cifre între datele DAJ și rapoartele CSM, au fost utilizate cifrele din rapoartele instanțelor oferite de DAJ, fiind verificate și confirmate de către personalul DAJ.

Dificultatea de colectare a datelor a constat în faptul că toate aceste date au fost disponibile doar pe hârtie și la sediul DAJ, ceea ce a necesitat o perioadă îndelungată de timp pentru colectarea lor, verificarea și clarificarea cifrelor problematice (au existat, de asemenea, greșeli în raportarea oficială, întrucât totul este realizat manual). Pe viitor, se recomandă ca toate instanțele să utilizeze Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD), iar DAJ / CSM să elaboreze rapoarte electronice pentru toate categoriile de cauze și instanțe de judecată.

Mai jos sunt, prezentate 3 tabele cu tipurile de cauze soluționate de judecătorii de drept comun, curțile de apel și instanțele judecătorești specializate, împărțite pe categorii de complexitate. Denumirile tipurilor de cauze reflectă denumirile utilizate pentru raportarea statistică oficială.

³³ Raportul anual al CSM, spre exemplu, nu include toate categoriile și, prin urmare, nu poate fi utilizat.

Judecătorii		
Tipuri de cauze	Tip de cauză, așa cum este înregistrată în statisticile instanței de judecată	Explicații succinte ale procedurilor (subliniate în coloana a 2-a)
Cauze categoria I-a - simple		
Civile	Generale – <u>încetate, scoase de pe rol, trimise după competență</u>	Acestea sunt cauzele înregistrate ca primite și examinate. Cu toate acestea, instanța nu decide cu privire la fondul cauzei. Procedurile au fost sistate din motive formale sau trimise instanței competente (relevant pentru toate tipurile de cauze).
	Proceduri speciale - încetate, scoase de pe rol, trimise după competență	
	Procedură în ordonanță – <u>refuzul de primire a cererii</u>	Similar cu cele încetate, scoase de pe rol sau trimise după competență
	<u>Procedură în ordonanță – încheiată cu pronunțarea hotărârii</u>	Aceste cauze se referă la categorii speciale de litigii prevăzute de lege. Judecătorul poate emite o hotărâre cu privire la aceste litigii în baza probelor prezentate de reclamant și fără o audiere.
Contencios administrativ	Refuzul în primirea cererii	Similar cu cele încetate, scoase de pe rol sau trimise după competență
	Încetate, scoase de pe rol sau trimise după competență	
Economice	<u>Plângeri respinse</u>	Similar cu cele încetate, scoase de pe rol sau trimise după competență
	Încetate, scoase de pe rol sau trimise după competență	
	Procedură în ordonanță – refuz în primirea cererii	
	Procedură în ordonanță - examinate (încheiate cu o hotărâre)	
Penale	Persoane fizice – <u>trimise după competență</u>	Aceste cauze sunt înregistrate ca primite și examinate. Cu toate acestea, instanța de judecată niciodată nu decide cu privire la fondul cauzei. Dosarele sunt trimise instanței competente.
	<u>Persoane juridice – trimise după competență</u>	
	<u>Judecător de instrucție - Forma I prezentări</u>	Acestea sunt cereri de eliberare anticipată a deținuților. Procedurile nu necesită mult timp.
Contravenții	Persoane fizice - trimise după competență	
	Persoane juridice - trimise după competență	
Cauze categoria a II-a - medii		
Civile	Procedură specială – încheiată cu pronunțarea hotărârii	Acestea sunt procedurile prevăzute de art. 289-318 ⁸ din CPC (adoptația, declararea unei persoane ca dispărută, ordonanțe de protecție, etc.)
	<u>Cauze în revizuire</u> – examinate (încheiate cu o hotărâre)	Aceasta nu este revizuirea completă a cauzelor, ci doar deciziile cu privire la faptul dacă se acceptă sau nu revizuirea cazului. Nu este discutat fondul cauzei și procedura este scurtă, în general.

Judecătorii		
Tipuri de cauze	Tip de cauză, așa cum este înregistrată în statisticile instanței de judecată	Explicații succinte ale procedurilor (subliniate în coloana a 2-a)
Executarea hotărârilor civile	Executarea hotărârilor civile – examinate (încheiate cu pronunțarea unei hotărâri)	Aceste proceduri sunt scurte, deoarece nu este discutat fondul cauzei.
	Contestări împotriva încheierilor executorilor judecătorești – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
Penale	Persoane fizice – <u>încheiate cu pronunțarea hotărârii doar cu acordul de recunoaștere a vinovăției</u>	Spre deosebire de cazurile penale fără acordul de recunoaștere a vinovăției, în aceste cauze examinarea probelor nu este atât de detaliată și aceste cauze sunt, de obicei, soluționate pe parcursul unei audieri.
	Judecător de instrucție – plângeri împotriva acțiunilor organului de urmărire penală, în conformitate cu <u>art. 313 din CPP (fostul 298-299 din CPP)</u>	Plângerile sunt examinate, în general, în baza probelor din dosar. Judecătorul examinează doar chestiuni de drept.
	Judecător de instrucție – cereri de autorizare a măsurilor de urmărire penală, cum ar fi interceptarea convorbirilor telefonice sau căutările, în conformitate cu <u>art. 300-306 din CPP</u> – examinate	Aceste cereri sunt tratate în aceeași zi, în ședință închisă și fără proceduri în contradictoriu.
	Judecător de instrucție – cereri pentru <u>mandate de arestare</u> – examinate	În aceste proceduri judecătorul se concentrează exclusiv pe motivele arestării.
	Judecător de instrucție – cereri pentru <u>prelungirea mandatelor de arestare</u> – examinate	
Contravenții	Persoane fizice – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	Aceste cauze în general îi iau mai puțin timp unui judecător decât o cauză penală.
	Persoane juridice – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Recursuri împotriva deciziilor organelor administrative – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Revizuirea cauzei – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
Cauze categoria a III-a – complexe		
Civile	Cauze de procedură civilă generală – încheiate cu pronunțarea unei hotărâri	Toate acestea sunt proceduri de examinare a fondului cauzei încheiate cu pronunțarea unei hotărâri. Aceste cauze au fost considerate de judecători ca fiind cele mai consumatoare de timp.
Contencios administrativ	Încheiate cu o hotărâre judecătorească	
Economice	Încheiate cu o hotărâre judecătorească	
Penale	Persoane fizice – încheiate cu o hotărâre judecătorească (cu excepția celor cu acordul de recunoaștere a vinovăției)	
	Persoane juridice – încheiate cu o hotărâre judecătorească	
Contravenții	Persoane fizice – demersuri/schimbarea sancțiunii	
	Persoane juridice – demersuri/schimbarea sancțiunii	

Curți de Apel		
Tipuri de cauze	Tip de cauză, așa cum este înregistrată în statisticile instanței de judecată	Explicații succinte ale procedurilor
<i>Cauze categoria I-a - simple</i>		
Civile	Civile în prima instanță - încetate, scoase de pe rol, trimise după competență	Aceste cauze sunt înregistrate ca primite și examinate. Cu toate acestea, instanța nu decide cu privire la fondul cauzei. Procedurile sunt încetate din motive formale sau trimise instanței competente.
	Civile în apel – retrase și remise fără examinare	
	Civile în recurs – retrase și remise fără soluționare	
Economice	Economice în prima instanță - încetate, scoase de pe rol, trimise după competență	
	Economice în apel – retrase și remise fără soluționare	
	Economice în recurs - retrase și remise fără soluționare	
Contencios administrativ	Contencios administrativ în prima instanță - încetate, scoase de pe rol, trimise după competență	
	Contencios administrativ în apel – retrase și remise fără soluționare	
	Contencios administrativ în recurs - retrase și remise fără soluționare	
Penale	Penale în prima instanță – încheiate/examinate: trimise după competență	
	Penale în apel – retrase și remise fără soluționare	
	Penale în recurs - retrase și remise fără soluționare	
Contravenții	Contravenții în recurs – retrase și remise fără soluționare	
	Contravenții în revizuire - retrase și remise fără soluționare	
Conflict de competență	Examine	Curțile de apel sunt competente să se ocupe de conflictul de competență între judecătorii.
<i>Cauze categoria a II-a - medii</i>		
Civile	Civile în apel – soluționate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	În aceste proceduri, instanța de judecată examinează temeinicia argumentelor invocate de părți. Cu toate acestea, procedura se referă mai degrabă la chestiuni de drept decât la stabilirea faptelor. Judecătorii au considerat aceste categorii de cauze mai puțin consumatoare de timp decât cauzele examinate în primă instanță (categoria a III-a).
	Civile în recurs – soluționate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Civile în revizuire – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
Economice	Economice în apel – soluționate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Economice în recurs - soluționate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Economice în revizuire – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
Contencios administrativ	Contencios administrativ în apel - soluționate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Contencios administrativ în recurs - soluționate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	

Curți de Apel		
Tipuri de cauze	Tip de cauză, așa cum este înregistrată în statisticile instanței de judecată	Explicații succinte ale procedurilor
Contravenții	Contravenții în recurs – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Contravenții în revizuire – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
Penale	Penale în apel – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	Acestea sunt căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești de instrucție cu privire la măsurile de prevenire.
	Penale în recurs - examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Penale măsuri preventive/ arestul preventiv - examinate	
Cauze categoria a III-a- complexe		
Civile	Civile în prima instanță – examinate/încheiate cu pronunțarea hotărârii	Aceste cauze au fost considerate de judecători ca fiind cele mai consumatoare de timp.
Economice	Economice în prima instanță – examinate/încheiate cu pronunțarea hotărârii	
Contencios administrativ	Contencios administrativ în prima instanță – dosare încheiate cu pronunțarea hotărârii	
Penale	Penale în prima instanță – examinate/încheiate cu pronunțarea hotărârii (TOATE)	

Instanțe judecătorești specializate		
Tipuri de cauze	Tip de cauză, așa cum este înregistrată în statisticile instanței de judecată	Categoria de complexitate atribuită
<i>Judecătoria Economică de Circumscripție (Comercială din 2012)</i>		
Economice	Economice generale – examinate/încheiate – încetate/scoase de pe rol/trimise după competență	Categoria I-a - simple
	Economice în ordonanță – refuz de a examina cererile	
	Economice în ordonanță – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	
	Economice în revizuire – examinate (încheiate cu o hotărâre judecătorească)	Categoria a II-a - medii
	Încheiate cu o hotărâre judecătorească	Categoria a III-a - complexe
<i>Curtea de Apel Economică (CAE) (lichidată în 2012)</i>		
Economice	Economice în prima instanță – examinate/încheiate – încetate/scoase de pe rol/trimise după competență	Categoria I-a - simple
	Economice în apel – retrase și remise fără soluționare	
	Economice în recurs - retrase și remise fără soluționare	
	Economice procedura în ordonanță – examinate (încheiate cu pronunțarea unei hotărâri)	
	Economice în revizuire – remise fără examinare	
	Economice în apel – soluționate (încheiate cu pronunțarea unei hotărâri)	Categoria a II-a - medii
	Economice în recurs – respinse ca inadmisibile	

	Economice în recurs – soluționate (încheiate cu pronunțarea unei hotărâri)	
	Economice în revizuire – examinate (încheiate cu pronunțarea unei hotărâri)	
	Economice în prima instanță – examinate (încheiate cu pronunțarea unei hotărâri)	Categoria a III-a - complexe
<i>Judecătoria Militară (JM)</i>		
	Examine/încheiate – trimise după competență	Categoria I-a - simple
Penale	Examine/încheiate cu pronunțarea unei hotărâri doar cele cu acordul de recunoaștere a vinovăției	Categoria a II-a - medii
	Examine/încheiate cu pronunțarea unei hotărâri – toate, cu excepția celor cu acordul de recunoaștere a vinovăției	Categoria a III-a - complexe

Se impune o notă de clarificare cu privire la datele referitoare la instanțele judecătorești. Republica Moldova are patru judecătoria pentru raioanele din regiunea transnistreană, care sunt incluse în lista instanțelor judecătorești, dar pentru care nu există date, întrucât aceste instanțe, de facto, nu există. Acestea sunt instanțele din Tiraspol, Grigoriopol, Rîbnița și Slobozia. Până în 2012, numărul de judecători pentru aceste instanțe era prevăzut de lege. Pentru trei dintre aceste instanțe - Grigoriopol, Rîbnița, Slobozia - era atribuit câte un judecător și un grefier, care, *de facto*, activează în alte instanțe de judecată, și anume: judecătoriile sectorului Centru Chișinău, din Rezina și din Ștefan-Vodă. Cu toate acestea, acești judecători nu examinează doar cauze legate de regiunea transnistreană. Ei se ocupă de toate cauzele înregistrate în instanța de judecată în care activează. În mod similar, cauzele raportate de către ultimele trei instanțe includ cauze care au fost examinate de către judecătorii alocați instanțelor judecătorești pentru regiunea transnistreană. În același timp, nu există date despre instanțele de judecată din Grigoriopol, Rîbnița și Slobozia. Prin urmare, în scopul acestui studiu, datele referitoare la Judecătoria sectorului Centru din Chișinău, judecătoriile din Rezina și Ștefan-Vodă au inclus toți judecătorii care, de fapt, au activat în acele instanțe de judecată, deși în statele de personal pentru 2010-2012 un judecător din fiecare dintre aceste instanțe a fost înregistrat pentru instanțele judecătorești din Grigoriopol, Rîbnița și Slobozia. De când a intrat în vigoare modificarea introdusă de Legea nr. 153, numai numărul total de judecători este stabilit prin lege, care include numărul de judecători ai instanțelor judecătorești din raioanele regiunii transnistrene. În 2013, CSM a alocat pentru instanțele din Tiraspol, Grigoriopol, Rîbnița și Slobozia 15 posturi de judecători³⁴.

b) Resursele umane ale judecătorilor și curților de apel

Datele statistice referitoare la resursele umane ale judecătorilor și curților de apel au fost colectate din mai multe surse. Pentru perioada 2010-2012, numărul judecătorilor și al personalului non-judiciar conform *statelor de personal* și *de facto angajați la sfârșitul anului*, a

³⁴ A se vedea Hotărârea CSM nr. 68/3 din 22 ianuarie 2013.

fost obținut de la DAJ. Aceste date au fost comparate cu datele CSM cu privire la numărul de judecători. Pentru anul 2013, numărul personalului non-judiciar *alocat la începutul anului*, a fost obținut de la DAJ și CSM și, în continuare, comparat cu hotărârile relevante ale CSM³⁵. Datele statistice referitoare la personalul non-judiciar al Judecătoriei Militare au fost obținute de la Ministerul Apărării.

În scopul studiului, personalul instanțelor de judecată a fost împărțit în două categorii: judecători și personalul non-judiciar. *Categoria judecătorilor* include președintele instanței, președintele adjunct și judecătorii. *Categoria personalului non-judiciar* include *personalul calificat* (posturile de funcționari publici, personalul secției cancelarie, șeful și diverși specialiști ai serviciului auxiliar³⁶), precum și *personalul tehnic necalificat* (alte posturi ale serviciului auxiliar al instanței de judecată, în principal lucrători³⁷).

c) Date socio-demografice

Pentru anii 2010-2011, datele socio-demografice au fost obținute, preponderent, de la Biroul Național de Statistică (BNS) pentru fiecare raion al țării, cu excepția regiunii transnistrene a Republicii Moldova. Acestea includ date privind *populația stabilă și prezentă*,³⁸ împărțită pe grupuri de vârstă și mediu rural/urban; salariu mediu lunar; rata șomajului, numărul de infracțiuni înregistrate și contravenții.

Datele referitoare la raioanele Unității teritoriale autonome Găgăuzia (UTA Găgăuzia) au fost obținute de la Departamentul de Statistică din UTA Găgăuzia.

Numărul de *intreprinderi înregistrate* pentru 2010-2012, la sfârșit de an, au fost obținute de la Camera Înregistrării de Stat.

³⁵ Pentru mai multe detalii a se vedea: Hotărârea CSM nr. 68/3 din 22 ianuarie 2013 privind aprobarea numărului de personal/angajați pentru judecătorii și curți de apel, Hotărârea CSM nr. 307/12 din 2 aprilie 2013 privind aprobarea numărului de judecători pentru judecătorii.

³⁶ Pentru anul 2013, această categorie include diferite posturi datorită modificării clasificatorului de funcții a personalului instanțelor judecătorești, în comparație cu anii 2010-2012.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Terminologie utilizată conform definițiilor Biroului Național de Statistică (BNS); www.statistica.md.

Analiza alocării posturilor de judecător și a personalului non-judiciar în judecătorii și curțile de apel

Acest capitol analizează și face recomandări pentru alocarea judecătorilor și a personalului non-judiciar în judecătorii și curți de apel. Metodologia utilizată este aceeași - aplicarea metodei DEA pentru datele colectate referitor la volumul de lucru al instanțelor judecătorești, numărul de judecători și personal non-judiciar și datele socio-demografice. Pentru alocarea de judecători și de personal non-judiciar au fost utilizate diferite modele, prin urmare, acestea vor fi explicate la începutul primelor două secțiuni ale acestui capitol (sub-secțiunile 3.1.1. și 3.2.1.).

Analiza specifică a alocării judecătorilor de instrucție nu a constituit sarcina noastră nemijlocită, dar având în vedere disponibilitatea datelor, a fost posibilă formularea de recomandări în ceea ce privește volumul de lucru și timpul necesar judecătorilor de instrucție per judecătorie. Aceste recomandări sunt explicate într-o sub-secțiune separată de mai jos.

În cele din urmă, pe parcursul elaborării studiului, de la Ministerul Justiției a parvenit o întrebare cu privire la oportunitatea creării unui Palat al Justiției. Noi nu suntem în măsură să evaluăm această propunere în baza datelor disponibile și a metodologiei utilizate pentru acest studiu, dar opiniile noastre în acest sens sunt prezentate succint în a treia secțiune a acestui capitol.

3.1 Alocarea posturilor de judecător

3.1.1 Modele utilizate pentru calcularea numărului posturilor de judecător care trebuie alocate

Alocarea judecătorilor pe instanțe este o chestiune importantă și trebuie să fie analizată cu atenție. Din moment ce volumul de lucru al instanțelor judecătorești este o chestiune care depinde de o serie de factori de natură socio-economică și umană, ea nu poate fi prezisă cu o exactitate de 100%. În mod similar, nu există niciun model care ar putea fi recomandat sută la sută. Este nevoie de exercitarea propriului discernământ, atunci când se ia decizia finală referitoare la care model trebuie acceptat.

În scopul de a oferi factorilor de decizie din Republica Moldova cele mai bune modele posibile, am utilizat 3 modele pentru calcularea numărului necesar de judecători per instanță judecătorească, din numărul total de judecători prevăzut pe țară. Aceste modele sunt următoarele:

- *Modelul 1:* Cifrele medii și tipurile de cauze pentru anii 2010-2012. Acest model este cel mai rigid față de fluctuațiile volumului de lucru, datorită faptului că acesta ia în considerare volumul de lucru pentru ultimii 3 ani în dinamică;

- *Modelul 2*: Numărul și tipurile de cauze pentru 2012. Modelul oferă cele mai recente date în ceea ce privește volumul de lucru, prin urmare oferind cea mai recentă imagine cu privire la volumul de lucru al instanțelor judecătorești;
- *Modelul 3*: Numărul și tipurile de cauze estimate din datele socio-demografice. Acest model oferă o alternativă importantă celor două modele anterioare, care se bazează pe statistici judiciare, în timp ce modelul 3 se bazează pe statistici colectate, în primul rând, de către Biroul Național de Statistică. Este important să se utilizeze acest model anume pentru atenuarea oricăror eventuale deficiențe ale statisticii judiciare.

Factorii de decizie pot decide să utilizeze oricare dintre aceste modele sau media acestora. Însă, în cazul în care factorii de decizie vor opta pentru unul dintre cele 3 modele, aceștia ar trebui să fie conștienți de dezavantajele și riscurile fiecărui model. În recomandările noastre, am ales estimarea pe baza mediei celor trei modele. La recomandarea numărului concret de judecători per instanță, am rotunjit fiecare număr care a fost egal cu sau mai mare de 0,5 până la 1 (de exemplu, în cazul în care media este de 4,5, recomandăm 5 posturi de judecător. În cazul în care media este de 4,4, recomandăm 4 posturi de judecător).

În plus, am lucrat la un set alternativ de recomandări, și, anume, la cea mai conservativă estimare. „Cea mai conservativă estimare” înseamnă cât mai aproape posibil de *status quo-ul* instanței judecătorești (numărul actual de judecători). Ideea de bază este că nu ar trebui schimbat *status quo-ul*, cu excepția cazului în care există motive întemeiate pentru a face acest lucru și, în cazul în care *status quo-ul* este modificat, atunci această modificare urmează să fie făcută în cea mai mică măsură. Următoarele explică modul în care se calculează estimarea cea mai conservativă. În cazul unei instanțe care are în prezent S judecători, dacă avem trei modele cu 3 estimări, x_1, x_2, x_3 , atunci fie ca $\min(x)$ să fie cea mai mică estimare și $\max(x)$ să fie cea mai mare estimare. Dacă $\min(x) \leq S \leq \max(x)$, atunci modelele nu ne conving că S nu este nici prea mare, nici prea mic. Recomandarea este ca S să rămână neschimbat. În acest caz, estimarea cea mai conservativă = S . Dacă $S > \max(x)$, toate modelele denotă faptul că instanța are prea mulți judecători. În acest caz, cea mai conservativă estimare = $\max(x)$. Dacă $S < \min(x)$, toate modelele ne sugerează că instanța are prea puțini judecători. În acest caz, cea mai conservativă estimare = $\min(x)$.

Concluziile și recomandările noastre privind alocarea judecătorilor în judecătorii sunt ilustrate în cele trei sub-secțiuni de mai jos, fiecare însoțite de explicații corespunzătoare.

3.1.2 Recomandări pentru alocarea posturilor de judecător în judecătorii, inclusiv cele specializate

Tabelul 1 ilustrează concluziile noastre în ceea ce privește alocarea de judecători în judecătorii și prezintă recomandări pentru realocarea judecătorilor, cu scopul de a asigura un volum de lucru mai uniform. Tabelul include următoarele coloane (de la stânga la dreapta):

- Coloana 1 – Denumirea judecătoriilor și instanțelor specializate;
- Coloana 2 – Numărul de judecători *de facto* la sfârșitul anului 2012;
- Coloana 3 – Numărul de judecători per instanță aprobat pentru anul 2013 de către CSM (ultima hotărâre a CSM nr. 307/12 din 2 aprilie 2013 cu privire la realocarea judecătorilor);

- Coloana 4 – Modelul 1 – DEA pentru media cauzelor din 2010-2012;
- Coloana 5 – Modelul 2 – DEA pentru cauzele din 2012;
- Coloana 6 – Modelul 3 – DEA pentru datele socio-demografice pentru anii 2010-2011;
- Coloana 7 – Media estimativă a Modelelor 1-3;
- Coloana 8 – Cea mai conservativă estimare;
- Coloana 9 – Numărul judecătorilor per instanță recomandat de autori (recomandările se bazează pe media Modelelor 1-3);
- Coloana 10 – Recomandările autorilor referitoare la instanțele judecătorești unde există necesitatea de a suplini sau reduce numărul de judecători (cifrele recomandate reprezintă diferența dintre numărul recomandat de judecători inclus în coloana 9 și numărul aprobat de judecători pentru anul 2013 inclus în coloana 3).

Table 1: Rezultatele privind alocarea posturilor de judecător în judecătorii, inclusiv cele specializate

Judecătoria	Nr. judecători de facto 2012	Nr. judecători de jure 2013	Modelul 1 - DEA media cauze pentru 2010-2012	Modelul 2 - DEA pentru cauzele din 2012	Modelul 3 - datele socio-demografice 2010-2011	Media estimativă a modelelor 1-3	Cea mai conservativă estimare	Recomandări nr. judecători per instanță (media modelelor 1-3)	Recomandări transfer per instanță
sec. Botanica	17	20	21	19	24	21.3	20	21	1+
sec. Buiucani	17	25	28	32	26	28.7	26	29	4+
sec. Centru	19	29	29	30	31	30.0	29	30	1+
sec. Ciocana	13	13	17	15	17	16.3	15	16	3+
sec. Rîșcani	18	22	23	28	27	26.0	23	26	4+
mun. Bălți	16	18	15	11	14	13.3	15	13	5-
Bender	4	5	4	6		5.0	5	5	0
Tiraspol	0	0	0	0	0	0.0	0	0	0
Anenii Noi	6	6	8	9	8	8.3	8	8	2+
Basarabeasca	4	4	3	2	3	2.7	3	3	1-
Briceni	6	6	9	6	5	6.7	6	7	1+
Cahul	9	9	9	10	8	9.0	9	9	0
Cantemir	4	4	3	4	6	4.3	4	4	0
Călărași	6	6	7	7	6	6.7	6	7	1+
Căușeni	7	7	8	8	8	8.0	8	8	1+
Ceadr-Lunga	5	5	4	4	4	4.0	4	4	1-
Cimișlia	3	4	4	5	5	4.7	4	5	1+
Comrat	5	6	6	4	6	5.3	6	5	1-
Criuleni	6	6	6	7	5	6.0	6	6	0
Dondușeni	4	4	3	3	3	3.0	3	3	1-
Drochia	6	6	5	5	7	5.7	6	6	0
Dubăsari	4	4	3	3	2	2.7	3	3	1-

Judecătoria	Nr. judecători de facto 2012	Nr. judecători de jure 2013	Modelul 1 - DEA media cauze pentru 2010-2012	Modelul 2 - DEA pentru cauzele din 2012	Modelul 3 - datele socio-demografice 2010-2011	Media estimativă a modelelor 1-3	Cea mai conservativă estimare	Recomandări nr. judecători per instanță (media modelelor 1-3)	Recomandări transfer per instanță
Edineț	6	7	8	6	7	7.0	7	7	0
Fălești	6	6	4	3	5	4.0	5	4	2-
Florești	7	8	4	3	4	3.7	4	4	4-
Glodeni	5	5	4	2	3	3.0	4	3	2-
Grigoriopol	0	0	0	0	0	0.0	0	0	0
Hîncești	7	9	7.25	6	8	7.1	8	7	2-
Ialoveni	6	6	10	14.5	12	12.2	10	12	6+
Leova	4	4	5	6	4	5.0	4	5	1+
Nisporeni	5	5	4	7	3	4.7	5	5	0
Ocnîța	5	5	3	3	3	3.0	3	3	2-
Orhei	8	8	11	10	12	11.0	10	11	3+
Rezina	6	6	5	6	4	5.0	6	5	1-
Rîbnița	0	0	0	0	0	0.0	0	0	0
Rîșcani	4	5	5	4	5	4.7	5	5	0
Sîngerei	6	6	5	5	4	4.7	5	5	1-
Slobozia	0	0	0	0	0	0.0	0	0	0
Soroca	9	9	7	5	6	6.0	7	6	3-
Strășeni	8	8	9	9	7	8.3	8	8	0
Șoldănești	4	4	5	8	4	5.7	4	6	2+
Ștefan-Vodă	5	5	6.5	7.25	5	6.3	5	6	1+
Taraclia	5	5	3	4	4	3.7	4	4	1-
Telenești	6	6	5	5	4	4.7	5	5	1-
Ungheni	8	8	10	6	11	9.0	8	9	1+
Vulcănești	3	3	2	2	2	2.0	2	2	1-
Jud. Militară	2	3	0.25	0.25		0.3	0.25	0	3-
Jud. Comercială	10	3	5	3		4.0	3	3	0
Total:	314	343	343	343	332	342.4	331.25	343	66

Pentru fiecare instanță, numărul recomandat de judecători reprezintă media Modelelor 1-3. Implementarea recomandărilor cu privire la alocarea judecătorilor în judecătoria implică transferul a 66 de posturi de judecător în cadrul sistemului. Pentru Judecătoria Militară nu recomandăm nici un judecător, ceea ce înseamnă lichidarea instanței, având în vedere volumul de lucru foarte scăzut (0,3 media Modelelor 1-3 și 0,25 - estimarea cea mai conservativă). Pentru Judecătoria Comercială de Circumscripție recomandăm 3 judecători, datorită faptului că modelul 1 (media cauzelor pentru 2010-2012) include volumul de lucru pentru anii 2010-2011, perioadă în care fosta Judecătorie Economică avea o competență

semnificativ mai mare. Competența Judecătoriei Comerciale de Circumscripție este redusă comparativ cu situația de până în anul 2012 și scăderea numărului de cauze examinate în 2012 este semnificativă, deși modificările au avut loc abia în martie 2012. Prin urmare, considerăm că utilizarea modelului 2, adică, a celor mai recente date din 2012, este mai rezonabilă în cazul acestei instanțe judecătorești. Având în vedere faptul că această instanță are jurisdicție asupra întregii țări, nu putea fi utilizat modelul 3, care se bazează pe date socio-demografice. Respectiv, datorită faptului că Judecătoria Comercială de Circumscripție are volum de lucru doar pentru 3 judecători, recomandăm lichidarea acestei instanțe (pentru detalii a se vedea capitolul 4 al studiului).

Pentru anumite instanțe judecătorești, recomandările noastre implică următoarele:

- **suplinirea numărului de posturi de judecători în următoarele judecătorii:**
1 - sectorul Botanica, 4 - sectorul Buiucani, 1 - sectorul Centru, 3 - sectorul Ciocana, 4 - sectorul Rîșcani (toate aceste instanțe judecătorești sunt situate în municipiul Chișinău), 2 - Anenii-Noi, 1 - Briceni, 1 - Călărași, 1 - Căușeni, 1 - Cimișlia, 6 - Ialoveni, 1 - Leova, 3 - Orhei, 2 - Șoldănești, 1 - Ștefan-Vodă, 1 - Ungheni. Acest lucru înseamnă transferul a 33 de posturi de judecător;
- **reducerea numărului de posturi de judecător în următoarele judecătorii: 5 - Bălți, 1 - Basarabeasca, 1 - Ceadir-Lunga, 1 - Comrat, 1 - Dondușeni, 1 - Dubăsari, 2 - Fălești, 4 - Florești, 2 - Glodeni, 2 - Hîncești, 2 - Ocnița, 1 - Rezina, 1 - Singerei, 3 - Soroca, 1 - Taraclia, 1 - Telenești, 1 - Vulcănești, 3 - Judecătoria Militară. Acest lucru înseamnă transferul a 33 de posturi de judecător.**

3.1.3 Recomandări pentru alocarea posturilor de judecător în curțile de apel

Tabelul 2 ilustrează concluziile noastre în ceea ce privește alocarea posturilor de judecător în curțile de apel și prezintă recomandări pentru realocarea posturilor de judecător, în scopul de a asigura un volum de lucru mai uniform. Tabelul include următoarele coloane (de la stânga la dreapta):

- Coloana 1 – Denumirile curților de apel;
- Coloana 2 – Numărul judecătorilor *de facto* la finele anului 2012;
- Coloana 3 – Numărul judecătorilor per curte de apel, așa cum s-a aprobat în 2013 de către CSM (ultima hotărâre a CSM nr. 307/12 din 2 aprilie 2013 privind realocarea judecătorilor);
- Coloana 4 – Modelul 1 – DEA pentru media cauzelor din 2010-2012;
- Coloana 5 – Modelul 2 – DEA pentru cauzele din 2012;
- Coloana 6 – Modelul 3 – DEA pentru datele socio-demografice pentru anii 2010-2011;
- Coloana 7 – Media estimativă a Modelelor 1-3;
- Coloana 8 – Cea mai conservativă estimare;
- Coloana 9 – Numărul de judecători per instanță de judecată recomandat de autori (recomandările se bazează pe media Modelelor 1-3);
- Coloana 10 – Recomandările autorilor cu privire la instanțele judecătorești în care există necesitatea suplinirii sau reducerii numărului de judecători (cifrele

recomandate reprezintă diferența dintre numărul recomandat de judecători inclus în coloana 9 și numărul de judecători aprobat pentru 2013 inclus în coloana 3).

Tabel 2: Rezultatele privind alocarea posturilor de judecător în curțile de apel

Curtea de Apel (CA)	Nr. judecătorilor de facto 2012	Nr. Judecătorilor de jure 2013	Modelul 1 - DEA media de cauze pentru 2010-2012	Modelul 2 - DEA pentru cauzele din 2012	Modelul 3 - datele socio-demografice 2010-2011	Media estimativă a modelelor 1-3	Cea mai conservativă estimare	Recomandări nr. judecători per instanță (media modelelor 1-3)	Recomandări transfer per instanță
CA Bălți	21	24	15	15	25	18.3	24	18	6-
CA Bender	6	10	4	4	9	5.7	9	6	4-
CA Cahul	6	7	6	6	9	7.0	7	7	0
CA Chișinău	45	49	68	69	51	62.7	51	63	14+
CA Comrat	5	7	4	3	3.0	3.3	4	3	4-
Total	83	97	97	97	97	97.0	95	97	28

Pentru anumite curți de apel recomandările noastre implică următoarele:

- suplinirea cu 14 posturi de judecător a numărului de posturi de la Curtea de Apel Chișinău;
- reducerea cu 6 posturi de judecător a numărului de posturi de la Curtea de Apel Bălți, cu 4 posturi de judecător - de la Curtea de Apel Bender și cu 4 posturi de judecător - de la Curtea de Apel Comrat. Acest lucru înseamnă transferul a 14 posturi de judecător;
- implementarea recomandărilor cu privire la alocarea judecătorilor în cadrul curților de apel implică transferul a 28 de posturi de judecător în cadrul sistemului.

Rezultatele prezentate mai sus indică, în mod evident, faptul că volumul de lucru al curților de apel este distribuit inegal și această situație necesită măsuri imediate. Cu toate acestea, o distribuție simplă a judecătorilor între cele 5 curți de apel existente în prezent nu pare a fi o soluție, deoarece cel puțin în două dintre curțile de apel (Bender și Comrat) numărul corespunzător de judecători este sub numărul rezonabil de judecători acceptabil pentru o curte de apel, care ar trebui să constituie 7. Pentru o curte de apel ar fi necesar un minim de 7 judecători, în scopul de a permite înființarea a cel puțin 2 complete de judecată: civil și penal și un judecător în plus, care poate înlocui judecătorul care nu este disponibil din completul de judecată sau în caz de conflict de interese (recuzări). Această abordare pare să fie preluată de către CSM, care a aprobat pentru 2013 numărul de judecători pentru curțile de apel, 7 fiind numărul minim.

În acest context, constatăm două opțiuni în ceea ce privește reorganizarea curților de apel pentru a asigura un volum de lucru mai uniform și o utilizare mai eficientă a fondurilor publice:

1. Comasarea a două curți de apel cu alte curți de apel. În acest caz, Curtea de Apel Bender s-ar comasa cu Curtea de Apel Chișinău, iar Curtea de Apel Comrat s-ar comasa cu Curtea de Apel Cahul. Acesta ar fi primul pas. Cu toate acestea, această

modificare nu ar fi suficientă, întrucât am avea încă discrepanțe mari între o instanță foarte mare, cum ar fi Curtea de Apel Chișinău, care ar avea după comasare 69 de judecători și Curtea de Apel Cahul, care ar avea după comasare 10 judecători, precum și Curtea de Apel Bălți cu 18 judecători. Prin urmare, în paralel cu comasarea curților de apel, recomandăm să se ia, de asemenea, în considerare, modificarea competenței teritoriale a curților de apel, prin eliminarea unor raioane din jurisdicția Curții de Apel Chișinău și atribuirea acestora altor curți de apel. În cele din urmă, cu scopul de a evita problemele legate de denumirile instanțelor de judecată, cele 3 curți de apel reorganizate ar putea fi redenumite în curți de apel de Nord, Centru și Sud.

2. A doua opțiune ar putea fi menținerea actualelor 5 curți de apel, dar cu modificarea jurisdicțiilor lor teritoriale pentru a asigura un volum de lucru mai uniform. Deși această opțiune ar putea părea cea mai simplă, ea poate solicita în continuare investiții financiare, în cazul în care clădirile instanțelor judecătorești nu sunt suficiente pentru un volum sporit de lucru. O altă problemă ar putea apărea în ceea ce privește Curtea de Apel Comrat, care nu ar avea un volum suficient în cazul în care competența sa teritorială este menținută numai pentru UTA Găgăuzia (care are un teritoriu mic și un volum de lucru care nu pare să sporească în măsura în care să justifice menținerea a 7 judecători). Prin urmare, am recomanda atribuirea Curții de Apel Comrat raioanelor din afara UTA Găgăuzia. Or, având în vedere contextul politic și potențialele tensiuni, factorii de decizie ar putea decide pur și simplu că în scopul evitării escaladării tensiunilor este mai sigur să suporte cheltuielile legate de existența unei instanțe ineficiente decât să decidă asupra reorganizării.

În concluzie, dacă în privința judecătorilor, oferim mai jos recomandări mai detaliate pentru reorganizarea hărții judecătorești în vederea unei alocări mai eficiente a posturilor de judecător, în cazul curților de apel decizia este mai mult de natură politică. Prin urmare, putem recomanda doar opțiuni alternative, fiecare necesitând o analiză suplimentară și o decizie din partea factorilor politici de decizie:

1. în loc de cele 5 curți de apel - de a le reorganiza în 3 curți de apel pentru Nord, Centru și Sud și de a schimba competența teritorială a acestora pentru a asigura un volum de lucru mai uniform. Dacă această opțiune este luată în considerare, ar fi utilă o analiză suplimentară pentru a estima distribuția cea mai eficientă a raioanelor corespunzătoare celor 3 curți de apel;
2. păstrarea celor 5 curți de apel, dar modificarea competențelor teritoriale ale acestora pentru a degreva Curtea de Apel Chișinău și a spori sarcinile Curților de Apel Cahul, Bender, Comrat și, într-o măsură mai mică, a Curții de Apel Bălți. Dacă această opțiune este luată în calcul, ar fi utilă o analiză suplimentară pentru a estima cele mai eficiente schimbări de jurisdicție.

3.1.4 Recomandări pentru alocarea judecătorilor de instrucție în judecătorii

Instituția judecătorului de instrucție a fost introdusă în anul 2003, când a fost adoptat noul Cod de Procedură Penală. Judecătorii de instrucție autorizează percheziții și interceptări

ale convorbirilor telefonice, emit mandate de arest și examinează plângeri împotriva organelor de urmărire penală. Judecătorii de instrucție reprezintă o categorie separată de judecători, care aveau criterii specifice de admitere și erau numiți în funcție în calitate de „judecători de instrucție”, și nu „judecători”. Până în 2012, exista câte un judecător de instrucție în fiecare judecătorie, cu excepția a două judecătoria din Chișinău, care aveau doi judecători de instrucție (Buiucani și Rîșcani). Deși aceștia erau judecători cu un statut special, volumul de lucru al judecătorilor de instrucție varia de la o instanță judecătorească la alta. Ca urmare, în multe instanțe, judecătorii de instrucție examinau, de asemenea, și alte cauze, de obicei contravenții. Legea nr. 153 a schimbat instituția judecătorului de instrucție, prin atribuirea CSM competenței de a elabora norme și proceduri pentru desemnarea periodică a judecătorilor pentru a activa în calitate de judecători de instrucție în fiecare instanță judecătorească. În consecință, începând cu luna ianuarie 2013, oficial nu există o categorie separată de judecători, cum ar fi judecătorii de instrucție, din perspectiva statutului, ci doar din perspectiva activităților pe care le realizează. Așa cum s-a explicat în nota informativă la Legea nr. 153, prevederile anterioare delimitau nejustificat judecătorii de instrucție de restul judecătorilor, iar sistemul nu permitea avansarea profesională a acestor judecători, deoarece aceștia puteau să activeze doar în judecătoria.

Deși nu a constituit parte din sarcina noastră primordială, având în vedere recenta reformă a instituției judecătorului de instrucție și noua competență a CSM de a numi judecătorii de instrucție, am analizat și volumul de lucru al acestora pentru perioada 2010-2012. Mai jos, sunt prezentate rezultatele evaluării volumului de lucru al judecătorilor de instrucție, precum și recomandări cu privire la timpul necesar acestora pentru a-și îndeplini volumul de lucru. Datele sugerează că este necesară o abordare mai flexibilă în ceea ce privește alocarea judecătorilor de instrucție, spre exemplu, prin atribuirea de posturi cu jumătate de normă pentru examinarea cauzelor și materialelor în calitate de judecători de instrucție și a altor cauze – pentru restul timpului de lucru. Numai unele instanțe judecătorești au un volum de lucru care ar corespunde normei depline (1 și mai mult) pentru posturi de judecător de instrucție.

Tabelul de mai jos ilustrează concluziile și recomandările noastre:

- Coloana 1 – Denumirea judecătoriilor;
- Coloana 2 – Numărul judecătorilor de instrucție pentru anul 2011 per instanță judecătorească (acestea sunt ultimele date oficiale pe care le-am putut colecta de la DAJ cu privire la numărul judecătorilor de instrucție);
- Coloana 3 – Modelul 1 – DEA pentru media cauzelor din 2010-2012;
- Coloana 4 – Modelul 2 – DEA pentru cauzele din 2012;
- Coloana 5 – Modelul 3 – DEA pentru datele socio-demografice din 2010-2011;
- Coloana 6 – Media estimativă a Modelelor 1-3;
- Coloana 7 – Cea mai conservativă estimare;
- Coloana 8 – Recomandările autorilor privind numărul judecătorilor de instrucție per instanță de judecată/timpul necesar unui judecător (ne-am bazat recomandările pe estimarea medie a Modelelor 1-3 și am propus o schemă pentru calcularea timpului necesar începând cu 0,25 până la 7 posturi, potrivit concluziilor analizei: pentru 0-1 sugerăm 4 scări, în timp ce pentru 1-7 doar posturi de o jumătate de normă și de o normă deplină).

Tabel 3: Rezultatele cu privire la alocarea judecătorilor de instrucție în judecătorii

Judecătoria	Judecători de instrucție alocați per instanță (2011)	Modelul 1 - DEA media de cauze pentru 2010-2012	Modelul 2 - DEA pentru cauzele din 2012	Modelul 3 - datele socio-demografice 2010-2011	Media estimativă a modelelor 1-3	Cea mai conservativă estimare	Țimp recomandat pentru activitățile judecătorului de instrucție	Recomandări - bazate pe media modelelor 1-3 și a următoarei scheme:
sec. Botanica	1	2	4	4	3.33	2	3.5	0.1-0.3 = 0.25
sec. Buiucani	2	4	7	2	4.33	2	4.5	0.4-0.6 = 0.5
sec. Centru	2	9	10	2	7.00	2	7	0.7-0.8 = 0.75
sec. Ciocana	1	1	4	6	3.67	1	3.5	0.9-1.2 = 1
sec. Rîșcani	2	5	5	6	5.33	5	5.5	1.3-1.7 = 1.5
mun. Bălți	1	3	3	4	3.33	3	3.5	1.8-2.2 = 2
Bender	1	0.25	0.25	n/a	0.25	0.25	0.25	2.3-2.7 = 2.5
Tiraspol	0	0	0	0	0.00	0	0	2.8-3.2 = 3
Anenii Noi	1	1.5	1.5	1.5	1.50	1.5	1.5	3.3-3.7 = 3.5
Basarabeasca	1	1.25	1.125	0.25	0.88	1	1	3.8-4.2 = 4
Briceni	1	1.5	0.5	0.5	0.83	1	0.75	4.3-4.7 = 4.5
Cahul	1	0.5	1.5	0.5	0.83	1	0.75	4.8-5.2 = 5
Cantemir	1	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	5.3-5.7 = 5.5
Călărași	1	1.5	0.25	0.25	0.67	1	0.75	5.8-6.2 = 6
Căușeni	1	0.25	0.25	0.5	0.33	0.5	0.25	6.3-6.7 = 6.5
Ceadr-Lunga	1	1	1	0.5	0.83	1	0.75	6.8-7.2 = 7
Cimișlia	1	0.25	1.125	0.25	0.54	1	0.5	
Comrat	1	1.5	1.5	1.5	1.50	1.5	1.5	
Criuleni	1	0.25	1.25	1.5	1.00	1	1	
Dondușeni	1	1.0625	0.125	1.0625	0.75	1	0.75	
Drochia	1	1.5	1.25	0.5	1.08	1	1	
Dubăsari	1	0.125	1.125	0.125	0.46	1	0.5	
Edineț	1	1.25	0.25	0.5	0.67	1	0.75	
Fălești	1	1.25	0.25	1.25	0.92	1	1	
Florești	1	0.25	1.25	0.25	0.58	1	0.5	
Glodeni	1	1.25	0.25	0.25	0.58	1	0.5	
Grigoriopol	0	0	0	0	0.00	0	0	
Hîncești	1	1.5	1.5	0.5	1.17	1	1	
Ialoveni	1	1	2	2	1.67	1	1.5	
Leova	1	1.5	0.5	0.25	0.75	1	0.75	
Nisporeni	1	0.125	1.125	0.125	0.46	1	0.5	
Ocnîța	1	1.125	1.25	0.125	0.83	1	0.75	
Orhei	1	2	2	1.5	1.83	1.5	2	

Judecătoria	Judecători de instrucție alocați per instanță (2011)	Modelul 1 - DEA media de cauze pentru 2010-2012	Modelul 2 - DEA pentru cauzele din 2012	Modelul 3 - datele socio-demografice 2010-2011	Media estimativă a modelelor 1-3	Cea mai conservativă estimare	Țimp recomandat pentru activitățile judecătorului de instrucție	Recomandări - bazate pe media modelelor 1-3 și a următoarei scheme:
Rezina	1	1.5	1.5	1.5	1.50	1.5	1.5	
Rîbnița	0	0	0	0	0.00	0	0	
Rîșcani	1	1.25	1.25	1.25	1.25	1.25	1.5	
Sîngerei	1	1.125	0.25	1.25	0.88	1	1	
Slobozia	0	0	0	0	0.00	0	0	
Soroca	1	2	1	2	1.67	1	1.5	
Strășeni	1	2	2	1	1.67	1	1.5	
Șoldănești	1	1.125	1.25	0.25	0.88	1	1	
Ștefan-Vodă	1	1.5	1.5	1.5	1.50	1.5	1.5	
Taraclia	1	0.25	1.25	1.25	0.92	1	1	
Telenești	1	1.25	1.25	1.25	1.25	1.25	1.5	
Ungheni	1	1.5	1.5	1.5	1.50	1.5	1.5	
Vulcănești	1	1.25	1	0.125	0.79	1	0.75	
Total	45						62.5	

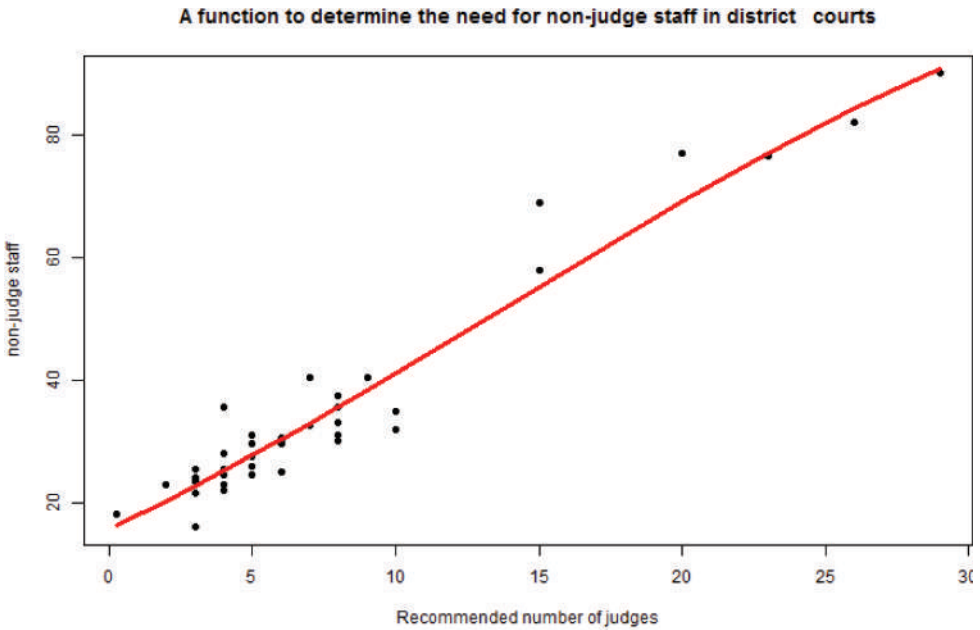
În concluzie, timpul necesar pentru activitatea judecătorilor de instrucție variază în funcție de instanțele judecătorești. Ceea ce pare evident din rezultate, este că menținerea unei abordări standard de un judecător de instrucție pentru fiecare instanță (cu excepția a 2 instanțe care au câte doi judecători de instrucție fiecare) nu pare una potrivită. Toate judecătoriile din Chișinău par să necesite un minim de 3 judecători de instrucție, judecătoria Orhei - 2 judecători de instrucție, și 8 judecătorii necesită 1,5 judecători de instrucție (Anenii-Noi, Comrat, Ialoveni, Rezina, Rîșcani, Soroca, Strășeni și Ștefan-Vodă), toate celelalte au nevoie de câte 1 sau mai puțin. Sperăm că aceste rezultate vor ajuta CSM în procesul de numire a judecătorilor de instrucție în instanțele judecătorești. În acele instanțele în care volumul de lucru al judecătorului de instrucție este sub 1, CSM ar putea împuternici președinții de instanțe să le repartizeze judecătorilor de instrucție și alte tipuri de cauze.

3.2 Alocarea personalului non-judiciar

3.2.1 Modele utilizate pentru alocarea personalului non-judiciar

În scopul de a estima necesitatea de personal non-judiciar, am aplicat o tehnică cunoscută sub denumirea de „aplatizare” sau „curba de montare”, folosind o simplă formă de

regresie polinomială. Ideea de bază este de a ne fundamenta estimarea numărului necesar de personal non-judiciar în fiecare instanță pe estimările noastre anterioare referitoare la numărul necesar de judecători (în fiecare instanță). În acest scop, am examinat corelația dintre numărul recomandat de judecători și numărul efectiv de personal non-judiciar, după cum este reflectat în graficul de mai jos. Fiecare punct negru din grafic reprezintă o instanță de judecată.

În continuare, vom încerca să construim o curbă (roșie în graficul de mai sus) care reflectă această corelație. Linia roșie reprezintă situația „normală”: numărul de personal non-judiciar care este preconizat să-l aibă o instanță de judecată de o anumită mărime (numărul recomandat de judecători). Instanțele plasate peste linia roșie par să aibă un număr prea mare de personal non-judiciar față de această normă. Iar instanțele judecătorești plasate sub linia roșie par a avea prea puțin personal non-judiciar. Prin urmare, recomandăm ajustarea alocării de personal non-judiciar între instanțe, în mod corespunzător.

Așadar, estimările pentru numărul de personalul non-judiciar se bazează pe un model proporțional, și nu pe DEA. Cu toate acestea, în mod indirect, modelul proporțional este bazat, de asemenea, pe DEA, întrucât DEA a fost utilizat inițial pentru a calcula numărul optim de judecători, având în vedere volumul de lucru și datele socio-demografice, și, în al doilea rând, numărul optim calculat de judecători a fost folosit pentru a estima numărul necesar de personal non-judiciar.

Pentru numărul de personal non-judiciar am obținut două estimări alternative. Prima estimare (estimarea 1) oferă recomandări pentru fiecare instanță, în baza numărului exact recomandat de judecători, în timp ce cea de a doua estimare (estimarea 2) oferă recomandări în forma unei proporții dintre numărul de personal non-judiciar per judecător, oferind

estimări pentru un număr de la 1 la 30 de judecători (numărul minim și maxim de judecători în judecătorii, conform recomandărilor studiului).

Ambele estimări se axează pe un model care își întemeiază estimarea numărului de personal non-judiciar pe estimarea medie a numărului optim de judecători. „Numărul optim de judecători” este numărul pe care l-am ales ca fiind cel mai recomandat, în conformitate cu rezultatele privind alocarea judecătorilor, care constituie media Modelor 1-3 utilizate pentru estimarea alocării posturilor de judecător. Aici este necesară o clarificare. Pentru a efectua estimări mai exacte, numărul optim de judecători a fost utilizat exact așa cum au fost obținute rezultatele alocării posturilor de judecător folosind zecimi și nu cifre rotunjite (de exemplu, numărul folosit pentru judecătoria Buiucani constituie 28,7, și nu 29). Prin urmare, atunci când rezultatele modelului 1 și modelului 2 sunt comparate cu estimarea 1 și 2, între ele există mici diferențe. Cu toate acestea, ambele estimări sunt corecte și oricare dintre ele poate fi utilizată în cazul atribuirii personalului non-judiciar.

În acest studiu, am utilizat numărul total de personal non-judiciar alocat instanțelor indiferent de funcții (tehnice sau de secretariat). În consecință, dacă se dorește compararea rezultatelor cu datele oferite de CEPEJ, acest aspect trebuie luat în considerare.

Mai jos, prezentăm rezultatele și recomandările în tabele separate pentru judecătorii și curți de apel.

3.2.2 Recomandări pentru alocarea personalului non-judiciar în judecătorii

În funcție de numărul recomandat de judecători per instanță și numărul de personal non-judiciar aprobat pentru 2013, a fost efectuată următoarea analiză. Tabelul 4 de mai jos ilustrează concluziile și recomandările noastre pentru judecătorii, inclusiv instanțele judecătorești specializate, după cum urmează:

- Coloana 1 – Indică instanța de judecată;
- Coloana 2 – Numărul optim de judecători, care constituie media Modelor 1-3 utilizat pentru alocarea judecătorilor (a se vedea sub-secțiunea 3.1.2.). O mică remarcă - am recomandat lichidarea Judecătoriei Militare, întrucât volumul de muncă demonstrează că această instanță nu este una viabilă. Cu toate acestea, doar din considerentul de a oferi unele recomandări, în cazul în care această recomandare nu este urmată, am inclus aici un judecător pentru Judecătoria Militară, pentru a recomanda numărul minim de personal non-judiciar necesar;
- Coloana 3 – Numărul de personal non-judiciar aprobat pentru 2013 (aceste cifre au fost obținute în rezultatul modificărilor privind realocarea judecătorilor în urma hotărârii CSM nr. 307/12 din 1 aprilie 2013 (date colectate de la CSM);
- Coloana 4 – Media estimativă a personalului non-judiciar, în funcție de numărul exact recomandat de judecători;
- Coloana 5 – Recomandări specifice per instanță în funcție de necesitatea suplinirii sau reducerii numărului de personal non-judiciar (cifrele recomandate reprezintă diferența dintre numărul recomandat de personal non-judiciar, inclus în coloana 4, și numărul de personal non-judiciar aprobat pentru 2013, inclus în coloana 3).

Tabel 4: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în judecătorii, inclusiv cele specializate, bazate pe numărul exact recomandat de judecători

Judecătoria	Nr. optim de judecători (media modelelor 1-3)	Nr. personalului non-judiciar de jure 2013	Media estimativă a personalului non-judiciar	Recomandările de transfer per instanță
sec. Botanica	21	77	68	9-
sec. Buiucani	29	82	85	3+
sec. Centru	30	90	88	2-
sec. Ciocana	16	58	55	3-
sec. Rîșcani	26	76.5	79	2.5+
mun. Bălți	13	69	48	21-
Bender	5	24.5	28	3.5+
Tiraspol	0	0	0	0
Anenii Noi	8	30	35	5+
Basarabeasca	3	21.5	23	1.5+
Briceni	7	30	32	2+
Cahul	9	40.5	37	3.5+
Cantemir	4	23	26	3+
Călărași	7	30.5	32	1.5+
Căușeni	8	31	35	4+
Ceadîr-Lunga	4	25.5	26	0.5+
Cimișlia	5	24.5	27	2.5+
Comrat	5	29.5	29	0.5-
Criuleni	6	30.5	30	0.5-
Dondușeni	3	24	24	0
Drochia	6	30.5	29	1.5-
Dubăsari	3	23.5	23	0.5-
Edineț	7	32.5	32	0.5-
Fălești	4	31	26	5-
Florești	4	35.5	25	10.5-
Glodeni	3	28	24	4-
Grigoriopol	0	0	0	0
Hîncești	7	37.5	33	4.5-
Ialoveni	12	32	45	13+
Leova	5	24.5	28	3.5+
Nisporeni	5	26	27	1+
Ocnîța	3	25.5	24	1.5-
Orhei	11	35	42	7+
Rezina	5	25	28	3+
Rîbința	0	0	0	0
Rîșcani	5	26	27	1+
Sîngerei	5	29.5	27	2.5-
Slobozia	0	0	0	0
Soroca	6	40.5	30	10.5-
Strășeni	8	35.5	35	0.5-
Șoldănești	6	22	29	7+

Judecătoria	Nr. optim de judecători (media modelelor 1-3)	Nr. personalului non-judiciar de jure 2013	Media estimativă a personalului non-judiciar	Recomandările de transfer per instanță
Ștefan-Vodă	6	24.5	31	6.5+
Taraclia	4	28	25	3-
Telenești	5	27.5	27	0.5-
Ungheni	9	33	37	4+
Vulcănești	2	23	21	2-
Judecătoria Militară	1	18	18	0
Judecătoria Com. Circum.	3	16	26	10+
Total	344	1527.5	1526	171.5

După cum se poate constata din datele prezentate în tabelul 4, numai judecătoria Dondușeni pare să aibă un număr suficient de personal non-judiciar. Toate celelalte instanțe au nevoie de ajustarea numărului de personal non-judiciar. Cele mai semnificative modificări, adică de la 5 și mai mult, sunt necesare pentru următoarele judecătoria:

- necesitatea suplirii posturilor de personal non-judiciar: Anenii-Noi (5), Ialoveni (13), Orhei (7), Șoldănești (7), Ștefan-Vodă (6,5), Judecătoria Comercială de Circumscripție (10);
- necesitatea reducerii numărului de posturi de personal non-judiciar: Judecătoria sectorului Botanica (9), Bălți (21), Fălești (5), Florești (10,5), Soroca (10,5).

Implementarea recomandărilor cu privire la alocarea personalului non-judiciar în judecătoria, bazate pe numărul exact recomandat de judecători, implică transferul a 171,5 posturi în cadrul sistemului.

Un model alternativ pentru a calcula numărul corespunzător de personal non-judiciar pentru fiecare instanță este **modelul proporțional de personal non-judiciar per judecător**. Acest model ilustrează în mod clar beneficiile instanțelor mai mari din perspectiva unei proporții mai avantajoase între judecători și personalul non-judiciar (cu cât este mai mare instanța de judecată, cu atât mai eficient sunt folosite resursele umane și este necesar un număr mai mic de personal non-judiciar per judecător). Conform acestui model, au fost obținute următoarele rezultate, prezentate în tabelul 5 de mai jos, care pot fi aplicate pentru alocarea personalului non-judiciar în instanțele judecătorești:

Tabel 5: Proporția de personal non-judiciar per judecător în judecătoria (modelul proporțional de alocare a personalului non-judiciar, raportat la numărul de judecători pe instanță)

Nr. de judecători per instanță	Personal - modelul 1 (estimarea medie pentru nr. de judecători)	Nr. de judecători per instanță	Personal - modelul 1 (estimarea medie pentru nr. de judecători)
1	19	16	54
2	21	17	57
3	24	18	60
4	26	19	62
5	28	20	65

Nr. de judecători per instanță	Personal - modelul 1 (estimarea medie pentru nr. de judecători)	Nr. de judecători per instanță	Personal - modelul 1 (estimarea medie pentru nr. de judecători)
6	30	21	67
7	32	22	70
8	35	23	72
9	37	24	75
10	39	25	77
11	42	26	79
12	44	27	82
13	47	28	84
14	49	29	86
15	52	30	88

Estimările prezentate în tabelele 5 și 6 sunt similare, cu unele excepții în ceea ce privește acele instanțe în care numărul optim de judecători a constituit, conform calculelor, un număr zecimal. De exemplu, potrivit primei estimări, Judecătoria sectorului Buiucani din Chișinău ar trebui să aibă 85 de posturi de personal non-judiciar. Dacă aplicăm modelul proporțional, această instanță, cu 29 de judecători, conform recomandărilor noastre, ar trebui să aibă 86 de posturi de personal non-judiciar. Or, judecătoria Hîncești ar trebui să aibă 33 de posturi de personal non-judiciar, potrivit primei estimări, sau 32 de posturi de personal non-judiciar, dacă aplicăm modelul proporțional (7 judecători = 32 posturi de personal). Cu toate acestea, nu este semnificativă diferența dintre aceste două modele, prin urmare, pot fi utilizate oricare din aceste rezultate. Avantajul modelului proporțional este că oferă o metodă mai simplă pentru factorii de decizie. Recomandăm utilizarea modelului proporțional, deoarece este mai ușor de aplicat.

Dacă se aplică modelul proporțional, judecătoriile urmează să aibă următorul număr de personal non-judiciar, precum este indicat în Tabelul 6 de mai jos:

Tabel 6: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în judecătorii, inclusiv cele specializate, în baza modelului proporțional

Judecătoria	Nr. optim de judecători (media modelelor 1-3)	Nr. personalului non-judiciar de jure 2013	Modelul proporțional pentru alocarea personalului non-judiciar	Recomandări de transfer per instanță
sec. Botanica	21	77	67	10-
sec. Buiucani	29	82	86	4-
sec. Centru	30	90	88	2-
sec. Ciocana	16	58	54	4-
sec. Rîșcani	26	76.5	79	3+
mun. Bălți	13	69	47	22-
Bender	5	24.5	28	4+
Tiraspol	0	0	0	0

Judecătoria	Nr. optim de judecători (media modelelor 1-3)	Nr. personalului non-judiciar de jure 2013	Modelul proporțional pentru alocarea personalului non-judiciar	Recomandări de transfer per instanță
Anenii Noi	8	30	35	5+
Basarabeasca	3	21.5	24	3+
Briceni	7	30	32	2+
Cahul	9	40.5	37	4-
Cantemir	4	23	26	3+
Călărași	7	30.5	32	2+
Căușeni	8	31	35	4+
Ceadâr-Lunga	4	25.5	26	1+
Cimișlia	5	24.5	28	4+
Comrat	5	29.5	28	2-
Criuleni	6	30.5	30	1-
Dondușeni	3	24	24	0
Drochia	6	30.5	30	1-
Dubăsari	3	23.5	24	1+
Edineț	7	32.5	32	1-
Fălești	4	31	26	5-
Florești	4	35.5	26	10-
Glodeni	3	28	24	4-
Grigoriopol	0	0	0	0
Hîncești	7	37.5	32	6-
Ialoveni	12	32	44	12+
Leova	5	24.5	28	4+
Nisporeni	5	26	28	2+
Ocnîța	3	25.5	24	2-
Orhei	11	35	42	7+
Rezina	5	25	28	3+
Rîbița	0	0	0	0
Rîșcani	5	26	28	2+
Sîngerei	5	29.5	28	2-
Slobozia	0	0	0	0
Soroca	6	40.5	30	11-
Strășeni	8	35.5	35	1-
Șoldănești	6	22	30	8+
Ștefan-Vodă	6	24.5	30	6+
Taraclia	4	28	26	2-
Telenești	5	27.5	28	1+
Ungheni	9	33	37	4+
Vulcănești	2	23	21	2-
Judecătoria Militară	1	18	19	1+
Judecătoria Com. Circum.	3	16	24	8+
Total	344	1527.5	1530	186

După cum se poate observa din datele prezentate în tabelul 6, numai judecătoria Donușeni pare să aibă un număr adecvat de personal non-judiciar. Toate celelalte instanțe au nevoie de ajustarea numărului de personal non-judiciar. Cele mai semnificative modificări, adică 5 și mai mult, sunt necesare pentru următoarele judecătoria:

- necesitatea suplirii numărului de personal non-judiciar: Anenii-Noi (5), Ialoveni (12), Orhei (7), Șoldănești (8), Ștefan-Vodă (6), Judecătoria Comercială de Circumscripție (8);
- necesitatea reducerii numărului de personal non-judiciar: Judecătoria sectorului Botanica (10), Bălți (22), Fălești (5), Florești (10), Hâncești (6), Soroca (11).

Implementarea recomandărilor cu privire la alocarea personalului non-judiciar în judecătoria în baza modelului proporțional implică transferul a 186 de posturi în cadrul sistemului.

3.2.3 *Recomandări pentru alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel*

În baza numărului recomandat de judecători per instanță și a numărului de personal non-judiciar aprobat pentru 2013, a fost elaborată următoarea analiză. Tabelul 7 de mai jos ilustrează concluziile și recomandările noastre pentru curțile de apel, după cum urmează:

- Coloana 1 – Indică curtea de apel;
- Coloana 2 – Numărul optim de judecători, care este media Modelelor 1-3 utilizate pentru alocarea judecătorilor (a se vedea sub-secțiunea 3.1.2.);
- Coloana 3 – Numărul de personal non-judiciar aprobat pentru 2013 (datele au fost colectate de la CSM);
- Coloana 4 – Media estimativă a numărului de personal non-judiciar, în funcție de numărul exact recomandat de judecători;
- Coloana 5 – Recomandări specifice pentru fiecare instanță de judecată, în funcție de necesitatea suplirii sau reducerii numărului de personal non-judiciar (cifrele recomandate reprezintă diferența dintre numărul recomandat de personal non-judiciar, inclus în coloana 4, și numărul aprobat de personal non-judiciar pentru 2013, inclus în coloana 3).

Tabel 7: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel, în funcție de numărul recomandat de judecători

Curtea de Apel	Nr. optim de judecători (media modelelor 1-3)	Nr. personalului non-judiciar de jure 2013	Media estimativă a nr. personalului non-judiciar	Recomandări de transfer per instanță
Curtea de Apel Bălți	18	100	97	3-
Curtea de Apel Bender	6	47,5	45	2,5-
Curtea de Apel Cahul	7	38,5	51	12,5+
Curtea de Apel Chișinău	63	168,5	169	0.5+
Curtea de Apel Comrat	3	41	34	7-
Total	97	395,5	396	25,5

După cum este indicat în tabelul 7, variațiile de personal non-judiciar nu sunt semnificative în trei dintre curțile de apel, cu excepția Curții de Apel Cahul, care necesită o suplینire de 12,5 posturi și Curtea de Apel Comrat, care necesită o reducere de 7 posturi. Implementarea recomandărilor cu privire la alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel în baza numărului exact recomandat de judecători implică transferul a 25,5 posturi în cadrul sistemului.

În mod similar, cu ajutorul **modelului proporțional al personalului non-judiciar per judecător**, în cazul judecătorilor am obținut o estimare a numărului de personal non-judiciar per instanță. Potrivit acestui model, au fost obținute următoarele rezultate, prezentate în tabelul 8 de mai jos, care pot fi aplicate în cazul alocării personalului non-judiciar:

Tabel 8: Proporția personalului non-judiciar per judecător în curțile de apel (în bază modelului proporțional de alocare a personalului non-judiciar)

Nr. de judecători	Nr. de personal	Nr. de judecători	Nr. de personal	Nr. de judecători	Nr. de personal	Nr. de judecători	Nr. de personal
1		17	92	33	140	49	167
2		18	96	34	143	50	167
3		19	99	35	145	51	168
4	37	20	103	36	147	52	169
5	42	21	106	37	149	53	169
6	47	22	109	38	151	54	170
7	51	23	112	39	153	55	170
8	56	24	116	40	155	56	170
9	60	25	119	41	157	57	170
10	64	26	122	42	158	58	170
11	68	27	125	43	160	59	170
12	73	28	127	44	161	60	170
13	77	29	130	45	162	61	169
14	81	30	133	46	164	62	169
15	84	31	136	47	165	63	169
16	88	32	138	48			

Dacă aplicăm modelul proporțional pentru alocarea personalului non-judiciar pentru curțile de apel, ar fi necesar următorul număr de personal:

Tabel 9: Rezultatele privind alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel, în baza modelului proporțional

Curtea de Apel	Nr. optim de judecători (media modelelor 1-3)	Nr. personalului non-judiciar de jure 2013	Modelul proporțional personal non-judiciar	Recomandări de transfer per instanță
Curtea de Apel Bălți	18	100	96	4-
Curtea de Apel Bender	6	47.5	47	0.5-
Curtea de Apel Cahul	7	38.5	51	12.5+
Curtea de Apel Chișinău	63	168.5	169	0.5+
Curtea de Apel Comrat	3	41	35	6-
Total	97	395.5	398	23.5

Precum este indicat în tabelul 9, variațiile de personal non-judiciar nu sunt semnificative în trei dintre curțile de apel, cu excepția Curții de Apel Cahul, care necesită o suplinire de 12,5 posturi și Curtea de Apel Comrat, care necesită o reducere de 6 posturi. Implementarea recomandărilor cu privire la alocarea personalului non-judiciar în curțile de apel în baza modelului proporțional implică transferul a 23,5 posturi în cadrul sistemului.

În concluzie, recomandăm revizuirea numărului de personal non-judiciar alocat pentru curțile de apel, concomitent cu revizuirea numărului de judecători și harta curților de apel.

Analiza comasării judecătorilor

4.1 Privire de ansamblu asupra analizei comasării instanțelor de judecată

Instanțele mici sunt ineficiente, deoarece menținerea acestora este costisitoare și, de asemenea, nu contribuie la crearea unui mediu de muncă sănătos, afectând astfel în mod negativ calitatea actului de justiție. Dezavantajele instanțelor mici și beneficiile creșterii dimensiunilor instanțelor au fost discutate în Capitolul 1 al raportului. Analiza și recomandările din acest capitol urmăresc scopul optimizării hărții judiciare pentru a permite îmbunătățirea calității actului de justiție și o mai bună utilizare a fondurilor publice.

Am analizat harta amplasării judecătorilor din perspectiva numărului de judecători în fiecare instanță. Baza analizei nu a constituit-o numărul actual de judecători în fiecare instanță, ci numărul de judecători recomandat după aplicarea modelului DEA la volumul de lucru pentru 2010-2012 și datele socio-demografice. Considerăm că realocarea judecătorilor pe instanțe este crucială pentru a asigura un volum uniform de lucru. Cu toate acestea, dacă mai întâi se face realocarea posturilor și apoi comasarea instanțelor, acest lucru ar putea pune o povară nejustificat de mare pe judecători și personalul non-judiciar, care ar putea fi transferați de două ori. De aceea, am recomanda punerea în aplicare a realocării posturilor de judecător și a personalului non-judiciar concomitent cu comasarea instanțelor.

În timp ce chestiunea privind numărul minim de judecători pentru fiecare instanță este un subiect discutabil și nu există o practică europeană unică în acest sens, considerăm că tendința recentă din mai multe țări în ceea ce privește stabilirea unui număr minim de judecători per instanță este aplicabilă și în Republica Moldova. Având în vedere dimensiunea mică a țării noastre și lipsa dezbaterilor anterioare la acest subiect, am examinat trei scenarii posibile pentru comasarea instanțelor, nici unul dintre ele fiind radical.

În analiza noastră, am identificat trei scenarii care ar putea fi aplicate pentru comasarea instanțelor:

- Scenariul 1 include comasarea instanțelor cu mai puțin de 5 judecători;
- Scenariul 2 include comasarea instanțelor cu mai puțin de 7 judecători;
- Scenariul 3 include comasarea instanțelor cu mai puțin de 9 judecători³⁹.

³⁹ Inițial am luat în considerare trei scenarii pentru comasarea instanțelor, dintre care primul ar include mai puțin de 5 judecători, al doilea - mai puțin de 6 și al treilea - mai puțin de 7 judecători. Cu toate acestea, după ce am efectuat această analiză, am descoperit că diferența dintre scenariul

Pentru toate scenariile, am utilizat datele cu privire la numărul de judecători, după cum am recomandat în sub-sectiunea 3.1.2., care constituie media Modelelor 1-3. Apoi, am calculat numărul de personal non-judiciar în „noile instanțe judecătorești” (instanțele care au fost supuse comasării), în baza modelului proporțional de alocare a personalului non-judiciar (prezentat mai sus, tabelul 5 din sub-sectiunea 3.2.2.).

În secțiunea 3.1.2., am recomandat lichidarea Judecătoriei Comerciale de Circumscripție, întrucât numărul de judecători recomandat este 3. În timp ce pentru alte instanțe, la efectuarea analizei comasării, am identificat instanțe de judecată care trebuie comasate, pentru judecătorii Judecătoriei Comerciale de Circumscripție ar fi necesară o decizie în ceea ce privește locul realocării celor 3 posturi de judecător, bazată mai degrabă pe o opțiune politică decât pe o alegere științifică. Prin urmare, doar în scopul analizei, cele 3 posturi de judecător au fost realocați judecătorii Buiucani, Centru și Rîșcani din Chișinău ca având cel mai mare volum de lucru. Cu toate acestea, această decizie rămâne integral la latitudinea factorilor de decizie.

În secțiunea 3.1.2., am recomandat, de asemenea, lichidarea Judecătoriei Militare, având în vedere volumul de lucru foarte scăzut al acesteia. Din acest motiv, pentru această instanță nu este propusă nici o realocare a posturilor de judecător sau de personal non-judiciar. Prin urmare, atunci când comparăm actualul număr de personal non-judiciar pentru a determina diferența/economiile, numărul actual este format fără numărul actual de personal non-judiciar al Judecătoriei Militare, ceea ce înseamnă 1509,5 (1527,5 - 18).

În toate scenariile „numărul actual” înseamnă numărul de judecători sau de personal non-judiciar alocat pentru 2013.

Când sugerăm comasarea instanțelor conform celor trei scenarii, ne-am condus de următoarele două criterii:

- a) numărul de judecători, și, implicit, de personal non-judiciar, care trebuie transferați (acordând prioritate relocării instanței mai mici către una mai mare);
- b) proximitatea instanțelor judecătorești în așa fel, încât să afecteze la minim accesibilitatea pentru justițiabili în ceea ce privește transportul spre instanța de judecată. Proximitatea a fost examinată din perspectiva raioanelor învecinate și direcțiilor principalelor rute de transport din țară. Când existau două opțiuni posibile de comasare, am analizat comasarea cu cea mai apropiată instanță judecătorească și am ținut cont de faptul ca instanța nou creată să nu fie prea mare în comparație cu alte instanțe vecine, pentru a asigura instanțelor o dimensiune mai mult sau mai puțin similară. De exemplu, în scenariul 2, Judecătoria Glodeni ar putea fi comasată fie cu judecătoria Rîșcani, fie cu judecătoria Bălți. În acest sens, recomandăm comasarea cu judecătoria Rîșcani, întrucât judecătoria Fălești este deja un candidat pentru comasarea cu judecătoria Bălți și „noua” instanță de judecată ar fi astfel prea mare în raport cu instanțele de judecată vecine.

Pe lângă aceste două criterii, am analizat, de asemenea, în măsură mai mică, următoarele:

- a) infrastructura instanței de judecată – am acordat prioritate relocării unei instanțe

2 și 3 era numai judecătoria Ștefan-Vodă, de aceea am decis să aplicăm un nou scenariu, al treilea (care include comasarea instanțelor cu mai puțin de 9 judecători), deoarece acesta s-ar putea dovedi mai eficient pe termen lung.

judecătorești cu o infrastructură mai slab dezvoltată către una cu o infrastructură mai bună. Pentru infrastructura instanțelor, am folosit evaluarea instanțelor efectuată de ROLISP în 2013⁴⁰, care a clasificat toate instanțele judecătorești în 4 categorii: categoria 1 - instanțele care necesită reparații urgente sau extindere/strămutare urgentă; categoria 2 - instanțele care sunt într-o stare satisfăcătoare și necesită reparații și/sau reconfigurare în următorii trei ani; categoria 3 - instanțele care sunt în stare bună sau în care reparația este oportună, dar nu urgentă și categoria 4 - instanțe care sunt în stare excelentă și care nu necesită nici o reparație sau extindere. Cu toate acestea, trebuie să menționăm că datele din raportul ROLISP sunt utilizate doar pentru o analiză primară de bază. Pentru o decizie cu privire la comasarea instanțelor și planificarea fondurilor corespunzătoare, este necesară o analiză mai aprofundată a infrastructurii instanțelor, deoarece analiza ROLISP din 2013 a fost realizată în funcție de numărul actual de judecători. Majoritatea instanțelor judecătorești care vor fi comasate (atât cea care se presupune că va fi strămutată, cât și cea care o va absorbi), probabil vor avea nevoie fie de o clădire nouă, fie de o restructurare serioasă pentru a acomoda noii judecători și personal non-judiciar. Noi nu suntem în măsură să evaluăm acest lucru, fiind necesar un studiu separat pentru această analiză;

- b) am încercat să analizăm distanța dintre localitățile din raionul instanței care urmează să fie strămutată și instanța cu care este comasată, precum și transportul public și privat disponibil. Cu toate acestea, în limitele de timp și de resurse disponibile, nu a fost posibil să obținem nici distanțele exacte, nici datele privind transportul public din fiecare sat al raionului instanței comasate până la „noua” instanța de judecată, din cauza lipsei unor astfel de date. Pentru transport am încercat să colectăm date privind rutele, dar nu le-am putut obține, iar informația on-line disponibilă la www.autogara.md nu oferă în detaliu asemenea informații. Prin urmare, în ceea ce privește transportul, am examinat doar direcțiile de transport legate de principalele drumuri care duc spre Chișinău⁴¹. Referitor la distanțe, în scop orientativ am folosit doar posibilitatea oferită de site-ul <http://www.della-md.com/distance/>, care calculează doar lungimea traseelor pentru transportul rutier de marfă. În caz de necesitate, se impune o analiza mai profundă pentru calcularea distanțelor. Pentru unele localități

⁴⁰ A se vedea pentru o analiză detaliată și recomandări cu privire la infrastructura instanțelor judecătorești “Prioritizarea instanțelor de judecată” (Courthouses prioritizing report), United States Agency for International Development (USAID) Rule of Law Institutional Strengthening Program (ROLISP), Chișinău 2013.

⁴¹ În perioada iulie - septembrie 2013, în vederea finalizării analizei comasării instanțelor, CRJM a întreprins mai multe tentative de a obține date detaliate cu privire la rutele de transport. Ministerul Justiției a solicitat Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor informații privind traseele disponibile auto și feroviare private și publice pentru mai multe localități, dar răspunsul nu a fost complet. CRJM a prezentat în continuare cereri similare Agenției Naționale Transport Auto, Administrației de Stat a Drumurilor și Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor. Sfatul pe care l-am primit a fost de a utiliza informațiile disponibile pe www.autogara.md, pe care le-am folosit, dar care nu sunt complete, deoarece nu oferă informații cu privire la distanțele exacte și rutele de transport între toate satele și centrele raionale învecinate. Având în vedere deficitul de date cu privire la transport, nu oferim nici o analiză în ceea ce privește transportul public disponibil.

distanța nu a fost disponibilă pe acest site. În astfel de cazuri, am utilizat informațiile disponibile la următoarea adresă de internet: <http://www.distanta.com/>.

Referitor la comasarea instanțelor, trebuie să subliniem faptul că suntem siguri în ceea ce privește instanțele care trebuie să fie comasate (canditate pentru comasare) din punct de vedere al numărului de judecători, întrucât aceasta a constituit sarcina noastră de bază. Cu toate acestea, în ceea ce privește cele mai bune opțiuni pentru comasare, am oferit doar un set de propuneri de bază, fără o analiză profundă a următoarelor criterii principale: distanța, infrastructura de transport și costurile de infrastructură ale instanțelor. De asemenea, n-am analizat impactul opțiunilor disponibile de comasare a instanțelor asupra structurii și eficienței altor instituții conexe, în special asupra procuraturilor, secțiilor de poliție, locurilor de detenție, prezenței avocaților. Pentru aceste aspecte ar fi utile studii suplimentare, decât dacă factorii de decizie sunt gata să ia decizia de comasare în baza propunerilor prezentate în acest studiu.

4.2 Comasarea judecătorilor – trei scenarii

Scenariul 1 pentru comasarea judecătorilor:

Scenariul 1 se bazează pe un minim de 5 judecători per instanță (judecătoriile cu 1-4 judecători trebuie comasate). Rezultatele comasării judecătorilor conform Scenariului 1, sunt prezentate în tabelul 10 de mai jos:

Tabel 10: Comasarea judecătorilor, Scenariul 1, opțiunile 1 și 2

Judecătoria	Nr. judecători de jure 2013	Nr. personal de jure 2013	Nr. judecători recomandat (media modelelor 1-3)	Nr. personal recomandat (modelul proporțional)	Comasare Scenariul 1 - judecătoria pentru comasare : <5/1-4 judecători	Scenariu 1, Comasare Opțiunea 1	Nr. instanțe opțiunea 1	Nr. judecători opțiunea 1	Nr. personal opțiunea 1	Scenariul 1, Comasare opțiunea 2	Nr. instanțe opțiunea 2	Nr. judecători opțiunea 2	Nr. personal opțiunea 2
sec. Botanica	20	77,0	21	67			1	21	67		1	21	67
sec. Buiucani	25	82,0	29	86			1	30	88		1	30	88
sec. Centru	29	90,0	30	88			1	31	90		1	31	90
sec. Ciocana	13	58,0	16	54			1	16	54		1	16	54
sec. Rîșcani	22	76,5	26	79			1	27	82		1	27	82
mun. Bălți	18	69,0	13	47			1	13	47	← Făleşti	1	17	57
Bender	5	24,5	5	28			1	5	28		1	5	28
Tiraspol	0	0,0	0	0	0		0	0	0		0	0	0
Anenii Noi	6	30,0	8	35			1	8	35		1	8	35
Basarabeasca	4	21,5	3	24	1	→ Cimișlia	0	0	0		0	0	0
Briceni	6	30,0	7	32			1	7	32		1	7	32
Cahul	9	40,5	9	37		← Vulcănești	1	11	42	← Vulcan, Taraclia	1	15	52
Cantemir	4	23,0	4	26	1	→ Leova	0	0	0		0	0	0
Calărași	6	30,5	7	32			1	7	32		1	7	32
Căușeni	7	31,0	8	35			1	8	35		1	8	35
Ceadir-Lunga	5	25,5	4	26	1	← Taraclia	1	8	35	→ Comrat	0	0	0
Cimișlia	4	24,5	5	28		← Basarab-ca	1	8	35	← Basarab-ca	1	8	35
Comrat	6	29,5	5	28			1	5	28	← Ceadir-Lunga	1	9	37
Criuleni	6	30,5	6	30		← Dubăsari	1	9	37	← Dubăsari	1	9	37
Dondușeni	4	24,0	3	24	1	→ Drochia	0	0	0	→ Drochia	0	0	0
Drochia	6	30,5	6	30		← Dondușeni	1	9	37	← Dondușeni	1	9	37
Dubăsari	4	23,5	3	24	1	→ Criuleni	0	0	0	→ Criuleni	0	0	0

Potrivit Scenariului 1, 13 judecătorii, inclusiv 2 judecătorii specializate, ar trebui să fie comasate cu alte instanțe judecătorești. Aceste judecătorii sunt: Basarabeasca, Cantemir, Ceadîr-Lunga, Dondușeni, Dubăsari, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Taraclia, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție.

Acest Scenariu include două opțiuni cu privire la instanțele de judecată care pot fi comasate. Dacă propunerea Scenariului 1 este acceptată, atunci harta judiciară din Republica Moldova ar include 32 de judecătorii (opțiunea 1) sau 31 de judecătorii (opțiunea 2), plus 4 judecătorii alocate pentru regiunea transnistreană.

Dacă propunerea scenariului 1 este acceptată, acest lucru va duce la o scădere de cel puțin 183 sau 199,5 de posturi de personal non-judiciar din sistemul judecătoresc (183,5 pentru opțiunea 1 și 199,5 pentru opțiunea 2), în comparație cu numărul actual de personal non-judiciar sau cel puțin 185 de posturi în comparație cu numărul recomandat de personal non-judiciar (185 de posturi pentru opțiunea 1 și 201 de posturi pentru opțiunea 2) (a se vedea tabelul 10 de mai sus). Numărul de judecători va rămâne același.

Implementarea Scenariului 1, opțiunea 1 implică transferul a 36 posturi de judecător în cadrul sistemului conform numărului recomandat de judecători pe instanță (Tabelul 1) sau 54 de posturi conform numărului alocat de judecători pentru anul 2013. Implementarea Scenariului 1, opțiunea 2 implică transferul a 40 de posturi de judecător în cadrul sistemului conform numărului recomandat de judecători per instanță (Tabelul 1) sau 59 de posturi conform numărului alocat de judecători pentru anul 2013.

În ceea ce privește direcțiile de comasare, este necesară o analiză ulterioară mai profundă pentru a examina trei considerente principale pe care noi nu le-am putut examina: distanța, transportul și costurile necesare pentru infrastructura „instanțelor noi”. Am reușit să realizăm doar o analiză de bază primară și am ajuns la următoarele opțiuni de comasare, deși nu pretendem că acestea sunt cele mai potrivite:

Basarabeasca → Cimișlia:

- Numărul de judecători: 3 (Basarabeasca) → 5 (Cimișlia). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 8 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 3 (Basarabeasca) → 1 (Cimișlia). Judecătoria Basarabeasca are 3 săli de judecată care au fost recent renovate, în timp ce Judecătoria Cimișlia are doar 2 săli de judecată. Cu toate acestea, în judecătoria Basarabeasca n-ar fi suficient loc pentru 8 judecători și probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Basarabeasca și Cimișlia este de 23 km (minim 15 și maxim 48);
- Transportul – dimineața, transportul din Basarabeasca este direcționat spre Chișinău, prin Cimișlia.

Cantemir → Leova:

- Numărul de judecători: 4 (Cantemir) → 5 (Leova). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 9 judecători;

- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 4 (Cantemir) → 3 (Leova), Cantemir deține o categorie mai bună, ambele instanțe au același număr de săli de judecată - 4, ceea ce înseamnă că probabil ar fi necesară o nouă clădire;
- Distanța: distanța medie între satele din raionul Cantemir și Leova este de 43 km (minim 14 și maxim 89);
- Transportul – dimineața, transportul din Cantemir este direcționat spre Chișinău, prin Cimișlia.

Dondușeni → Drochia:

- Număr de judecători: 3 (Dondușeni) → 6 (Drochia). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 9 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 3 (Dondușeni) → 2 (Drochia), Judecătoria Dondușeni deține o categorie mai bună, cu toate acestea are doar 2 săli de judecată. Judecătoria Drochia are doar 3 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o reparație capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Dondușeni și Drochia este de 46 km (minim 20 și maxim 73);
- Transportul – dimineața, transportul din Dondușeni este direcționat spre Chișinău, prin Drochia.

Dubăsari → Criuleni:

- Număr de judecători: 3 (Dubăsari) → 6 (Criuleni). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 9 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 2 (Dubăsari) → 1 (Criuleni), Dubăsari deține o categorie mai bună, deși dispune doar de o sală de judecată. Judecătoria Criuleni are 3 săli de judecată care necesită reparații, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o reparație capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Dubăsari și Criuleni este de 22 km (minim 9 și maxim 36);
- Transportul – orașul Criuleni este situat la câțiva kilometri de actuala judecătorie din Dubăsari (Ustia).

Fălești → Ungheni:

- Număr de judecători: 4 (Fălești) → 9 (Ungheni). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 13 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 2 (Fălești) → 3 (Ungheni), Judecătoria Ungheni are doar 3 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o reparație capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Fălești și Ungheni este de 57 km (minim 33 și maxim 87).

Fălești → Bălți:

- Număr de judecători: 4 (Fălești) → 13 (Bălți). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 17 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 2 (Fălești) → 2 (Bălți), Judecătoria Bălți are 4 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o reparație capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Fălești și Bălți este de 36 km (minim 8 și maxim 57);

Recomandăm ca opțiune secundară comasarea judecătoriilor Fălești și Bălți deoarece aceasta va duce la formarea unei judecătোরii de proporții mari în Bălți. Distanța spre Bălți este, de asemenea, mai mare.

Florești → Soroca:

- Numărul de judecători: 4 (Florești) → 6 (Soroca). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 10 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 2 (Florești) → 2 (Soroca), Judecătoria Soroca are 7 săli de judecată, probabil ar fi necesară o reparație capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Florești și Soroca este de 45 km (minim 26 și maxim 69).

Glodeni → Rîșcani:

- Numărul de judecători: 3 (Glodeni) → 5 (Rîșcani). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 8 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 3 (Glodeni) → 2 (Rîșcani), Judecătoria Glodeni are 5 săli de judecată, pe când Judecătoria Rîșcani are 4 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o reparație capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Glodeni și Rîșcani este de 37 km (minim 17 și maxim 53).

Ocnîța → Edineț:

- Numărul de judecători: 3 (Ocnîța) → 7 (Edineț). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 10 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 2 (Ocnîța) → 2 (Edineț), în timp ce Judecătoria Edineț are 6 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o reparație capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Ocnîța și Edineț este de 42 km (minim 19 și maxim 63);
- Transportul – dimineața, transportul din Ocnîța este direcționat spre Chișinău, prin Edineț.

Taraclia → Ceadîr-Lunga:

- Numărul de judecători: 4 (Taraclia) → 4 (Ceadîr-Lunga). Totalul “noi instanțe judecătorești” – 8 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 1 (Taraclia) → 4 (Ceadîr-Lunga), Judecătoria din Ceadîr-Lunga a fost renovată și are 5 săli de judecată, în timp ce Judecătoria Taraclia necesită o renovare capitală și are doar 2 săli de judecată;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Taraclia și Ceadîr-Lunga este de 42 km (minim 10 și maxim 63).

Vulcănești → Cahul:

- Numărul de judecători: 2 (Vulcănești) → 9 (Cahul). Totalul “noi instanțe judecătorești” – 11 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 2 (Vulcănești) → 3 (Cahul), Judecătoria Cahul are 5 săli de judecată;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Vulcănești și Cahul este de 46 km (minim 26 și maxim 58);
- Transportul – dimineața, transportul din Vulcănești este direcționat către Chișinău, spre Cahul.

Pentru o vizualizare mai simplă a direcțiilor propuse pentru comasare, Tabelele 11 și 12 includ un sumar al direcțiilor de comasare a instanței, numărul judecătorilor în instanțele afectate de procesul de comasare, infrastructura instanței la care este/sunt comasate cealaltă/celelalte instanță/instanțe și distanțele medii, minime și maxime între localitățile ce intră în jurisdicția instanței care este dislocată/lichidată și localitatea unde se află „noua” instanță.

Tabel 11: Scenariul 1, opțiunea 1 pentru comasarea judecătorilor

Nr.	Judecătoria dislocată / lichidată	Judecătoria dislocată la	Judecătoria dislocată la - nr. de judecători recomandat	Nr. judecători transferați (recomandat)	Nr. judecători transferați (conf. statelor 2013)	Nr. judecători în noua judecătorie (recomandat)	Judecătoria dislocată la - infrastructură (săli de judecată și categoria conform raportului ROLISP din 2013)	Distanța la judecătoria nouă a localităților din raionul instanței comasate (km)		
								Media	Min.	Max.
1	Basarabasca	Cimișlia	5	3	4	8	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 2	23	15	48
2	Cantemir	Leova	5	4	4	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 4	43	14	89
3	Dondușeni	Drochia	6	3	4	9	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 4	46	20	73

4	Dubăsari	Criuleni	6	3	4	9	săli de judecată: 3 ccategoria judecătoriei: 1	22	9	36
5	Fălești	Ungheni	9	4	6	13	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	57	33	87
6	Florești	Soroca	6	4	8	10	săli de judecată: 7 categoria judecătoriei: 2	45	26	69
7	Glodeni	Rîșcani	5	3	5	8	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	37	17	53
8	Ocnîța	Edineț	7	3	5	10	săli de judecată: 6 categoria judecătoriei: 2	42	19	63
9	Taraclia	Ceadr- Lunga	4	4	5	8	săli de judecată: 5 categoria judecătoriei: 4	42	10	63
10	Vulcănești	Cahul	9	2	3	11	săli de judecată: 5 categoria judecătoriei: 3	46	26	58
11	Judecătoria militară			0	3					
12	Jud. Comercială			3	3					
Total	12			36	54		Distanța medie	40,3	18,9	63,9

Tabel 12: Scenariul 1, opțiunea 2 pentru comasarea judecătorilor

Nr.	Judecătoria dislocată / lichidată	Judecătoria dislocată la	Judecătoria dislocată la - nr. de judecători recomandat	Nr. judecători transferați (recomandat)	Nr. judecători transferați (conf. statelor 2013)	Nr. judecători in noua judecătorie (recomandat)	Judecătoria dislocată la - infrastructură (săli de judecată și categoria con- form raportului ROLISP din 2013)	Distanța la judecătoria nouă a localităților din raionul instanței coma- sate (km)		
								Media	Min.	Max.
1	Fălești	Bălți	5	4	6	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	36	8	57
2	Basarabesca	Cimișlia	5	3	4	8	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	23	15	48

3	Vulcănești	Cahul	9	2	3	15	săli de judecată: 5 categoria judecătoria: 3	46	26	58
4	Taraclia			4	5			46	22	84
5	Ceadir-Lunga	Comrat	5	4	5	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoria: 3	38	19	62
6	Dubăsari	Criuleni	6	3	4	9	săli de judecată: 3 categoria judecătoria: 1	22	9	36
7	Dondușeni	Drochia	6	3	4	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoria: 2	46	20	73
8	Ocnița	Edineț	7	3	5	10	săli de judecată: 6 categoria judecătoria: 2	42	19	63
9	Cantemir	Leova	5	4	4	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoria: 3	43	14	89
10	Glodeni	Rișcani	5	3	5	8	săli de judecată: 4 categoria judecătoria: 2	37	17	53
11	Florești	Soroca	6	4	8	10	săli de judecată: 7 categoria judecătoria: 2	45	26	69
12	Judecătoria militară			0	3					
13	Jud. Comercială			3	3					
Total	13			40	59		Distanța medie	38,5	17,7	62,9

Potrivit propunerilor noastre din scenariul 1, lista judecătoriilor este prezentată în Tabelul 13 de mai jos:

Tabel 13: Lista judecătoriilor conform Scenariului 1

Opțiunea 1			Opțiunea 2		
Nr.	Judecătoria	Nr. judecători	Nr.	Judecătoria	Nr. judecători
1	sect. Botanica	21	1	sect. Botanica	21
2	sect. Buiucani	30	2	sect. Buiucani	30
3	sect. Centru	31	3	sect. Centru	31
4	sect. Ciocana	16	4	sect. Ciocana	16
5	sect. Rișcani	27	5	sect. Rișcani	27
6	Bălți	13	6	Bălți + Fălești (4)	17
7	Bender	5	7	Bender	5
8	Anenii Noi	8	8	Anenii Noi	8
9	Briceni	7	9	Briceni	7
10	Cahul + Vulcănești (2)	11	10	Cahul + Vulcănești (2) + Taraclia (4)	15
11	Călărași	7	11	Călărași	7

12	Căușeni	8	12	Căușeni	8
13	Ceadir-Lunga + Taraclia (4)	8	13	Cimișlia + Basarabeasca (3)	8
14	Cimișlia + Basarabeasca (3)	8	14	Comrat + Ceadir-Lunga (4)	9
15	Comrat	5	15	Criuleni + Dubăsari (3)	9
16	Criuleni + Dubăsari (3)	9	16	Drochia + Dondușeni (3)	9
17	Drochia + Dondușeni (3)	9	17	Edineț + Ocnîța (3)	10
18	Edineț + Ocnîța (3)	10	18	Hîncești	7
19	Hîncești	7	19	Ialoveni	12
20	Ialoveni	12	20	Leova + Cantemir (4)	9
21	Leova + Cantemir (4)	9	21	Nisporeni	5
22	Nisporeni	5	22	Orhei	11
23	Orhei	11	23	Rezina	5
24	Rezina	5	24	Rișcani + Glodeni (3)	8
25	Rișcani + Glodeni (3)	8	25	Sîngerei	5
26	Sîngerei	5	26	Soroca + Florești (4)	10
27	Soroca + Florești (4)	10	27	Strășeni	8
28	Strășeni	8	28	Șoldănești	6
29	Șoldănești	6	29	Ștefan-Vodă	6
30	Ștefan-Vodă	6	30	Telenești	5
31	Telenești	5	31	Ungheni	9
32	Ungheni + Fălești (4)	13			
Total Opțiunea 1	32 judecătorii	343	Total Opțiunea 2	31 judecătorii	343
Total în 2013	44 judecătorii (+4 regiunea transnistreană)		Total în 2013	44 judecătorii (+4 regiunea transnistreană)	
Comasate	12 (inclusiv judecătoria comercială și militară)	36 (54)	Comasate	13 (inclusiv judecătoria comercială și militară)	40 (59)
<i>Notă: posturile de judecători pentru a fi transferate: primul număr este cel conform numărului recomandat de studiu; numărul în paranteze este conform statelor de personal aprobate pentru anul 2013</i>					

Anexa 3 la prezentul Studiu ilustrează harta judecătorilor după comasarea acestora conform Scenariului 1, opțiunile 1 și 2.

Scenariul 2 de comasare a judecătorilor:

Scenariul 2 se bazează pe un minim de 7 judecători per instanță (judecătorii cu 1-6 judecători urmează a fi comasate). Rezultatele Scenariului 2 de comasare a judecătorilor sunt reflectate în Tabelul 14 de mai jos:

Tabel 14: Comasarea judecătoriilor, Scenariul 2, opțiunile 1 și 2

Judecătoria	Nr. judecători de jure 2013	Nr. personal de jure 2013	Nr. judecători recomandat (media modelor 1-3)	Nr. personal recomandat (modelul proporțional)	Comasare Scenariul 2 - judecătorii pentru comasare: <7/1-6 judecători	Scenariul 2, Comasare Opțiunea 1	Nr. instanțe opțiunea 1	Nr. judecători opțiunea 1	Nr. personal opțiunea 1	Scenariul 2, Comasare opțiunea 2	Nr. instanțe opțiunea 2	Nr. judecători opțiunea 2	Nr. personal opțiunea 2
sec. Botanica	20	77,0	21	67			1	21	67		1	21	67
sec. Buiucani	25	82,0	29	86			1	30	88		1	30	88
sec. Centru	29	90,0	30	88			1	31	90		1	31	90
sec. Ciocana	13	58,0	16	54			1	16	54		1	16	54
sec. Rîșcani	22	76,5	26	79			1	27	82		1	27	82
mun. Bălți	18	69,0	13	47			1	13	47		1	17	57
Bender	5	24,5	5	28	1	→ Anenii Noi	0	0	0	→ Anenii Noi	0	0	0
Tiraspol	0	0,0	0	0	0		0	0	0		0	0	0
Anenii Noi	6	30,0	8	35		← Bender	1	13	47	← Bender	1	13	47
Basarabasca	4	21,5	3	24	1	→ Cimișlia	0	0	0	→ Cimișlia	0	0	0
Briceni	6	30,0	7	32			1	7	32		1	7	32
Cahul	9	40,5	9	37		← Vulcăn, Tarac	1	15	52	← Vulcănești	1	11	42
Canemir	4	23,0	4	26	1	→ Leova	0	0	0	→ Leova	0	0	0
Călărași	6	30,5	7	32			1	7	32	← Nisporeni	1	12	44
Căușeni	7	31,0	8	35		← Ștefan-Vodă	1	14	49	← Ștefan-Vodă	1	14	49
Ceadr-Lunga	5	25,5	4	26	1	→ Comrat	0	0	0	← Taraclia	1	8	35
Cimișlia	4	24,5	5	28	1	← Basarab-ca	1	8	35	← Basarab-ca	1	8	35
Comrat	6	29,5	5	28	1	← Ceadr-Lunga	1	9	37	Status Quo	1	5	28
Criuleni	6	30,5	6	30	1	← Dubăsari	1	9	37	← Dubăsari	1	9	37
Dondușeni	4	24,0	3	24	1	→ Drochia	0	0	0	→ Drochia	0	0	0
Drochia	6	30,5	6	30	1	← Dondușeni	1	9	37	← Dondușeni	1	9	37
Dubăsari	4	23,5	3	24	1	→ Criuleni	0	0	0	→ Criuleni	0	0	0

Edineț	7	32,5	7	32			← Ocnîța	1	10	39	← Ocnîța	1	10	39
Fălești	6	31,0	4	26	1	→ Ungheni	0	0	0	0	→ Bălți	0	0	0
Florești	8	35,5	4	26	1	→ Soroca	0	0	0	0	→ Soroca	0	0	0
Glodeni	5	28,0	3	24	1	→ Rîșcani	0	0	0	0	→ Rîșcani	0	0	0
Grigoriopol	0	0,0	0	0				0	0	0		0	0	0
Hîncești	9	37,5	7	32				1	7	32		1	7	32
Ialoveni	6	32,0	12	44				1	12	44		1	12	44
Leova	4	24,5	5	28	1	← Cantemir	1	9	37	← Cantemir	1	9	37	
Nisporeni	5	26,0	5	28	1	→ Strășeni	0	0	0	0	→ Călărăși	0	0	0
Ocnîța	5	25,5	3	24	1	→ Edineț	0	0	0	0	→ Edineț	0	0	0
Orhei	8	35,0	11	42				1	11	42		1	11	42
Rezina	6	25,0	5	28	1	← Șoldănești	1	11	42	← Șoldănești	1	11	42	
Rîbnîța	0	0,0	0	0				0	0	0		0	0	0
Rîșcani	5	26,0	5	28	1	← Glodeni	1	8	35	← Glodeni	1	8	35	
Sîngerei	6	29,5	5	28	1	→ Telenești	0	0	0	0	← Telenești	1	10	39
Slobozia	0	0,0	0	0				0	0	0		0	0	0
Soroca	9	40,5	6	30	1	← Florești	1	10	39	← Florești	1	10	39	
Strășeni	8	35,5	8	35		← Nisporeni	1	13	47			1	8	35
Șoldănești	4	22,0	6	30	1	→ Rezina	0	0	0	0	→ Rezina	0	0	0
Ștefan-Vodă	5	24,5	6	30	1	→ Căușeni	0	0	0	0	→ Căușeni	0	0	0
Taraclia	5	28,0	4	26	1	→ Cahul	0	0	0	0	→ Ceadr-Lunga	0	0	0
Telenești	6	27,5	5	28	1	← Sîngerei	1	10	39	→ Sîngerei	0	0	0	0
Ungheni	8	33,0	9	37		← Fălești	1	13	47			1	9	37
Vulcănești	3	23,0	2	21	1	→ Cahul	0	0	0	0	→ Cahul	0	0	0
Judecătoria militară	3	18,0	0	19	1			0	0	0		0	0	0
Judecătoria comercială	3	16,0	3	24	1			0	0	0		0	0	0
Total	343	1.527,5	343	1.530	27			26	343	1.229		27	343	1.245
<i>Numărul actual</i>		<i>1.509,5</i>						<i>45</i>	<i>343</i>	<i>1.509,5</i>		<i>45</i>	<i>343</i>	<i>1.509,5</i>
<i>Economii curente</i>								<i>19</i>	<i>0</i>	<i>280,5</i>		<i>18</i>	<i>0</i>	<i>264,5</i>
<i>Numărul propus</i>				<i>1.511</i>						<i>1.511</i>				<i>1.511</i>
<i>Economii propuse</i>										<i>282</i>				<i>266</i>

Potrivit scenariului 2, 27 de judecătoriesi, inclusiv două instanțe judecătoriesi specializate, ar trebui să fie comasate. Aceste instanțe sunt: Bender, Basarabeasca, Cantemir, Ceadâr-Lunga, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Fălești, Florești, Glodeni, Leova, Nisporeni, Ocnița, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Șoldănești, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție.

Acest scenariu include două opțiuni cu privire la instanțele judecătoriesi care pot fi comasate. În cazul în care propunerea Scenariului 2 este acceptată, atunci harta judiciară din Republica Moldova ar include 26 de judecătoriesi (opțiunea 1) sau 27 de judecătoriesi (opțiunea 2), plus 4 judecătoriesi alocate pentru regiunea transnistreană.

Dacă această propunere este acceptată, aceasta ar duce la o scădere de cel puțin 264,5 posturi de personal non-judiciar din sistemul judecătoriesc (280,5 - opțiunea 1 și 264,5 - opțiunea 2), comparativ cu numărul actual de personal non-judiciar sau cu cel puțin 266 de posturi, comparativ cu numărul recomandat pentru personalul non-judiciar (282 de posturi - opțiunea 1 și 266 de posturi - opțiunea 2). Numărul de judecători va rămâne același.

Implementarea Scenariului 2, opțiunea 1 implică transferul a 67 de posturi de judecător în cadrul sistemului conform numărului recomandat de judecători per instanță (Tabelul 1) sau 84 de posturi conform numărului alocat de judecători pentru anul 2013. Implementarea Scenariului 1, opțiunea 2 implică transferul a 63 de posturi de judecător în cadrul sistemului conform numărului recomandat de judecători per instanță (Tabelul 1) sau 79 de posturi conform numărului alocat de judecători pentru anul 2013.

Referitor la direcțiile de comasare, este necesară o analiză detaliată suplimentară. Am ajuns la următoarele opțiuni de comasare, dar nu pretindem că acestea sunt cele mai potrivite:

Bender → Anenii Noi:

- Numărul de judecători: 5 (Bender) → 8 (Anenii-Noi). Totalul “noi instanțe judecătoriesi” – 13 judecători;
- Infrastructura instanței judecătoriesi – categoria instanței judecătoriesi: 2 (Bender) → 2 (Anenii-Noi), ambele instanțe de judecată dețin doar câte 2 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între 2 localități aflate în jurisdicția judecătoriesi Bender⁴² și Anenii-Noi este de 27,5 km (minim 24 și maxim 31) sau de 46 km (minim 24 și maxim 78), dacă se iau în considerare 5 localități;⁴³
- Transport – dimineața, transportul este direcționat spre Chișinău, prin Anenii Noi.

Basarabeasca → Cimișlia – a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Cantemir → Leova – a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

⁴² Proteagailovca și Bender

⁴³ Bender, Proteagailovca, Tiraspol (41 km), Tiraspolul Nou (41 km) și Dnestrovsk (94 km).

Ceadîr-Lunga → Comrat:

- Numărul de judecători: 4 (Ceadîr-Lunga) → 5 (Comrat). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 9 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 4 (Ceadîr-Lunga) → 3 (Comrat), Judecătoria Ceadîr-Lunga deține 5 săli de judecată, în timp ce Comrat are doar 4, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Ceadîr-Lunga și Comrat este de 38 km (minim 19 și maxim 62);
- Transportul – dimineața, transportul este direcționat spre Chișinău, prin Comrat.

A doua opțiune pentru Ceadîr-Lunga este comasarea cu Taraclia, ceea ce ar însemna ca Taraclia să fie comasată cu Ceadîr-Lunga, din motive menționate în Scenariul 1 de mai sus.

A doua opțiune pentru instanța din Comrat: propunem menținerea status quo-ului instanței judecătorești din considerente politice.

Primă opțiune pentru Taraclia este de a fi comasată cu judecătoria Cahul:

- Numărul de judecători: 4 (Taraclia) → 9 (Cahul). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 13 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 1 (Taraclia) → 3 (Cahul), Judecătoria Cahul are 5 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Taraclia și Cahul este de 46 km (minim 22 și maxim 84).

Dondușeni → Drochia – a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Dubăsari → Criuleni - a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Fălești → Ungheni sau → Bălți - a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Florești → Soroca - a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Glodeni → Rîșcani - a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Nisporeni → Strășeni:

- Numărul de judecători: 5 (Nisporeni) → 8 (Strășeni). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 13 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 3 (Nisporeni) → 3 (Strășeni), deși Judecătoria Strășeni are doar 3 săli de judecată, în timp ce Nisporeni deține 4, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Nisporeni și Strășeni este de 51 km (minim 31 și maxim 70);
- Transportul – dimineața, transportul este direcționat spre Chișinău, prin Strășeni.

Nisporeni → Călărași:

- Numărul de judecători: 5 (Nisporeni) → 7 (Călărași). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 12 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 3 (Nisporeni) → 3 (Călărași), deși Judecătoria Călărași are 4 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Nisporeni și Călărași este de 55 km (minim 34 și maxim 77).

Ocnița → Edineț – a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Sîngerei → Telenești sau Telenești → Sîngerei:

- Numărul de judecători: 5 – 5. Totalul “noii instanțe judecătorești” – 10 judecători;
- Infrastructura instanței judecătorești – categoria instanței judecătorești: 2 (Sîngerei) → 3 (Telenești), ambele au doar câte 2 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Sîngerei și Telenești este de 41 km (minim 12 și maxim 64);
- Transportul – transportul este direcționat spre Telenești datorită direcției Chișinău.

Șoldănești → Rezina:

- Numărul de judecători: 6 (Șoldănești) → 5 (Rezina). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 11 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Șoldănești) → 3 (Rezina), Judecătoria Rezina are 6 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Șoldănești și Rezina este de 34 km (minim 18 și maxim 61);
- Transportul – există flux de transport de la Rezina spre Chișinău;

Deși numărul de judecători este mai mare, în acest caz recomandăm strămutarea instanței din Șoldănești, datorită proximității celor două instanțe.

Ștefan-Vodă → Căușeni:

- Numărul de judecători: 6 (Ștefan-Vodă) → 8 (Căușeni). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 14 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Ștefan-Vodă) → 1 (Căușeni), probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Ștefan-Vodă și Căușeni este de 37 km (minim 13 și maxim 68);
- Transportul – transportul este direcționat spre Căușeni datorită direcției spre Chișinău.

Vulcănești → Cahul – a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Pentru o vizualizare mai simplă a direcțiilor propuse pentru comasare, Tabelele 15 și 16 includ un sumar al direcțiilor de comasare a instanțelor, numărul judecătorilor în instanțele afectate de procesul de comasare, infrastructura instanței la care este/sunt comasate cealaltă/celelalte instanță/instanțe și distanțele medii, minime și maxime între localitățile ce intră în jurisdicția instanței care este dislocată/ lichidată și localitatea unde se află „noua” instanță.

Tabel 15: Scenariul 2, opțiunea 1 pentru comasarea judecătorilor

Nr.	Judecătoria dislocată / lichidată	Judecătoria dislocată la	Judecătoria dislocată la - nr. de judecători recomandat	Nr. judecători transferați (recomandat)	Nr. judecători transferați (conform statelor 2013)	Nr. judecători în noua judecătorie (recomandat)	Judecătoria dislocată la - infrastructură (săli de judecată și categoria conform raportului ROLISP din 2013)	Distanța la judecătoria nouă a localităților din raionul instanței comasate (km)		
								Media	Min.	Max.
1	Bender	Anenii Noi	8	5	5	13	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 2	40	24	78
2	Vulcănești	Cahul	9	2	3	15	săli de judecată: 5 categoria judecătoriei: 3	46	26	58
3	Taraclia			4	5			46	22	84
4	Ștefan-Vodă	Căușeni	8	6	5	14	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 1	37	13	68
5	Basarabasca	Cimișlia	5	3	4	8	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	23	15	48
6	Ceadir-Lunga	Comrat	5	4	5	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 3	38	19	62
7	Dubăsari	Criuleni	6	3	4	9	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 1	22	9	36
8	Dondușeni	Drochia	6	3	4	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	46	20	73
9	Ocnîța	Edineț	7	3	5	10	săli de judecată: 6 categoria judecătoriei: 2	42	19	63
10	Cantemir	Leova	5	4	4	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 3	43	14	89
11	Șoldănești	Rezina	5	6	4	11	săli de judecată: 6 categoria judecătoriei: 3	34	18	61
12	Glodeni	Rîșcani	5	3	5	8	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	37	17	51

13	Florești	Soroca	6	4	8	10	săli de judecată: 7 categoria judecătoriei: 2	45	26	69
14	Nisporeni	Strășeni	8	5	5	13	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	51	31	70
15	Singerei	Telenești	5	5	6	10	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 3	41	12	64
16	Fălești	Ungheni	9	4	6	13	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	57	33	87
17	Judecătoria militară			0	3					
18	Jud. Comercială			3	3					
Total	18			67	84		Distanța medie	40,5	19,9	66,3

Tabel 16: Scenariul 2, opțiunea 2 pentru comasarea judecătoriilor

Nr.	Judecătoria dislocată / lichidată	Judecătoria dislocată la	Judecătoria dislocată la - nr de judecători recomandat	Nr. judecători transferați (recomandat)	Nr. judecători transferați (conf. statelor 2013)	Nr. judecători în noua judecătorie (recomandat)	Judecătoria dislocată la - infrastructură (săli de judecată și categoria con- form raportului ROLISP din 2013)	Distanța la judecătoria nouă a localităților din raionul instanței coma- sate (km)		
								Media	Min.	Max.
1	Fălești	Bălți	13	4	6	17	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	36	8	57
2	Bender	Anenii Noi	8	5	5	13	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 2	40	24	78
3	Vulcănești	Cahul	9	2	3	11	săli de judecată: 5 categoria judecătoriei: 3	46	26	58
4	Nisporeni	Călărași	7	5	5	12	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 3	55	34	77
5	Ștefan-Vodă	Căușeni	8	6	5	14	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 1	37	13	68
6	Basarabasca	Cimișlia	5	3	4	8	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	23	15	48
7	Taraclia	Ceadir- Lunga	4	4	5	8	săli de judecată: 5 categoria judecătoriei: 4	42	10	63

8	Dubăsari	Criuleni	6	3	4	9	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 1	22	9	36
9	Dondușeni	Drochia	6	3	4	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	46	20	73
10	Ocnîța	Edineț	7	3	5	10	săli de judecată: 6 categoria judecătoriei: 2	42	19	63
11	Cantemir	Leova	5	4	4	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 3	43	14	89
12	Șoldănești	Rezina	5	6	4	11	săli de judecată: 6 categoria judecătoriei: 3	34	18	61
13	Glodeni	Rîșcani	5	3	5	8	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	37	17	53
14	Telenești	Sîngerei	5	5	6	10	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 2	41	20	79
15	Florești	Soroca	6	4	8	10	săli de judecată: 7 categoria judecătoriei: 2	45	26	69
16	Judecătoria Militară			0	3					
17	Jud. Comercială			3	3					
Total	17			63	79		Distanța medie	39,3	18,2	64,8

Potrivit propunerilor noastre din Scenariul 2, lista judecătoriilor este reflectată în Tabelul 17 de mai jos.

Tabel 17: Lista judecătoriilor conform Scenariului 2

Opțiunea 1			Opțiunea 2		
Nr	Judecătoria	Nr. judecători	Nr	Judecătoria	Nr. judecători
1	sect. Botanica	21	1	sect. Botanica	21
2	sect. Buiucani	30	2	sect. Buiucani	30
3	sect. Centru	31	3	sect. Centru	31
4	sect. Ciocana	16	4	sect. Ciocana	16
5	sect. Rîșcani	27	5	sect. Rîșcani	27
6	Bălți	13	6	Bălți + Fălești(4)	17
7	Anenii Noi + Bender(5)	13	7	Anenii Noi + Bender(5)	13

8	Briceni	7	8	Briceni	7
9	Cahul + Vulcănești(2) + Taraclia(4)	15	9	Cahul + Vulcănești(2)	11
10	Călărași	7	10	Călărași + Nisporeni(5)	12
11	Căușeni + Ștefan-Vodă(6)	14	11	Căușeni + Ștefan-Vodă(6)	14
12	Cimișlia + Basarabeasca(3)	8	12	Cimișlia + Basarabeasca(3)	8
13	Comrat + Ceadăr-Lunga(4)	9	13	Ceadăr-Lunga + Taraclia(4)	8
14	Criuleni + Dubăsari(3)	9	14	Comrat	5
15	Drochia + Dondușeni(3)	9	15	Criuleni + Dubăsari(3)	9
16	Edineț + Ocnîța(3)	10	16	Drochia + Dondușeni(3)	9
17	Hîncești	7	17	Edineț + Ocnîța(3)	10
18	Ialoveni	12	18	Hîncești	7
19	Leova + Cantemir(4)	9	19	Ialoveni	12
20	Orhei	11	20	Leova + Cantemir(4)	9
21	Rezina + Șoldănești(6)	11	21	Orhei	11
22	Rîșcani + Glodeni(3)	8	22	Rezina + Șoldănești(6)	11
23	Soroca + Florești(4)	10	23	Rîșcani + Glodeni(3)	8
24	Strășeni + Nisporeni(5)	13	24	Sîngerei + Telenești(5)	10
25	Telenești + Sîngerei(5)	10	25	Soroca + Florești(4)	10
26	Ungheni + Fălești(4)	13	26	Strășeni	8
			27	Ungheni	9
Total opțiunea 1	26 judecătorii	343	Total Opțiunea 2	27 judecătorii	343
Total în 2013	44 judecătorii (+4 regiunea transnistreană)		Total în 2013	44 judecătorii (+4 regiunea transnistreană)	
Comasate	18 (inclusiv judecătoria comercială și militară)	67 (84)	Comasate	17 (inclusiv judecătoria comercială și militară)	63 (79)
<i>Notă: posturile de judecători pentru a fi transferate: primul număr este cel conform numărului recomandat de studiu; numărul în paranteze este conform statelor de personal aprobate pentru anul 2013</i>					

Anexa 4 la prezentul Studiu ilustrează harta judecătoriilor după comasarea acestora conform Scenariului 2, opțiunile 1 și 2.

Scenariul 3 de comasare a judecătoriilor:

Scenariul 3 se bazează pe un minim de 9 judecători per instanță (judecătoriile cu 1-8 judecători urmează a fi comasate). Rezultatele Scenariului 3 de comasare a judecătoriilor sunt reflectate în Tabelul 18 de mai jos.

Tabel 18: Comasarea judecătorilor, Scenariul 3, opțiunile 1 și 2

Judecătoria	Nr. judecători de jure 2013	Nr. personal de jure 2013	Nr. judecători recomandat (media modelor 1-3)	Nr. personal recomandat (modelul proporțional)	Comasare Scenariul 3 - judecători pentru comasare : <9/1-8 judecători	Scenariul 3, Comasare Opțiunea 1	Nr. instanțe opțiunea 1	Nr. judecători opțiunea 1	Nr. personal opțiunea 1	Scenariul 3, Comasare Opțiunea 2	Nr. instanțe opțiunea 2	Nr. judecători opțiunea 2	Nr. personal opțiunea 2
sec. Botanica	20	77,0	21	67			1	21	67		1	21	67
sec. Buiucani	25	82,0	29	86			1	30	88		1	30	88
sec. Centru	29	90,0	30	88			1	31	90		1	31	90
sec. Ciocana	13	58,0	16	54		← Criuleni + Dubăsari	1	25	77		1	16	54
sec. Rîșcani	22	76,5	26	79			1	27	82		1	27	82
mun. Bălți	18	69,0	13	47		← Rîșcani + Glodeni + Singerei	1	26	79	← Fălești+ Singerei	1	22	70
Bender	5	24,5	5	28	1	→ Anenii Noi	0	0	0	→ Anenii Noi	0	0	0
Tiraspol	0	0,0	0	0			0	0	0		0	0	0
Anenii Noi	6	30,0	8	35	1	← Bender	1	13	47	← Bender	1	13	47
Basarabeasca	4	21,5	3	24	1	→ Cimișlia	0	0	0	→ Cimișlia	0	0	0
Briceni	6	30,0	7	32	1	→ Edineț	0	0	0	→ Edineț	0	0	0
Cahul	9	40,5	9	37		← Vulcănești + Taraclia + Cantemir	1	19	62	← Vulcănești + Taraclia + Cantemir	1	19	62
Cantemir	4	23,0	4	26	1	→ Cahul	0	0	0	→ Cahul	0	0	0
Călărași	6	30,5	7	32	1	→ Strășeni	0	0	0	→ Strășeni	0	0	0
Căușeni	7	31,0	8	35	1	← Ștefan-Vodă	1	14	49	← Ștefan-Vodă	1	14	49
Ceadr-Lunga	5	25,5	4	26	1	→ Comrat	0	0	0	→ Comrat	0	0	0
Cimișlia	4	24,5	5	28	1	← Basarabeasca + Leova	1	13	47	← Basarabeasca + Leova	1	13	47
Comrat	6	29,5	5	28	1	← Ceadr-Lunga	1	9	37	← Ceadr-Lunga	1	9	37
Criuleni	6	30,5	6	30	1	→ sectorul Ciocana	0	0	0	→ Dubăsari	1	9	37
Dondușeni	4	24,0	3	24	1	→ Edineț	0	0	0	→ Edineț	0	0	0
Drochia	6	30,5	6	30	1	→ Soroca	0	0	0	← Rîșcani+Glodeni	1	14	49
Dubăsari	4	23,5	3	24	1	→ sectorul Ciocana	0	0	0	→ Criuleni	0	0	0

Potrivit scenariului 3, ar trebui comasate 34 de judecătorii, inclusiv 2 instanțe judecătorești specializate. Aceste instanțe sunt: Bender, Anenii-Noi, Basarabeasca, Briceni, Cantemir, Călărași, Căușeni, Ceadir-Lunga, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Hîncești, Leova, Nisporeni, Ocnița, Rezina, Rîșcani, Singerei, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție.

Acest scenariu include două opțiuni cu privire la instanțele de judecată care pot fi comasate. În cazul în care se acceptă propunerea Scenariului 3, harta judiciară a judecătorilor din Republica Moldova va include 17 judecătorii (opțiunea 1) sau 19 judecătorii (opțiunea 2), plus 4 judecătorii alocate pentru regiunea transnistreană.

Dacă se acceptă această propunere, acest lucru va duce, de asemenea, la o scădere de cel puțin 381 de posturi de personal non-judiciar (408,5 pentru opțiunea 1 și 381,5 pentru opțiunea 2), comparativ cu numărul actual de personal non-judiciar sau, cel puțin 383 de posturi comparativ cu număr recomandat de personal non-judiciar (410 de posturi pentru opțiunea 1 și 383 de posturi pentru opțiunea 2). Numărul de judecători va rămâne același.

Implementarea Scenariului 3, opțiunea 1 implică transferul a 120 de posturi de judecător în cadrul sistemului conform numărului recomandat de judecători per instanță (Tabelul 1) sau 138 de posturi conform numărului alocat de judecători pentru anul 2013. Implementarea Scenariului 3, opțiunea 2 implică transferul a 108 posturi de judecător în cadrul sistemului conform numărului recomandat de judecători per instanță (Tabelul 1) sau 126 de posturi conform numărului alocat de judecători pentru anul 2013.

În ceea ce privește direcțiile de comasare a instanțelor de judecată, este necesară o analiză detaliată suplimentară pentru a alege cele mai bune opțiuni de comasare, în special pentru a analiza cu mai multă precizie distanța, rutele de transport și costurile necesare pentru infrastructura "noilor instanțe". În alegerea opțiunilor de comasare, ne-am ghidat, în principal, de amplasarea geografică a judecătoriiilor. Mai jos, prezentăm doar o analiză primară de bază, care include numărul de judecători și distanța aproximativă între localitățile instanțelor comasate. Similar celor 2 scenarii anterioare, opțiunile de comasare sunt oferite ca posibile exemple:

Criuleni și Dubăsari → judecătoria sectorului Ciocana:

- Numărul de judecători: 6 (Criuleni), 3 (Dubăsari) → 16 (Ciocana). Totalul „noii instanțe judecătorești” - 25 de judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 1 (Ciocana); săli de judecată: 2;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Criuleni și Chișinău este de 31 km (minim 16 și maxim 53); distanța medie între localitățile aflate în jurisdicția judecătoriei Dubăsari și Chișinău este de 53 km (minim 26 și maxim 67).

Rîșcani, Glodeni și Singerei → judecătoria Bălți:

- Numărul de judecători: 5 (Rîșcani), 3 (Glodeni), 5 (Singerei) → 13 (Bălți). Totalul „noii instanțe judecătorești” - 26 de judecători;

- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Bălți); săli de judecată: 4;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Rîșcani și Bălți este de 50 km (minim 12 și maxim 74); distanța medie între satele raionului Glodeni și Bălți este de 45 km (minim 18 și maxim 66); distanța medie între satele raionului Sîngerei și Bălți este de 32 km (minim 11 și maxim 60).

Bender → Anenii-Noi – a se vedea explicațiile de la Scenariul 2.

Vulcănești, Taraclia, Cantemir → Cahul:

- Numărul de judecători: 2 (Vulcănești), 4 (Taraclia), 4 (Cantemir) → 9 (Cahul). Totalul „noi instanțe judecătorești” – 19 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 3 (Cahul); săli de judecată: 5;
- Distanțe: distanța medie între satele raionului Vulcănești și Cahul este de 46 km (minim 26 și maxim 58); distanța medie între satele raionului Taraclia și Cahul este de 47 km (minim 22 și maxim 84); distanța medie între satele raionului Cantemir și Cahul este de 51 km (minim 27 și maxim 77).

Ștefan-Vodă → Căușeni – a se vedea explicațiile de la Scenariul 2.

Basarabeasca și Leova → Cimișlia:

- Numărul de judecători: 3 (Basarabeasca), 5 (Leova) → 5 (Cimișlia). Totalul „noi instanțe judecătorești” – 13 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 1 (Cimișlia); săli de judecată: 2;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Basarabeasca și Cimișlia este de 23 km (minim 15 și maxim 48); distanța medie între satele raionului Leova și Cimișlia este de 52 km (minim 23 și maxim 67).

Ceadâr-Lunga → Comrat – a se vedea explicațiile de la Scenariul 2.

Briceni, Ocnița și Dondușeni → Edineț:

- Numărul de judecători: 7 (Briceni), 3 (Ocnița), 3 (Dondușeni) → 7 (Edineț). Totalul „noi instanțe judecătorești” – 20 de judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Edineț); săli de judecată: 6;
- Distanța: distanța medie între stele raionului Briceni și Edineț este de 36 km (minim 13 și maxim 64); distanța medie între satele raionului Ocnița și Edineț este de 42 km (minim 19 și maxim 63); distanța medie între satele raionului Dondușeni și Edineț este de 48 km (minim 23 și maxim 73).

Hîncești → Ialoveni:

- Numărul de judecători: 7 (Hîncești) → 12 (Ialoveni). Totalul „noi instanțe judecătorești” - 19 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Ialoveni); săli de judecată: 4;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Hîncești și Ialoveni este de 55 km (minim 21 și maxim 85).

Drochia și Florești → Soroca:

- Numărul de judecători: 6 (Drochia), 4 (Florești) → 6 (Soroca). Totalul „noi instanțe judecătorești” - 16 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Soroca); săli de judecată: 7;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Drochia și Soroca este de 49 km (minim 28 și maxim 72); distanța medie între satele raionului Florești și Soroca este de 45 km (minim 26 și maxim 69).

Șoldănești și Rezina → Orhei:

- Numărul de judecători: 6 (Șoldănești), 5 (Rezina) → 11 (Orhei). Totalul „noi instanțe judecătorești” - 22 de judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 1 (Orhei); săli de judecată: 1;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Șoldănești și Orhei este de 74 km (minim 46 și maxim 87); distanța medie între satele raionului Rezina și Orhei este de 52 km (minim 30 și maxim 92).

Călărași și Nisporeni → Strășeni:

- Numărul de judecători: 7 (Călărași), 5 (Nisporeni) → 8 (Strășeni). Totalul „noi instanțe judecătorești” - 20 de judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 3 (Strășeni); săli de judecată: 3;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Călărași și Strășeni este de 41 km (minim 24 și maxim 58); distanța medie între satele raionului Nisporeni și Strășeni este de 51 km (minim 31 și maxim 70).

Fălești și Telenești → Ungheni:

- Numărul de judecători: 4 (Fălești), 5 (Telenești) → 9 (Ungheni). Totalul „noi instanțe judecătorești” - 18 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 3 (Ungheni); săli de judecată: 3;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Fălești și Ungheni este de 57 km

(minim 33 și maxim 87); distanța medie între satele raionului Telenești și Ungheni este de 113 km (minim 63 și maxim 145).

Fălești și Singerei → Bălți:

- Numărul de judecători: 4 (Fălești), 5 (Singerei) → 13 (Bălți). Totalul „noii instanțe judecătorești” - 22 de judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Bălți): săli de judecată: 4;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Fălești și Bălți este de 36 km (minim 8 și maxim 57); distanța medie între satele raionului Singerei și Bălți este de 32 km (minim 11 și maxim 60).

Rișcani și Glodeni → Drochia:

- Numărul de judecători: 5 (Rișcani), 3 (Glodeni) → 6 (Drochia). Totalul „noii instanțe judecătorești” - 14 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 2 (Drochia); săli de judecată: 3;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Rișcani și Drochia este de 41 km (minim 23 și maxim 63); distanța medie între satele raionului Glodeni și Drochia este de 59 km (minim 40 și maxim 76).

Dubăsari → Criuleni – a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Florești → Soroca – a se vedea explicațiile de la Scenariul 1.

Șoldănești, Rezina și Telenești → Orhei:

- Numărul de judecători: 6 (Șoldănești), 5 (Rezina), 5 Telenești → 11 (Orhei). Totalul „noii instanțe judecătorești” - 27 de judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 1 (Orhei); săli de judecată: 1;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Șoldănești și Orhei este de 74 km (minim 46 și maxim 87); distanța medie între satele raionului Rezina și Orhei este de 52 km (minim 30 și maxim 92); distanța medie între satele raionului Telenești și Orhei este de 48 km (minim 27 și maxim 92).

Nisporeni → Ungheni:

- Numărul de judecători: 5 (Nisporeni) → 9 (Ungheni). Totalul „noii instanțe judecătorești” - 14 judecători;
- Infrastructura instanței de judecată – categoria instanței judecătorești: 3 (Ungheni); săli de judecată: 3;
- Distanța: distanța medie între satele raionului Nisporeni și Ungheni este de 47 km (minim 20 și maxim 64).

Pentru o vizualizare mai simplă a direcțiilor propuse pentru comasare, Tabelele 19 și 20 includ un sumar al direcțiilor de comasare a instanțelor, numărul judecătorilor în instanțele afectate de procesul de comasare, infrastructura instanței la care este/sunt comasate cealaltă/celelalte instanță/instanțe și distanțele medii, minime și maxime între localitățile ce intră în jurisdicția instanței care este dislocată/ lichidată și localitatea unde se află „noua” instanță.

Tabel 19: Scenariul 3, opțiunea 1 pentru comasarea judecătorilor

Nr.	Judecătoria dislocată / lichidată	Judecătoria dislocată la	Judecătoria dislocată la - nr de judecători recomandat	Nr. judecători transferați (nr recomandat)	Nr. judecători transferați (conf. statelor 2013)	Nr. judecători în noua judecătorie (recomandat)	Judecătoria dislocată la - infrastructură (săli de judecată și categoria conform raportului ROLISP din 2013)	Distanța la judecătoria nouă a localităților din raionul instanței comasate (km)		
								Media	Min.	Max.
1	Criuleni	Ciocana sector, Chisinau	16	6	6	25	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 1	31	16	53
2	Dubăsari			3	4			53	26	67
3	Rișcani	Bălți	13	5	5	26	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	50	12	74
4	Glodeni			3	5			45	18	66
5	Sîngerei			5	6			32	11	60
6	Bender	Anenii Noi	8	5	5	13	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 2	40	24	78
7	Vulcănești	Cahul	9	2	3	19	săli de judecată: 5 categoria judecătoriei: 3	46	26	58
8	Taraclia			4	5			47	22	84
9	Cantemir			4	4			51	27	77
10	Ștefan-Vodă	Căușeni	8	6	5	14	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 1	37	13	68
11	Basarabeasca	Cimișlia	5	3	4	13	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 1	23	15	48
12	Leova			5	4			52	23	67
13	Ceadir-Lunga	Comrat	5	4	5	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 3	38	19	62
14	Briceni	Edineț	7	7	6	20	săli de judecată: 6 categoria judecătoriei: 2	36	13	64
15	Ocnîța			3	5			42	19	63
16	Dondușeni			3	4			48	23	73
17	Hîncești	Ialoveni	12	7	9	19	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	55	21	85
18	Drochia	Soroca	6	6	6	16	săli de judecată: 7 categoria judecătoriei: 2	49	28	72
19	Florești			4	8			45	26	69

20	Șoldănești	Orhei	11	6	4	22	săli de judecată: 1 categoria judecătoriei: 1	74	46	87
21	Rezina			5	6			52	30	92
22	Călărași	Strășeni	8	7	6	20	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	41	24	58
23	Nisporeni			5	5			51	31	70
24	Fălești	Ungheni	9	4	6	18	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	57	33	87
25	Telenești			5	6			113	63	143
26	Judecătoria militară			0	3					
27	Jud. comercială			3	3					
Total	27			120	138		Distanța medie	48,3	24,4	73,0

Tabel 20: Scenariul 3, opțiunea 2 pentru comasarea judecătoriilor

Nr.	Judecătoria dislocată / lichidată	Judecătoria dislocată la	Instanța dislocată la - nr. de judecători recomandat	Nr. judecători transferați (nr recomandat)	Nr. judecători transferați (în funcție în 2013)	Nr. judecători în noua judecătorie (recomandat)	Judecătoria dislocată la - infrastructură (săli de judecată și categoria con- form raportului ROLISP din 2013)	Distanța la judecătoria nouă a localităților din raionul instanței coma- sate (km)		
								Media	Min.	Max.
1	Fălești	Bălți	13	4	6	22	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	36	8	57
2	Sîngerei			5	6			32	11	60
3	Rișcani	Drochia	6	5	5	14	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 2	41	23	63
4	Glodeni			3	5			59	40	76
5	Bender	Anenii Noi	8	5	5	13	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 2	40	24	78
6	Vulcănești	Cahul	9	2	3	19	săli de judecată: 5 categoria judecătoriei: 3	46	26	58
7	Taraclia			4	5			46	22	84
8	Cantemir			4	4			51	27	77
9	Ștefan-Vodă	Căușeni	8	6	5	14	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 1	37	13	68
10	Dubăsari	Criuleni	6	3	4	9	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 1	22	9	36
11	Basarabeasca	Cimișlia	5	3	4	13	săli de judecată: 2 categoria judecătoriei: 1	23	15	48
12	Leova			5	4			52	23	67

13	Ceadir-Lunga	Comrat	5	4	5	9	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 3	38	19	62
14	Briceni	Edineț	7	7	6	20	săli de judecată: 6 categoria judecătoriei: 2	36	13	64
15	Ocnîța			3	5			42	19	63
16	Dondușeni			3	4			48	23	73
17	Hîncești	Ialoveni	12	7	9	19	săli de judecată: 4 categoria judecătoriei: 2	55	21	85
18	Florești	Soroca	6	4	8	10	săli de judecată: 7 categoria judecătoriei: 2	45	26	69
19	Șoldănești	Orhei	11	6	4	27	săli de judecată: 1 categoria judecătoriei: 1	74	46	87
20	Rezina			5	6			52	30	92
21	Telenești			5	6			48	27	92
22	Călărași	Strășeni	8	7	6	15	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	41	24	58
23	Nisporeni	Ungheni	9	5	5	14	săli de judecată: 3 categoria judecătoriei: 3	47	20	64
24	Judecătoria militară			0	3					
25	Jud. comercială			3	3					
Total	25			108	126		Distanța medie	44,0	22,1	68,7

Potrivit propunerilor noastre din Scenariul 3, lista judecătoriilor este reflectată în Tabelul 21 de mai jos.

Tabel 21: Lista judecătoriilor conform Scenariului 3

Opțiunea 1			Opțiunea 2		
Nr	Judecătoria	Nr. judecători	Nr	Judecătoria	Nr. judecători
1	sect. Botanica	21	1	sect. Botanica	21
2	sect. Buiucani	30	2	sect. Buiucani	30
3	sect. Centru	31	3	sect. Centru	31
4	sect. Ciocana + Criuleni(6) + Dubăsari(3)	25	4	sect. Ciocana	16
5	sect. Rîșcani	27	5	sect. Rîșcani	27
6	Bălți + Rîșcani(5) + Glodeni(3) + Sîngerei(5)	26	6	Bălți + Fălești(4) + Sîngerei(5)	22
7	Anenii Noi + Bender(5)	13	7	Drochia + Rîșcani(5) + Glodeni(3)	14
8	Cahul + Vulcănești(2) + Taraclia(4) + Cantemir(4)	19	8	Anenii Noi + Bender(5)	13

9	Căușeni + Ștefan-Vodă(6)	14	9	Cahul + Vulcănești(2) + Taraclia(4) + Cantemir(4)	19
10	Cimișlia + Basarabeasca(3) + Leova(5)	13	10	Căușeni + Ștefan-Vodă(6)	14
11	Comrat + Ceadîr-Lunga(4)	9	11	Criuleni + Dubăsari(3)	9
12	Edineț + Briceni(7) + Ocnița(3) + Dondușeni(3)	20	12	Cimișlia + Basarabeasca(3) + Leova(5)	13
13	Ialoveni + Hîncești(7)	19	13	Comrat + Ceadîr-Lunga(4)	9
14	Soroca + Drochia(6) + Florești(4)	16	14	Edineț + Briceni(7) + Ocnița(3) + Dondușeni(3)	20
15	Orhei + Șoldănești(6) + Rezina(5)	22	15	Ialoveni + Hîncești(7)	19
16	Strășeni + Călărași(7) + Nisporeni(5)	20	16	Soroca + Florești(4)	10
17	Ungheni + Fălești(4) + Telenești(5)	18	17	Orhei + Șoldănești(6) + Rezina(5) + Telenești(5)	27
18			18	Strășeni + Călărași(7)	15
19			19	Ungheni + Nisporeni(5)	14
Total Opțiunea 1	17 judecătorii	343	Total Opțiunea 2	19 judecătorii	343
Total în 2013	44 judecătorii (+4 regiunea transnistreană)		Total în 2013	44 judecătorii (+4 regiunea transnistreană)	
Comasate	27 (inclusiv judecătoria comercială și militară)	120 (138)	Comasate	25 (inclusiv judecătoria comercială și militară)	108 (126)
<i>Notă: posturile de judecători pentru a fi transferate: primul număr este cel conform numărului recomandat de studiu; numărul în paranteze este conform statelor de personal aprobate pentru anul 2013</i>					

Anexa 5 la prezentul Studiu ilustrează harta judecătoriilor după comasarea acestora conform Scenariului 3, opțiunile 1 și 2.

4.3 Opinie cu privire la amplasarea câtorva instanțe judecătorești din Chișinău într-o singură incintă (Palatul Justiției)

Evaluarea oportunității amplasării tuturor instanțelor cu sediul în Chișinău într-o singură clădire nu a făcut parte din sarcina noastră inițială. Cu toate acestea, în timpul lucrului asupra acestui studiu, ni s-a solicitat să reflectăm asupra propunerii de a avea o singură clădire mare servind ca sediu pentru mai multe instanțe judecătorești, așa-numitul Palat al Justiției. Metodologia noastră nu ne permite să oferim un răspuns științific la această întrebare. În acest sens, ar trebui să fie utilizată o altă metodă pentru un studiu de fezabilitate. Mai jos, propunem doar opinia noastră cu privire la inițiativa de a crea o singură judecătorie în Chișinău.

Trebuie clarificat un aspect inițial. Nu suntem siguri dacă propunerea include doar cele 5 judecătorii de sector și judecătoriile specializate din Chișinău sau toate instanțele judecătorești cu sediul în Chișinău (Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție).

Presupunem că propunerea include doar cele 5 judecătorii din Chișinău și judecătoriile specializate, care pot fi administrate împreună, având în vedere același nivel de jurisdicție. Amplasarea mai multor instanțe de judecată în aceeași clădire se face cu scopul de a obține economii de scară prin angajarea resurselor comune. În acest caz, ideea amplasării tuturor judecătorilor din Chișinău într-o singură clădire ar putea fi atractivă. Cu toate acestea, Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție vor fi întotdeauna administrate separat.

În ceea ce privește amplasarea tuturor judecătorilor într-o singură clădire, constatăm următoarele avantaje și dezavantaje. Avantajele sunt următoarele:

- a) asigurarea economiei de scară;
- b) crearea de posibilități pentru o mai bună specializare a judecătorilor. Cu toate acestea, dimensiunea actuală a tuturor judecătorilor de sector din Chișinău este deja destul de mare pentru a permite specializarea judecătorilor;
- c) facilitarea activității avocaților și procurorilor, care nu vor fi nevoiți să călătorească în direcții diferite, cu scopul de a participa în ședințe de judecată desfășurate în diferite instanțe judecătorești;
- d) facilitarea accesului la justiție a justițiabililor prin punerea la dispoziție a unei singure instanțe, astfel nefiind necesară identificarea instanței cu competența teritorială corectă printre cele 5 judecătorii de sector existente la moment.

Dezavantajele sunt următoarele:

- a) dificultăți în ceea ce privește administrarea sistemului judecătoresc ca urmare a unei dimensiuni excepțional de mari a acestei instanțe, incomparabile cu altele. Indiscutabil, noua judecătorie ar fi cea mai mare din țară, cu 135 de judecători (dacă însumăm toți judecătorii conform recomandărilor studiului). Aceasta va cuprinde 39% dintre toți judecătorii din judecătorii. În acest context, stabilirea indicatorilor de performanță și administrarea sistemului ar fi mult mai dificile, având în vedere discrepanțele mari dintre instanțele judecătorești din cauza diferențelor atât de mari cu privire la mărime;
- b) riscul mai mare în caz de administrare defectuoasă. Datorită procentului mare de judecători și, prin urmare, a volumului de lucru per sistem, concentrate într-o singură instanță, în caz de administrare defectuoasă în această instanță, riscul ar fi la fel de mare pentru întregul sistem;
- c) lipsa de experiență în Republica Moldova în administrarea instanțelor judecătorești cu peste 60 de judecători.

Având în vedere cele menționate mai sus, nu putem recomanda sau dezaproba crearea unei judecătorii pentru Chișinău (crearea Palatului Justiției). Cu toate acestea, pentru a putea lua o decizie suficient de motivată în această privință, factorii de decizie ar trebui să solicite un studiu de oportunitate care să abordeze această chestiune.

Rezumatul principalelor concluzii și recomandări

Argumentele de bază pentru necesitatea de optimizare a hărții judiciare în Republica Moldova:

În Republica Moldova, optimizarea hărții judiciare este prevăzută de Strategia de Reformă a Sectorului Justiției (SRSJ) pentru 2011-2016, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 231 din 25 noiembrie 2011. Prin urmare, necesitatea optimizării sistemului instanțelor judecătorești a fost deja recunoscută la nivel politic și acest studiu este un prim pas spre punerea sa în aplicare.

Optimizarea sistemului instanțelor judecătorești în Republica Moldova este necesară nu doar pentru implementarea SRSJ. Aceasta este utilă pentru a asigura atât calitatea justiției, cât și eficiența sistemului. Optimizarea hărții judiciare, inclusiv alocarea posturilor de judecător și de personal non-judiciar per instanță de judecată, ar trebui să ducă la un volum de lucru mai uniform al judecătorilor și la creșterea dimensiunilor instanțelor judecătorești. Studiul de față a stabilit că există dezechilibre substanțiale în cadrul sistemului judecătoresc din Republica Moldova și că este necesar să se realoce posturi între instanțele de judecată cu scopul de a restabili echilibrul volumului de lucru și de a spori eficiența sistemului.

În ceea ce privește dimensiunea instanțelor judecătorești, în 2013, la momentul în care studiul fusese elaborat, sistemul judecătoresc din Republica Moldova includea 48 de judecătoria (inclusiv 2 instanțe specializate – Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție), 5 curți de apel și o Curte Supremă de Justiție. Din cele 48 de judecătoria, conform situației din martie 2013, potrivit numărului de judecători alocat pentru fiecare instanță, existau 29 de judecătoria cu mai puțin de 7 judecători și 10 judecătoria cu mai puțin de 5 judecători.

Dacă posturile din cadrul sistemului judecătoresc nu vor fi niciodată realocate, este probabil ca acest sistem să ajungă la dezechilibre grave. Astfel de dezechilibre pot duce la diverse consecințe negative, în special la:

- inegalitatea justiției, pentru că justițiabilul beneficiază de servicii de o calitate diferită, în funcție de timpul alocat de judecători în diferite instanțe (judecătoria cu un volum de lucru mai mare, în mod obiectiv, sunt în măsură să aloce mai puțin timp cauzelor pe care le examinează);
- repartizarea inechitabilă a sarcinilor între instanțele judecătorești, cu judecători care au un volum diferit de lucru pentru aceeași remunerare;

- utilizarea inefficientă a fondurilor publice, pentru că instanțele mici sunt, în mod disproporționat, mai costisitoare decât cele mari (argumentele economiei de scară).

Instanțele mai mari pot crea un mediu mai bun de lucru, permițând judecătorilor să discute probleme juridice complexe și să facă schimb de experiență, ceea ce poate îmbunătăți calitatea hotărârilor lor. Instanțele mai mari permit punerea integrală în aplicare a distribuiri aleatorii a dosarelor, ceea ce constituie un element important în consolidarea încrederii justițiabililor în imparțialitatea sistemului judecătoresc. Instanțele mai mari permit, de asemenea, specializarea judecătorilor, fapt care oferă posibilitatea de a obține cunoștințe mai aprofundate în domeniul juridic vizat și, respectiv, poate îmbunătăți calitatea hotărârilor luate de către judecător.

Principalul argument împotriva lichidării instanțelor mici este proximitatea acestora față de comunitățile locale, ceea ce oferă cetățenilor acces convenabil la justiție. Cu toate acestea, odată cu îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii de transport, acesta nu mai prezintă un motiv de îngrijorare atât de important. Moldova este o țară destul de mică, rețeaua de transport se îmbunătățește, creșterea investițiilor publice în infrastructura drumurilor naționale și locale fiind una dintre prioritățile de dezvoltare ale Republicii Moldova până în 2020. Prin urmare, pe termen mediu, acest lucru nu ar trebui să constituie o îngrijorare atât de mare. În plus, odată cu modificarea procedurilor judiciare și introducerea metodelor de audiere la distanță, prezența fizică a justițiabilului în instanță devine tot mai puțin importantă.

Recomandări cu privire la judecătorii, inclusiv instanțe judecătorești specializate:

Tabelul 1 ilustrează recomandările noastre pentru alocarea posturilor de judecător per judecătorie, inclusiv pentru instanțele judecătorești specializate. Pentru anumite instanțe judecătorești, recomandările noastre implică următoarele:

- **Suplinirea** cu următorul număr de posturi de judecător a următoarelor judecătorii: 1 – sectorul Botanica, 4 – sectorul Buiucani, 1 – sectorul Centru, 3 – sectorul Ciocana, 4 – sectorul Rîșcani (toate aceste instanțe judecătorești sunt situate în municipiul Chișinău), 2 – Anenii-Noi, 1 – Briceni, 1 – Călărași, 1 – Căușeni, 1 – Cimișlia, 6 – Ialoveni, 1 – Leova, 3 – Orhei, 2 – Șoldănești, 1 – Ștefan-Vodă, 1 – Ungheni. Acest lucru înseamnă transferul a 33 de posturi de judecător;
- **Reducerea** următorului număr de posturi de judecător din următoarele judecătorii: 5 – Bălți, 1 – Basarabesca, 1 – Ceadîr-Lunga, 1 – Comrat, 1 – Dondușeni, 1 – Dubăsari, 2 – Fălești, 4 – Florești, 2 – Glodeni, 2 – Hîncești, 2 – Ocnița, 1 – Rezina, 1 – Sîngerei, 3 – Soroca, 1 – Taraclia, 1 – Telenești, 1 – Vulcănești, 3 – Judecătoria Militară. Acest lucru înseamnă transferul a 33 de posturi de judecător.

Tabelul 3 prezintă recomandări detaliate per instanță în ceea ce privește timpul necesar de activitate a judecătorului de instrucție în fiecare judecătorie. Analiza noastră demonstrează că timpul necesar pentru activitatea judecătorilor de instrucție variază în funcție de instanțele judecătorești. Ceea ce pare evident din rezultate, este că abordarea de a avea o formulă standard de un judecător de instrucție per instanță (cu excepția a 2 instanțe judecătorești) nu

pare una potrivită. Toate judecătoriile din Chișinău par să necesite minim 3 judecători de instrucție, Judecătoria Orhei - 2 judecători de instrucție, iar 8 judecătorii necesită câte 1,5 judecători de instrucție (Anenii-Noi, Comrat, Ialoveni, Rezina, Rîșcani, Soroca, Strășeni și Ștefan-Vodă), toate celelalte - câte 1 sau mai puțin. În instanțele, volumul de lucru al cărora în ceea ce privește activitatea judecătorului de instrucție este mai mic de 1, CSM poate împuternici președinții instanțelor de a repartiza judecătorilor de instrucție și alte tipuri de cauze.

Tabelele 4 și 6 prezintă recomandări în ceea ce privește alocarea posturilor personalului non-judiciar per judecătorie. Analiza noastră arată că doar judecătoria Dondușeni pare să aibă un număr adecvat de personal non-judiciar. Toate celelalte instanțe judecătorești necesită unele ajustări ale numărului de personal non-judiciar. Cele mai semnificative modificări, adică 5 și mai mult, sunt necesare în următoarele judecătorii:

- Suplinirea cu următorul număr de posturi de personal non-judiciar: Anenii-Noi (5), Ialoveni (12), Orhei (7), Șoldănești (8), Ștefan-Vodă (6), Judecătoria Comercială de Circumscripție (8);
- Reducerea cu următorul număr de posturi de personal non-judiciar: Judecătoria sectorului Botanica (10), Bălți (22), Fălești (5), Florești (10), Hâncești (6), Soroca (11).

Analiza comasării judecătoriilor:

Am analizat harta amplasării judecătoriilor din perspectiva numărului de judecători în fiecare instanță. Baza analizei nu a constituit-o numărul actual de judecători în fiecare instanță, ci numărul de judecători recomandat după aplicarea modelului DEA la volumul de lucru pentru 2010-2012 și datele socio-demografice. Considerăm că realocarea judecătorilor pe instanțe este crucială pentru a asigura un volum uniform de lucru. Cu toate acestea, dacă mai întâi se face realocarea și apoi comasarea instanțelor, acest lucru ar putea crea o povară nejustificat de mare pentru judecători și personalul non-judiciar, care ar putea să fie transferați de două ori. De aceea, recomandăm punerea în aplicare a realocării judecătorilor și a personalului concomitent cu comasarea instanțelor de judecată.

Referitor la comasarea judecătoriilor, trebuie să subliniem faptul că suntem siguri în ceea ce privește instanțele care trebuie să fie comasate (candidate la comasare) din punct de vedere al numărului de judecători, întrucât aceasta a constituit sarcina noastră principală. Cu toate acestea, în ceea ce privește cele mai bune opțiuni pentru comasare, am oferit doar un set de propuneri de bază, fără a analiza în profunzime următoarele criterii: distanțele geografice, accesibilitatea transportului public și costurile necesare pentru ajustarea infrastructurii instanțelor la numărul recomandat de judecători și personal non-judiciar. De asemenea, n-am analizat impactul opțiunilor disponibile de comasare a instanțelor judecătorești asupra structurii și eficienței altor instituții conexe, în special a procuraturilor, secțiilor de poliție, locurilor de detenție, prezenței avocaților. Pentru aceste aspecte ar fi utile studii suplimentare, în cazul în care factorii de decizie sunt gata să ia decizia cu privire la comasare, în baza propunerilor prezentate în acest studiu.

Analiza noastră în ceea ce privește volumul de muncă al diferitor instanțe judecătorești arată că nu există suficient volum de muncă pentru un judecător cu normă deplină în cadrul Judecătoriei Militare, de aceea recomandăm cu fermitate lichidarea acestei instanțe. În

interviurile noastre cu judecători și alți actori din sistemul justiției, am constatat un consens general cu privire la lichidarea acestei instanțe, atât datorită volumului său mic de lucru, cât și din lipsă de justificare pentru existența unei astfel de instanțe din punctul de vedere al procedurilor aplicate și al dreptului material.

Analiza noastră arată, de asemenea, că Judecătoria Comercială de Circumscripție are un volum de lucru scăzut, adică doar pentru 3 judecători. În concordanță cu tendințele statelor europene de a lichida instanțele mici, precum și potrivit recomandărilor noastre referitoare la comasarea instanțelor cu mai puțin de 5, 7 sau 9 judecători, această instanță nu-și justifică existența din punctul de vedere al eficienței și al dreptului material și procesual aplicat.

În analiza noastră, am identificat trei scenarii care ar putea fi aplicate pentru comasarea judecătoriilor:

- Scenariul 1 presupune comasarea instanțelor judecătorești cu mai puțin de 5 judecători;
- Scenariul 2 presupune comasarea instanțelor judecătorești cu mai puțin de 7 judecători;
- Scenariul 3 presupune comasarea instanțelor judecătorești cu mai puțin de 9 judecători.

Concluziile Scenariului 1 sunt prezentate detaliat în Tabelele 10 și 13. Sinteza concluziilor noastre este următoarea:

- recomandăm să fie comasate 13 judecătorii, inclusiv 2 instanțe specializate, întrucât au mai puțin de 5 judecători (1-4 judecători). Aceste instanțe sunt: Basarabeasca, Cantemir, Ceadâr-Lunga, Dondușeni, Dubăsari, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnîța, Taraclia, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție;
- acest scenariu conține două opțiuni cu privire la care instanțe ar putea fi comasate. Dacă propunerea Scenariului 1 este acceptată, atunci harta judecătoriilor din Republica Moldova ar include 32 de judecătorii (opțiunea 1) sau 31 de judecătorii (opțiunea 2), plus 4 judecătorii alocate pentru regiunea transnistreană;
- dacă această propunere este acceptată, atunci s-ar putea obține economii pe termen lung în ceea ce privește numărul necesar de personal non-judiciar, sistemul reorganizat necesitând o scădere cu cel puțin 183 de posturi de personal non-judiciar (183,5 - opțiunea 1 și 199,5 - opțiunea 2), în comparație cu numărul actual de personal non-judiciar, sau cel puțin 185 de posturi în comparație cu numărul recomandat de personal non-judiciar (185 de posturi - opțiunea 1 și 201 de posturi - opțiunea 2);
- numărul de judecători va rămâne același.

Concluziile Scenariului 2 sunt prezentate detaliat în Tabelele 14 și 17. Sinteza concluziilor noastre este următoarea:

- recomandăm să fie comasate 27 de judecătorii, inclusiv 2 instanțe specializate, întrucât au un număr mai mic de 7 judecători (1-6 judecători). Aceste instanțe sunt: Bender, Basarabeasca, Cantemir, Ceadâr-Lunga, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Fălești, Florești, Glodeni, Leova, Nisporeni, Ocnîța, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Șoldănești, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție;

- acest scenariu conține 2 opțiuni cu privire la care instanțe ar putea fi comasate. În cazul în care este acceptată propunerea Scenariului 2, atunci harta judecătoriilor din Republica Moldova ar include 26 de judecătoria (opțiunea 1) sau 27 de judecătoria (opțiunea 2), plus 4 judecătoria alocate pentru regiunea transnistreană;
- dacă această propunere este acceptată, atunci s-ar putea obține economii pe termen lung în ceea ce privește numărul necesar de personal non-judiciar, sistemul reorganizat necesitând o scădere de cel puțin 264 de posturi de personal non-judiciar (280,5 - opțiunea 1 și 264,5 - opțiunea 2), în comparație cu numărul actual de personal non-judiciar, sau cel puțin 266 de posturi în comparație cu numărul recomandat de personal non-judiciar (282 de posturi - opțiunea 1 și 266 de posturi - opțiunea 2);
- numărul de judecătoria va rămâne același.

Concluziile Scenariului 3 sunt prezentate detaliat în Tabelele 18 și 21. Sinteza concluziilor noastre este următoarea:

- recomandăm să fie comasate 34 de judecătoria, inclusiv 2 instanțe specializate, întrucât au un număr mai mic de 9 judecătoria (1-8 judecătoria). Aceste instanțe sunt: Bender, Anenii-Noi, Basarabasca, Briceni, Cantemir, Călărași, Căușeni, Ceadăr-Lunga, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Hîncești, Leova, Nisporeni, Ocnița, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Ștefan-Vodă, Taraclia, Telenești, Vulcănești, Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție;
- acest scenariu conține 2 opțiuni cu privire la comasarea instanțelor judecătorești. În cazul în care este acceptată propunerea Scenariului 3, atunci harta judecătoriilor din Republica Moldova ar include 17 judecătoria (opțiunea 1) sau 19 judecătoria (opțiunea 2), plus 4 judecătoria alocate pentru regiunea transnistreană;
- dacă această propunere este acceptată, atunci s-ar putea obține economii pe termen lung în ceea ce privește numărul necesar de personal non-judiciar, sistemul reorganizat necesitând o scădere de cel puțin 381 de posturi de personal non-judiciar (408,5 - opțiunea 1 și 381,5 - opțiunea 2), în comparație cu numărul actual de personal non-judiciar, sau cel puțin 383 de posturi în comparație cu numărul recomandat de personal non-judiciar (410 posturi - opțiunea 1 și 383 de posturi - opțiunea 2);
- numărul de judecătoria va rămâne același.

Recomandări referitoare la curțile de apel:

Tablelul 2 prezintă rezultatele alocării posturilor de judecător pentru curțile de apel. În baza rezultatelor alocării posturilor de judecător, recomandăm următorul număr de judecătoria per curte de apel:

- Curtea de Apel Bălți = 18 judecătoria
- Curtea de Apel Bender = 6 judecătoria
- Curtea de Apel Cahul = 7 judecătoria
- Curtea de Apel Chișinău = 63 judecătoria
- Curtea de Apel Comrat = 3 judecătoria

Tabelele 5 și 7 prezintă recomandări pentru personalul non-judiciar al curților de apel. Variațiile de personal non-judiciar nu sunt semnificative în trei dintre curțile de apel, cu excepția Curții de Apel Cahul, care necesită o suplینire de 12,5 posturi și Curtea de Apel Comrat, care necesită o scădere de 6 posturi. În concluzie, recomandăm revizuirea alocării numărului de posturi de personal non-judiciar pentru curțile de apel, concomitent cu revizuirea numărului de judecători și hărții curților de apel.

Dacă pentru judecătorii am oferit mai multe recomandări detaliate de modificare a structurii hărții judecătorești în vederea unei alocări mai eficiente a resurselor, pentru curțile de apel decizia este mai degrabă una politică. Prin urmare, putem doar recomanda opțiuni alternative, fiecare dintre care necesită o analiză suplimentară din partea factorilor de decizie:

- în loc de 5 curți de apel, reorganizarea acestora în 3 curți de apel: Nord, Centru și Sud, și schimbarea competenței în vederea asigurării unui volum de lucru mai uniform. Dacă această opțiune este luată în considerare, poate fi efectuată o analiză suplimentară pentru a estima distribuția cea mai eficientă a raioanelor pentru cele 3 curți de apel;
- de a păstra cele 5 curți de apel, dar de a schimba jurisdicția acestora pentru a de-greva Curtea de Apel Chișinău și a spori sarcinile Curților de Apel Cahul, Bender, Comrat și, într-o măsură mai mică, a Curții de Apel Bălți. Dacă această opțiune este luată în considerare, poate fi efectuată o analiză suplimentară pentru a estima cea mai eficientă modificare de jurisdicție.

Anexe

Anexa 1: Volumul de lucru mediu per judecător în judecătorii și curțile de apel pentru anii 2010-2012, nedivizat pe categorii de complexitate

Instanța	Total cauze 2010	Nr. judecători 2010	Nr. mediu de cauze per judecător 2010	Total cauze 2011	Nr. judecători 2011	Nr. mediu de cauze per judecător 2011	Total cauze 2012	Nr. judecători 2012	Nr. mediu de cauze per judecător 2012
sect. Botanica	14.684	16	917,8	13.433	16	839,6	14.879	17	875,2
sect. Buiucani	17.201	14	1.228,6	17.070	14	1.219,3	19.389	17	1.140,5
sect. Centru	18.475	17	1.086,8	20.642	19	1.086,4	23.155	19	1.218,7
sect. Ciocana	10.810	13	831,5	9.610	13	739,2	9.916	13	762,8
sect. Rîșcani	16.213	19	853,3	14.408	18	800,4	18.427	18	1.023,7
mun. Bălți	9.679	12	806,6	8.393	15	559,5	8.893	16	555,8
Bender	1.592	3	530,7	1.420	5	284,0	1.704	4	426,0
Tiraspol	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
Anenii Noi	4.840	6	806,7	4.181	6	696,8	4.586	6	764,3
Basarabeasca	1.573	3	524,3	1.581	4	395,3	1.463	4	365,8
Briceni	3.438	6	573,0	6.386	6	1.064,3	3.498	6	583,0
Cahul	3.977	8	497,1	4.307	8	538,4	4.163	9	462,6
Cantemir	1.967	3	655,7	1.758	3	586,0	1.753	4	438,3
Călărași	3.117	5	623,4	3.221	6	536,8	3.371	6	561,8
Căușeni	3.823	5	764,6	2.985	6	497,5	3.261	7	465,9
Ceadir-Lunga	2.379	4	594,8	2.170	4	542,5	2.052	5	410,4
Cimișlia	2.029	4	507,3	1.948	4	487,0	2.162	3	720,7
Comrat	3.601	6	600,2	3.122	6	520,3	2.838	5	567,6
Criuleni	2.089	6	348,2	2.415	6	402,5	2.208	6	368,0
Dondușeni	1.282	5	256,4	1.369	4	342,3	1.596	4	399,0
Drochia	3.093	6	515,5	2.441	6	406,8	2.548	6	424,7
Dubăsari	1.383	3	461,0	1.204	3	401,3	1.093	4	273,3
Edineț	3.426	6	571,0	2.552	6	425,3	2.466	6	411,0

Instanța	Total cauze 2010	Nr. judecători 2010	Nr. mediu de cauze per judecător 2010	Total cauze 2011	Nr. judecători 2011	Nr. mediu de cauze per judecător 2011	Total cauze 2012	Nr. judecători 2012	Nr. mediu de cauze per judecător 2012
Fălești	2.768	4	692,0	2.246	6	374,3	2.344	6	390,7
Florești	3.015	7	430,7	2.968	6	494,7	2.374	7	339,1
Glodeni	1.732	5	346,4	1.681	5	336,2	1.907	5	381,4
Grigoriopol	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
Hîncești	3.970	9	441,1	3.246	6	541,0	3.089	7	441,3
Ialoveni	5.241	6	873,5	5.343	6	890,5	5.385	6	897,5
Leova	2.414	4	603,5	2.435	4	608,8	2.239	4	559,8
Nisporeni	1.336	5	267,2	1.900	5	380,0	2.102	5	420,4
Ocnîța	2.220	3	740,0	1.893	5	378,6	1.814	5	362,8
Orhei	5.859	7	837,0	5.693	7	813,3	5.157	8	644,6
Rezina	2.525	6	420,8	2.753	6	458,8	2.651	6	441,8
Rîbnița	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
Rîșcani	3.481	5	696,2	1.792	5	358,4	1.842	4	460,5
Sîngerei	2.341	4	585,3	2.494	4	623,5	2.248	6	374,7
Slobozia	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
Soroca	4.817	8	602,1	4.687	8	585,9	4.673	9	519,2
Strășeni	4.904	7	700,6	4.955	8	619,4	4.445	8	555,6
Șoldănești	1.347	4	336,8	1.371	4	342,8	3.637	4	909,3
Ștefan Vodă	3.424	5	684,8	2.618	5	523,6	2.945	5	589,0
Taraclia	1.918	4	479,5	1.516	4	379,0	1.458	5	291,6
Telenești	2.977	6	496,2	2.429	6	404,8	2.875	6	479,2
Ungheni	5.385	7	769,3	4.986	8	623,3	3.914	8	489,3
Vulcănești	1.072	1	1.072,0	1.015	2	507,5	866	3	288,7
Total judecătorii	193.417	277	698,3	184.637	288	641,1	193.386	302	640,4
Jud. Militară	72	3	24,0	58	2	29,0	82	2	41,0
Jud. Econom. Circ.	10.173	12	847,8	11.437	12	953,1	1.303	10	130,3
CA Economică	2.463	8	307,9	2.146	8	268,3	0	0	0,0
Total instanțele specializate	12.708	23	552,5	13.641	22	620,0	1.385	12	115,4
CA Bălți	4.380	19	230,5	4.782	19	251,7	4.916	21	234,1
CA Bender	1.199	7	171,3	1.085	6	180,8	1.310	6	218,3
CA Cahul	954	6	159,0	866	4	216,5	1.015	6	169,2
CA Chișinău	15.782	33	478,2	16.992	33	514,9	21.587	45	479,7
CA Comrat	856	5	171,2	893	6	148,8	859	5	171,8
Total Curțile de Apel	23.171	70	331,0	24.618	68	362,0	29.687	83	357,7
<i>Total per instanță pe sistem</i>	<i>229.296</i>	<i>370</i>	<i>619,7</i>	<i>222.896</i>	<i>378</i>	<i>589,7</i>	<i>224.458</i>	<i>397</i>	<i>565,4</i>

Anexa 2: Volumul mediu de lucru per judecător în judecătoria și curțile de apel pentru 2010-2012, divizat pe categorii de complexitate

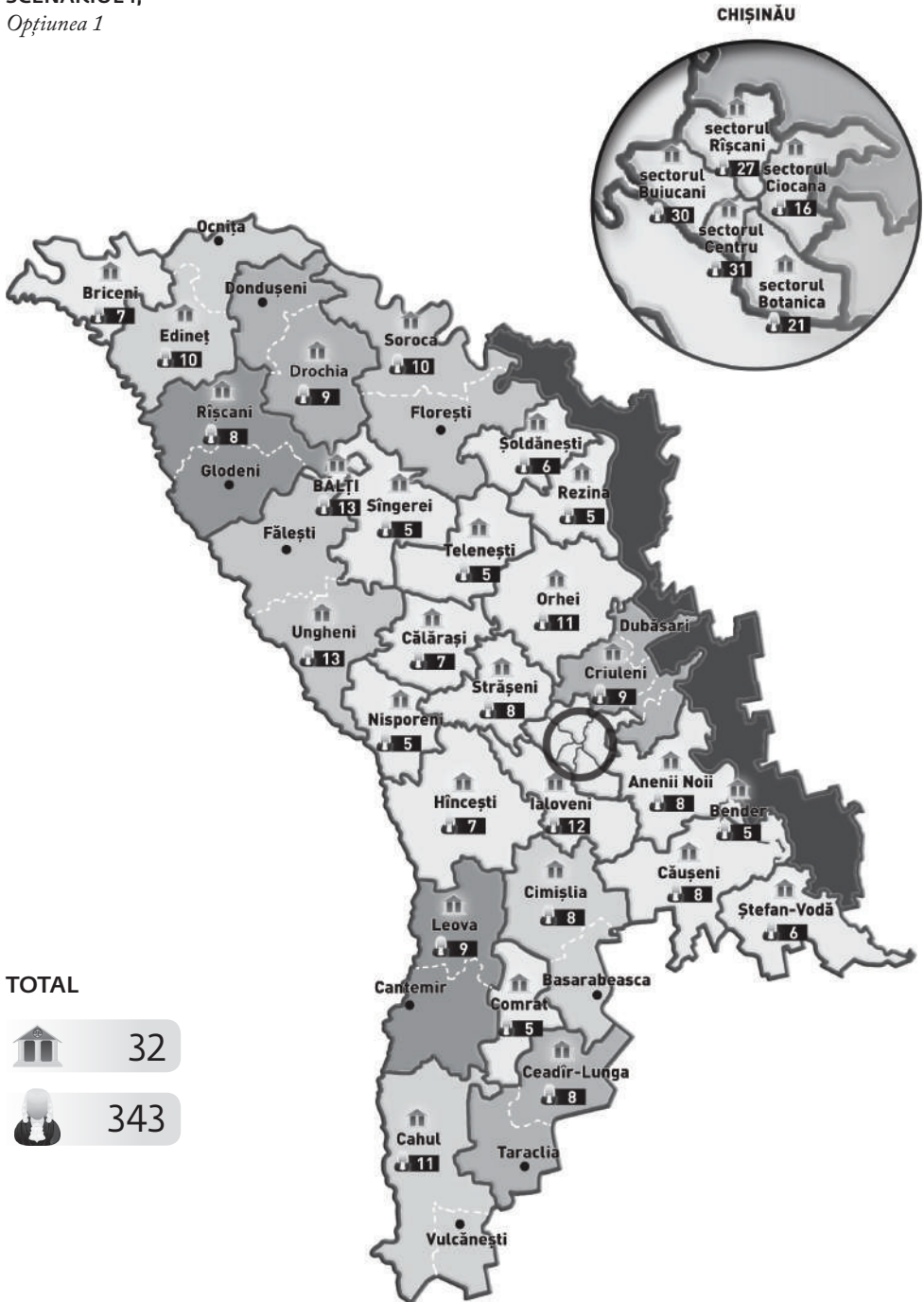
Instanța	2010										2011										2012									
	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3						
	sect. Botanica	14684	16	917,8	3286	3468	7930	13433	16	839,6	3509	4479	5445	14879	17	875,2	4928	5752	4199											
sect. Buiucani	17201	14	1.228,6	1986	8404	6811	17070	14	1.219,3	2608	9359	5103	19389	17	1.140,5	4823	7951	6615												
sect. Centru	18475	17	1.086,8	2337	10959	5179	20642	19	1.086,4	2659	13155	4828	23155	19	1.218,7	4594	13127	5434												
sect. Ciocana	10810	13	831,5	1898	3651	5261	9610	13	739,2	2157	3947	3506	9916	13	762,8	3178	3464	3274												
sect. Rîșcani	16213	19	853,3	3468	6050	6695	14408	18	800,4	4092	5931	4385	18427	18	1.023,7	6336	6785	5306												
mun. Bălți	9679	12	806,6	1897	3117	4665	8393	15	559,5	2163	3355	2875	8893	16	555,8	2336	3702	2855												
Bender	1592	3	530,7	171	260	1161	1420	5	284,0	182	479	759	1704	4	426,0	236	575	893												
Tiraspol	0	0	0,0				0	0	0,0				0	0	0,0															
Anenii Noi	4840	6	806,7	855	2091	1894	4181	6	696,8	1169	1589	1423	4586	6	764,3	918	2371	1297												
Basarabasca	1573	3	524,3	284	839	450	1581	4	395,3	373	787	421	1463	4	365,8	313	815	335												
Briceni	3438	6	573,0	655	1455	1328	6386	6	1.064,3	697	1102	4587	3498	6	583,0	796	1657	1045												
Cahul	3977	8	497,1	990	1299	1688	4307	8	538,4	866	1502	1939	4163	9	462,6	927	1714	1522												
Cantemir	1967	3	655,7	271	601	1095	1758	3	586,0	293	656	809	1753	4	438,3	221	821	711												
Călărași	3117	5	623,4	658	1068	1391	3221	6	536,8	719	1133	1369	3371	6	561,8	755	1186	1430												
Căușeni	3823	5	764,6	619	1164	2040	2985	6	497,5	586	927	1472	3261	7	465,9	605	1127	1529												
Ceadir-Lunga	2379	4	594,8	343	912	1124	2170	4	542,5	353	1016	801	2052	5	410,4	436	1023	593												
Cimișlia	2029	4	507,3	613	500	916	1948	4	487,0	551	592	805	2162	3	720,7	471	710	981												
Comrat	3601	6	600,2	972	1061	1568	3122	6	520,3	705	1024	1393	2838	5	567,6	711	1040	1087												
Criuleni	2089	6	348,2	569	585	935	2415	6	402,5	483	641	1291	2208	6	368,0	509	657	1042												

Instanța	2010						2011						2012					
	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3
Dondușeni	1282	5	256,4	261	438	583	1369	4	342,3	291	599	479	1596	4	399,0	288	869	439
Drochia	3093	6	515,5	942	897	1254	2441	6	406,8	651	770	1020	2548	6	424,7	532	1166	850
Dubăsari	1383	3	461,0	391	359	633	1204	3	401,3	377	295	532	1093	4	273,3	273	314	506
Edineț	3426	6	571,0	1247	584	1595	2552	6	425,3	825	686	1041	2466	6	411,0	849	618	999
Fălești	2768	4	692,0	640	1541	587	2246	6	374,3	613	988	645	2344	6	390,7	782	934	628
Floroști	3015	7	430,7	1141	729	1145	2968	6	494,7	1046	940	982	2374	7	339,1	945	887	542
Głodeni	1732	5	346,4	330	640	762	1681	5	336,2	279	778	624	1907	5	381,4	335	1026	546
Grigoriopol	0	0	0,0				0	0	0,0				0	0	0,0			
Hîncești	3970	9	441,1	1247	891	1832	3246	6	541,0	1066	747	1433	3089	7	441,3	807	1105	1177
Ialoveni	5241	6	873,5	1031	1160	3050	5343	6	890,5	1037	1636	2670	5385	6	897,5	878	2249	2258
Leova	2414	4	603,5	538	431	1445	2435	4	608,8	557	571	1307	2239	4	559,8	638	661	940
Nisporeni	1336	5	267,2	328	462	546	1900	5	380,0	334	495	1071	2102	5	420,4	435	647	1020
Ocnîța	2220	3	740,0	500	1030	690	1893	5	378,6	493	866	534	1814	5	362,8	610	776	428
Orhei	5859	7	837,0	1319	2040	2500	5693	7	813,3	1207	1705	2781	5157	8	644,6	1209	2128	1820
Rezina	2525	6	420,8	453	843	1229	2753	6	458,8	496	923	1334	2651	6	441,8	590	1002	1059
Rîbnița	0	0	0,0				0	0	0,0				0	0	0,0			
Rîșcani	3481	5	696,2	411	1572	1498	1792	5	358,4	327	693	772	1842	4	460,5	416	718	708
Sîngerei	2341	4	585,3	288	662	1391	2494	4	623,5	430	815	1249	2248	6	374,7	461	956	831
Slobozia	0	0	0,0				0	0	0,0				0	0	0,0			
Soroca	4817	8	602,1	1589	1717	1511	4887	8	585,9	1539	1589	1559	4673	9	519,2	1629	1595	1449
Strașeni	4904	7	700,6	867	1486	2551	4955	8	619,4	827	1795	2333	4445	8	555,6	870	1847	1728
Șoldănești	1347	4	336,8	240	339	768	1371	4	342,8	305	377	689	3637	4	909,3	1317	584	1736

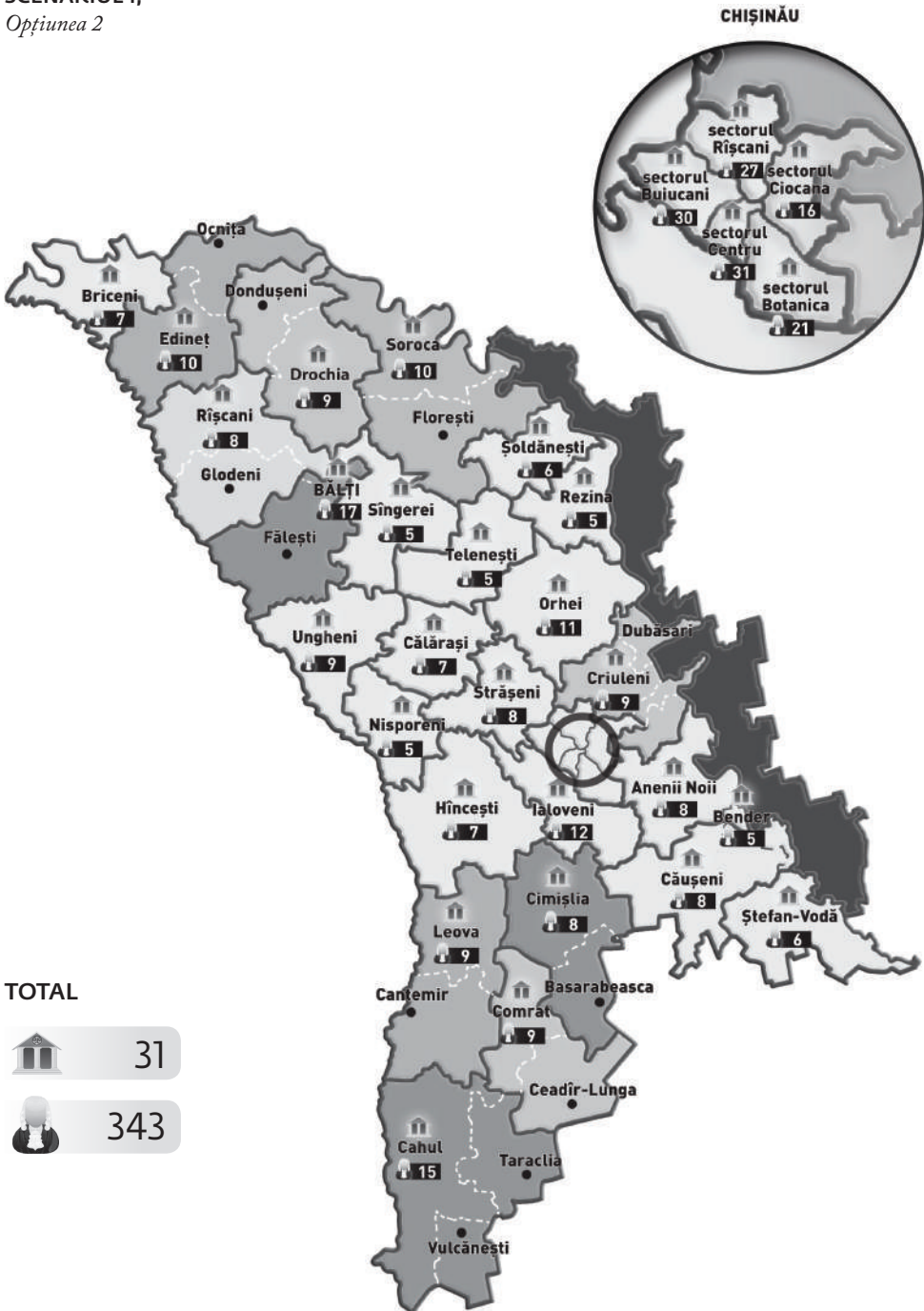
Instanța	2010						2011						2012					
	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3	Total cauze	Nr. judecători	Nr. mediu de cauze per judecător	Complexitatea 1	Complexitatea 2	Complexitatea 3
Ștefan Vodă	3424	5	684,8	425	1226	1773	2618	5	523,6	380	1078	1160	2945	5	589,0	267	1418	1260
Taraclia	1918	4	479,5	579	440	899	1516	4	379,0	396	434	686	1458	5	291,6	407	470	581
Telenești	2977	6	496,2	413	904	1660	2429	6	404,8	513	1047	869	2875	6	479,2	372	1568	935
Ungheeni	5385	7	769,3	1310	1984	2091	4986	8	623,3	1137	1770	2079	3914	8	489,3	1116	1333	1465
Vulcănești	1072	1	1.072,0	260	419	393	1015	2	507,5	232	349	434	866	3	288,7	133	440	293
Total judecătoria	193417	277	698,3	38622	70278	84517	184637	288	641,1	39523	73620	71494	193386	302	640,4	49252	79788	64346
Judecătoria militară	72	3	24,0	0	49	23	58	2	29,0	9	39	10	82	2	41,0	2	66	14
Jud. Econom. Circ.	10173	12	847,8	3250	51	6872	11437	12	953,1	6567	71	4799	1303	10	130,3	972	33	298
Total instanțe specializate	10245	15	683	3250	100	6895	11495	14	821	6576	110	4809	1385	12	115	974	99	312
CA Bălți	4380	19	230,5	449	3785	146	4782	19	251,7	529	4074	179	4916	21	234,1	668	4048	200,0
CA Bender	1199	7	171,3	33	1135	31	1085	6	180,8	36	1005	44	1310	6	218,3	53	1199	58,0
CA Cahul	954	6	159,0	100	824	30	866	4	216,5	209	582	75	1015	6	169,2	175	735	105,0
CA Chișinău	15782	33	478,2	1394	12022	2366	16992	33	514,9	1630	12696	2666	21587	45	479,7	2811	15379	3.397,0
CA Comrat	856	5	171,2	183	619	54	893	6	148,8	138	707	48	859	5	171,8	158	636	65,0
CA Economică	2463	8	307,9	606	1480	377	2146	8	268,3	602	1210	334	0	0	0,0			
Total Curți de Apel	25634	78	328,6	2765	19865	3004	26764	76	352	3144	20274	3346	29687	83	358	3865	21997	3825
Total per sistemul judecătoresc	229.296	370	620	44.637	90.243	94.416	222.896	378	590	49.243	94.004	79.649	224.458	397	565	54.091	101.884	68.483

Anexa 3: Harta judiciară după comasarea judecătorilor conform Scenariului 1, opțiunile 1 și 2

SCENARIUL 1,
Opțiunea 1

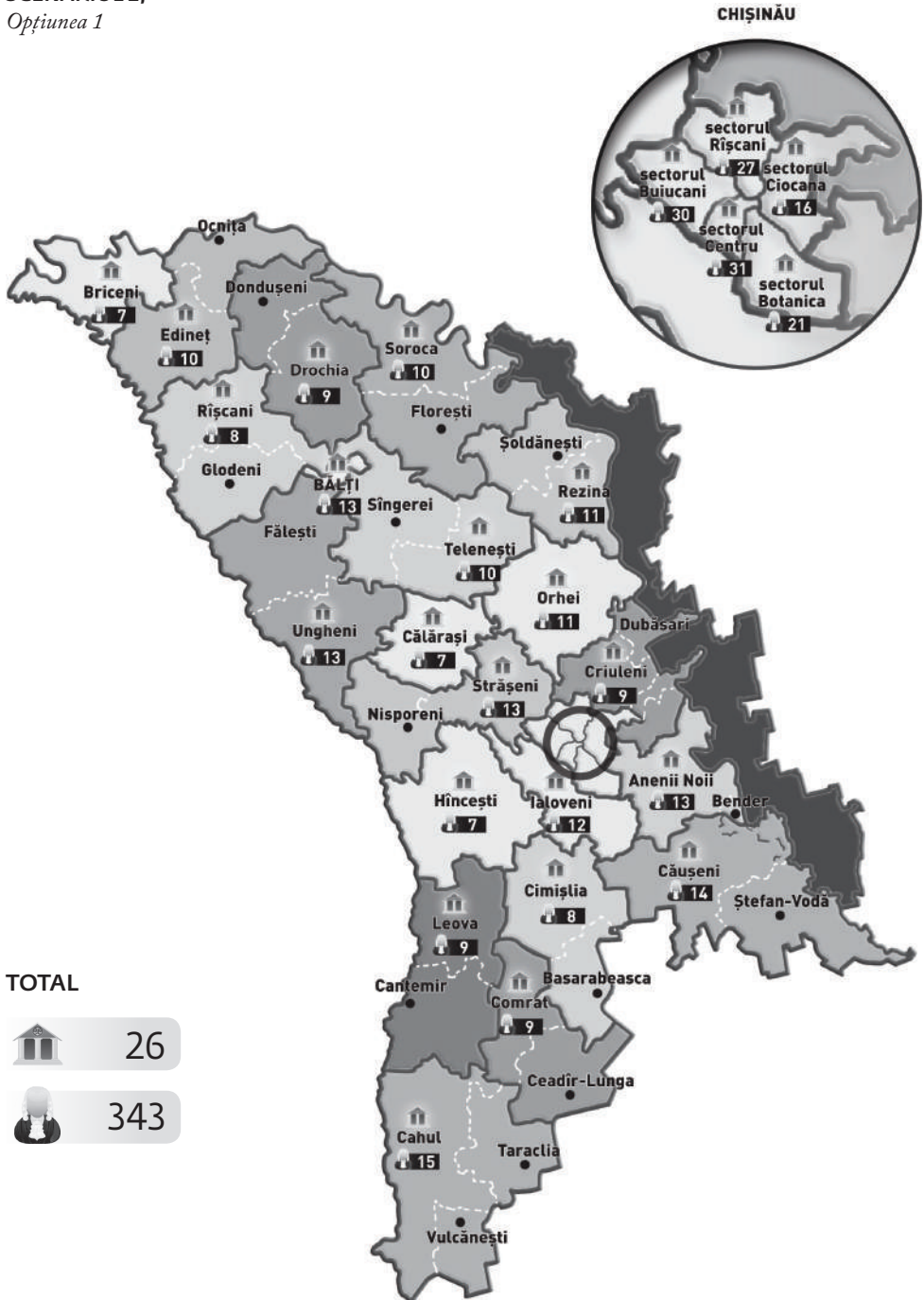

SCENARIUL 1,
Opțiunea 2

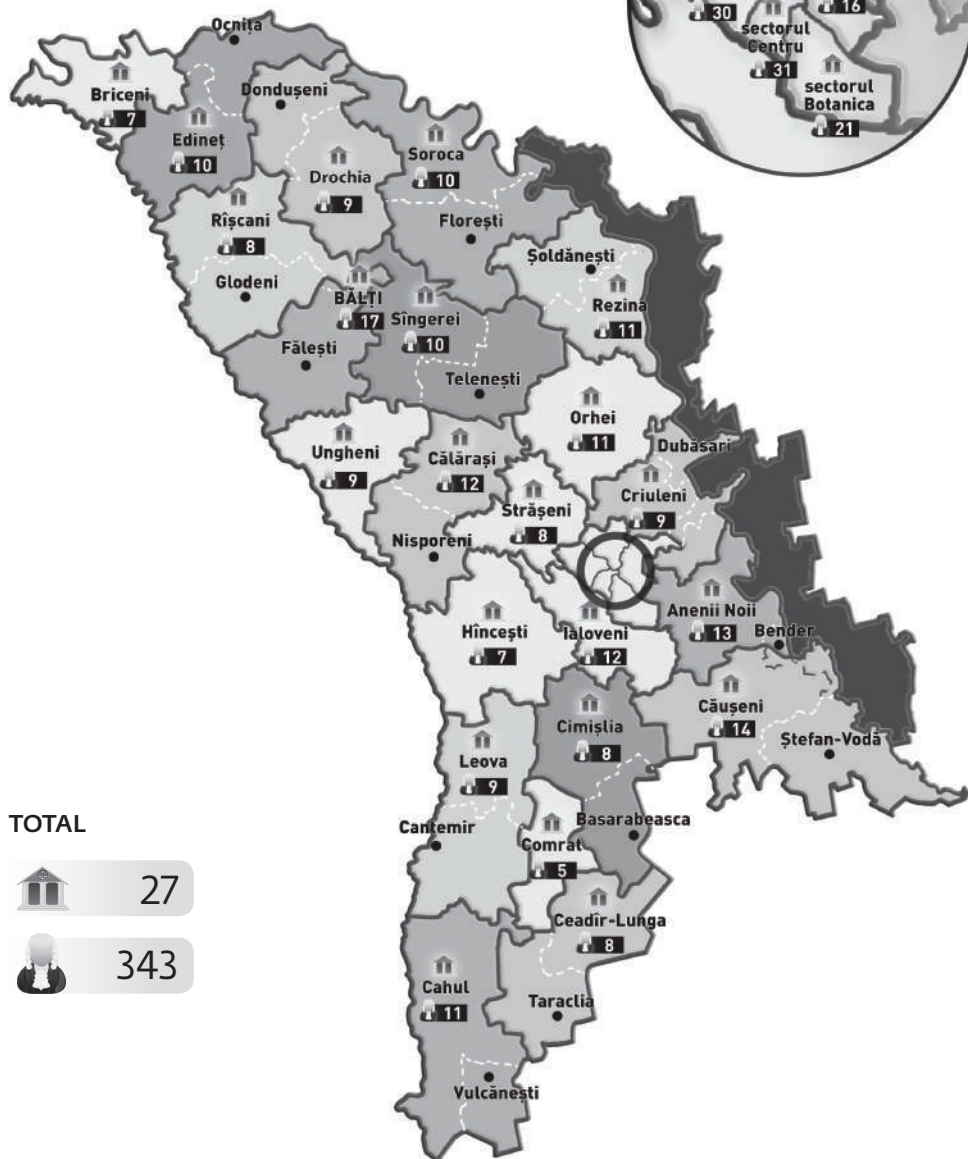
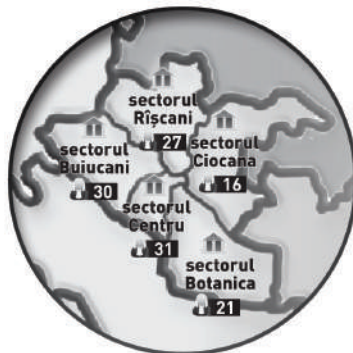
Anexa 4: Harta judiciară după comasarea judecătorilor conform Scenariului 2, opțiunile 1 și 2

SCENARIUL 2,
Opțiunea 1

SCENARIUL 2,
Opțiunea 2

CHIȘINĂU

TOTAL

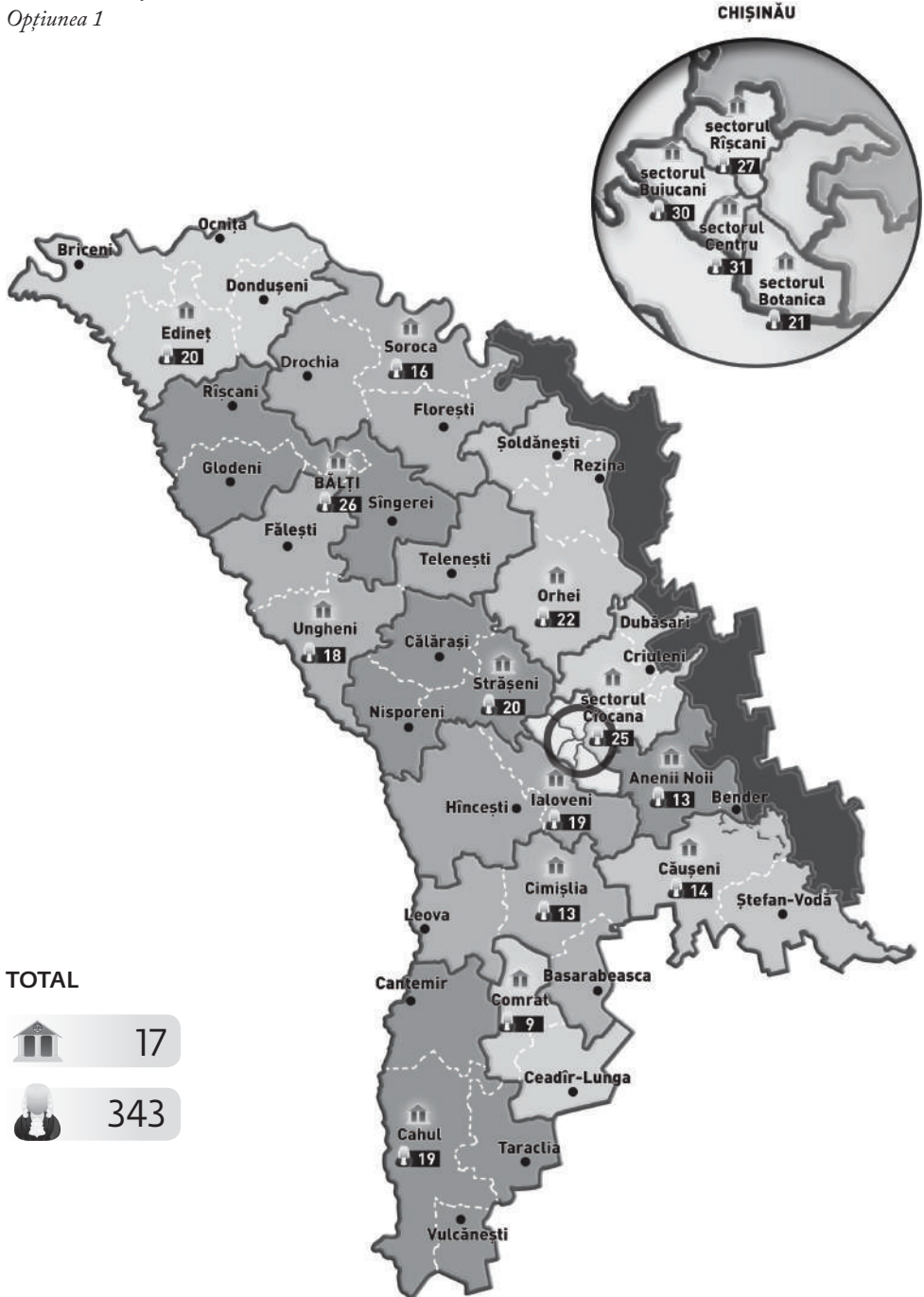
27

343

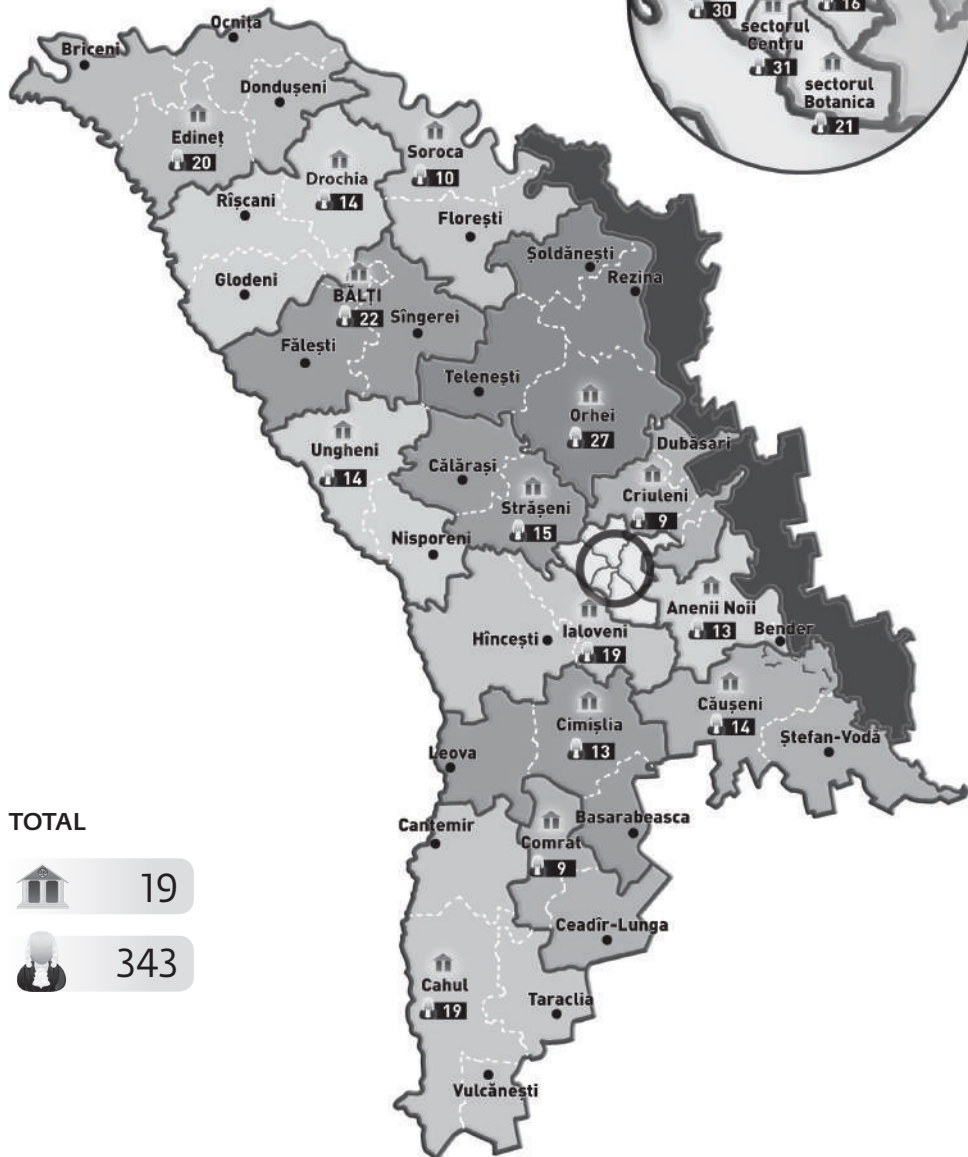
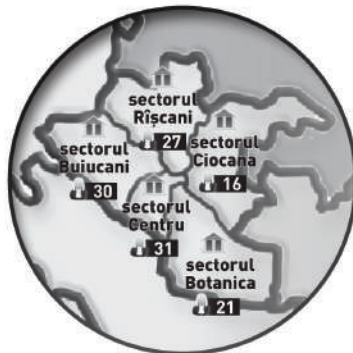
Anexa 5: Harta judiciară după comasarea judecătorilor conform Scenariului 3, opțiunile 1 și 2

SCENARIUL 3,
Opțiunea 1

SCENARIUL 3,
Opțiunea 2

CHIȘINĂU

TOTAL

19

343

Anexa 6: Cele mai bune practici internaționale pentru măsurarea eficienței instanțelor de judecată, alocarea de personal și evaluarea structurii hărții instanțelor de judecată

(autor Jesper Wittrup)

În majoritatea țărilor, sistemul judecătoresc se află sub presiunea de a-și spori eficiența. Volumul de lucru crește și resursele disponibile sunt insuficiente. Cu toate că domeniul justiției este în multe privințe unul special, din perspectiva bugetară, acesta reprezintă doar unul din mai multe domenii care concurează pentru resursele financiare limitate ale statului. Necesitățile bugetare ale sectorului judecătoresc trebuie negociate anual, de multe ori într-un context extrem de politizat în care există multe alte necesități importante și competitive care mizează pe cheltuieli publice. Dacă necesitățile bugetului judecătoresc nu sunt exprimate în mod efectiv, și dacă sectorul judecătoresc nu face un efort pentru a demonstra faptul că își administrează bugetul și resursele în mod corespunzător, este puțin probabil ca acest sector să obțină recunoașterea financiară pe care mizează.

Au fost elaborate diferite metode pentru evaluarea eficienței instanțelor de judecată și a sistemelor judecătorești. Aceste metode sunt de asemenea esențiale pentru evaluarea volumului de lucru al instanțelor de judecată, evaluarea alocării de personal și a structurii în întregime a sistemului instanțelor de judecată.

Una din cele mai dificile provocări ale celor care administrează sectorul judiciar este de a asigura că fiecare nivel al instanțelor de judecată și fiecare instanță de judecată din cadrul acestui nivel are personal (judecători, grefieri și alt personal auxiliar) și buget corespunzător necesităților și circumstanțelor sale. Pentru a putea aloca resurse în mod eficient, este necesar de a estima nivelul de finanțare care este necesar, în mediu, pentru investigarea, audierea sau procesarea diferitor tipuri de cauze într-un mod deplin și echitabil. În baza unor asemenea estimări, o analiză detaliată a rezultatelor obținute de către instanțele de judecată și procuraturile trebuie să permită o alocare mai echitabilă și eficientă a resurselor.

În mod evident, metodele insuficiente pentru alocarea resurselor și o structură a sistemului instanțelor de judecată inadecvată pot avea mai multe consecințe negative, inclusiv:

- Ineficiența generală, ca urmare a faptului că resursele nu sunt folosite în domeniile în care acestea ar aduce cele mai multe beneficii.
- Calitatea mai joasă (spre exemplu în forma tergiversării examinării dosarelor) în instanțele de judecată supraaglomerate, și variația generală în standardele calității.
- Lipsa transparenței în ceea ce privește criteriile de alocare a personalului.
- Demoralizarea personalului.
- Instanțele de judecată ar putea fi prea mici (sau potențial prea mari) pentru a putea funcționa în mod corespunzător.

După cum s-a menționat mai sus, în ultimii ani multe țări au cizelat și au îmbunătățit metodele de evaluare a volumului de lucru al instanțelor de judecată și alocare de personal. Tehnicile tot mai sofisticate de evaluare a necesităților de personal au condus nu doar la o alocare mai exactă și echitabilă de personal și resurse, dar de asemenea au sporit responsabilitatea și performanța la toate nivelele a management-ului (administrării) instanțelor de judecată.

Nevoia introducerii unor modele mai sofisticate pentru evaluarea necesităților de personal este demonstrată de asemenea de eșecul abordărilor mai simple și tradiționale. Corelarea necesităților de personal doar cu numărul total de cauze înregistrate (fără a lua în considerație tipurile de cauze) s-a dovedit a fi destul de defectuoasă⁴⁴. Respectiv, modelul tradițional (bazat pe resurse), potrivit căruia personalul și bugetele se bazează în primul rând pe alocația din anul precedent, trebuie abandonat. Bugetarea modernă a instanțelor judecătorești se bazează pe evaluări detaliate ale rezultatelor și volumului de lucru al instanțelor de judecată. În acest mod, este posibil de a aloca bugete și de a angaja un personal potrivit nivelului de finanțare și potrivit personalului care este de fapt necesar în general pentru audierea, procesarea, sau investigarea diferitor tipuri de cauze.

Un asemenea model va permite nu doar realocarea finanțării în mod anual, sau chiar mai des, în funcție de schimbările în necesitățile/ cerințele instanțelor de judecată și volumul de lucru al instanțelor, dar acesta de asemenea va introduce o cultură de flexibilitate în administrarea instanțelor de judecată, care ar putea conduce la o diversitate de decizii privind administrarea, alocarea resurselor și performanța sistemului judecătoresc. Cu alte cuvinte, acesta ar putea ajuta la eliminarea rigidităților culturale sau sistemice care reprezintă în sine un impediment pentru succesul diverselor reforme din cadrul sistemului judecătoresc⁴⁵.

Mai mult, importanța fundamentală a independenței judiciare pune presiune asupra autorității responsabile de alocarea bugetelor instanțelor de judecată, oricare ar fi statutul acestei autorități. Ar putea cu ușurință să apară zvonuri că bugetul este folosit pentru pedepsirea sau recompensarea sistemului judecătoresc pentru acțiunile sale.

Pe de altă parte, există de asemenea riscul ca autoritatea responsabilă de alocarea bugetului să-i fie frică să cauzeze asemenea zvonuri și astfel aceasta să se abțină de la introducerea oricăror modificări în bugetul sistemului judecătoresc. Aceasta ar fi o soluție vădit ineficientă, deoarece activitatea judecătorească este rareori una constantă. Pentru ca bugetul sistemului judecătoresc să fie folosit eficient, este necesar de a ajusta în mod regulat alocările bugetului pentru a asigura că cele mai încărcate instanțe de judecată primesc mai multe fonduri, în timp ce instanțele mai puțin încărcate ar putea să se descurce cu resurse mai puține.

O soluție evidentă pentru această dilemă este de a-și baza deciziile privind bugetarea și alocarea de personal în sistemul judecătoresc pe niște indicatori "obiectivi" pentru volumul de lucru al instanțelor de judecată⁴⁶.

Există mai multe metodologii pentru a determina necesitățile legate de personalul sistemului judecătoresc pentru a asigura o activitate efectivă și eficientă a sistemului judecătoresc. Două din cele mai populare modele, modelul volumului de lucru ponderat și modelul înfășurării datelor, sunt discutate mai jos în mai multe detalii. Suplimentar, alte două modele, modelarea regresională și modelarea proporțională, sunt descrise doar pe scurt.

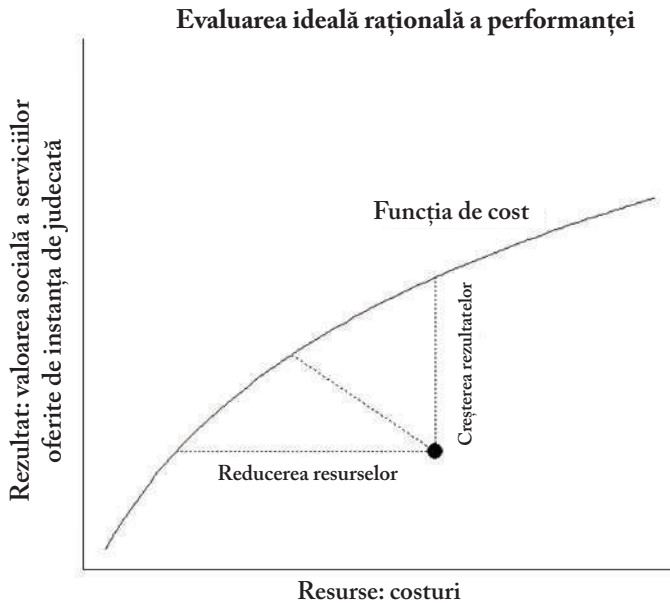
⁴⁴ Gramckow, Heike (2012). "Estimarea Necesităților de Personal în Sectorul Justiției". Document de Lucru al Băncii Mondiale.

⁴⁵ Webber, David. (2006) O Bugetare mai Bună, o Justiție mai Bună: Practicile Bugetare Moderne pentru Sectorul Justiției, Seria Documentelor de Lucru Legea & Dezvoltarea, nr.3, Banca Mondială, Washington D.C. Disponibil pe: www.Worldbank.org/legal.

⁴⁶ Wittrup, Jesper (2010). "Bugetarea în Era Independenței Judiciare", Revista Internațională a Instanțelor Judecătorești, a 4-a ediție. Disponibilă pe www.iaca.ws

Estimarea eficienței instanței de judecată

O ilustrare simplă a provocărilor cu care se confruntă factorii de decizie în procesul de luare a deciziilor este oferită în figura de mai jos. Pe axa verticală, este reprezentată “valoarea” socială a serviciilor oferite de instanța de judecată. Pe axa orizontală, sunt reprezentate costurile asociate cu producerea acestor servicii.

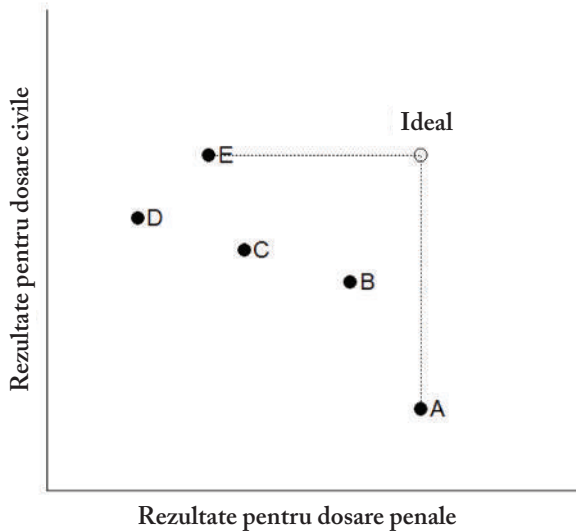

Acest grafic prezintă o combinație de resurse–rezultate pentru o instanță judecătorească ipotetică. Noi putem să evaluăm performanța instanței judecătorești respective (și a altor instanțe) prin folosirea funcției de cost. Prin definiție, funcția de cost arată costurile cele mai mici posibile pentru acordarea diferitor nivele de rezultat. Funcția managerială este în mod evident (după cum este arătat cu linii punctate) de a muta instanța de la locul unde aceasta se află în tabel spre sau pe curba funcției de cost. Acest fapt poate fi realizat fie prin reducerea cheltuielilor la costurile cele mai mici posibile (având în vedere rezultatul), fie prin creșterea rezultatului la cel mai mare posibil (având în vedere costurile), sau o combinație a acestor două strategii.

Există două probleme majore cu o asemenea evaluare rațională ideală: 1) Este dificil – chiar având date calitative – de a estima valoarea rezultatului instanței de judecată; și 2) chiar dacă am putea măsura rezultatul, noi nu cunoaștem funcția de cost.

În privința primei probleme, aceasta se referă în mod evident la încercarea de a aduna multiple rezultate. Care este “valoarea” unui dosar civil ordinar de rutină în comparație cu un dosar civil foarte complex? Care este valoarea unui dosar penal în comparație cu un dosar civil? O formă a evaluării comparative tradiționale se bazează în mod alternativ pe câțiva indicatori cheie de performanță, astfel recunoscând faptul că instanțele de judecată au rezultate multiple, și că este dificil de a aduna aceste rezultate multiple. În așa mod, instanțele de judecată pot fi evaluate comparativ separat în baza performanței cu referință la fiecare tip major de rezultat.

Indicatorii cheie de performanță contradictorii

Indicatorii cheie de performanță sunt importanți, însă indicatorii cheie de performanță parțiali au anumite limitări serioase. Unele dintre acestea sunt arătate în figura de mai sus. Aici noi evaluăm performanța a 5 instanțe de judecată (de la A la E) în baza a două rezultate diferite. Pentru a simplifica situația, presupunem că toate instanțele de judecată au aceleași resurse (aceleași număr de judecători și grefieri).

Problema acum constă în faptul că cei doi indicatori cheie de performanță nu identifică aceeași instanță de judecată ca fiind cea mai productivă. În graficul de mai sus, instanța de judecată E - a obținut un rezultat înalt pentru cauze civile, dar un rezultat mic pentru cauze penale, și instanța de judecată A - a obținut un rezultat înalt pentru cauze penale, dar un rezultat mic pentru cauze civile. Desigur, noi putem pretinde că instanțele de judecată C și B trebuie să tindă să obțină rezultatele în cauzele civile obținute de instanța de judecată E și rezultatele în cauzele penale obținute de instanța de judecată A. Acest ideal însă poate să nu fie realizabil, deoarece va avea loc un efect de substituire dintre rezultatul în cauzele penale și cel în cauzele civile. În cazul în care vor exista mai multe rezultate în cauzele civile, va fi mai dificil de a avea de asemenea rezultate mai mari în cauzele penale, și vice versa. Prin urmare, vedem că evaluările comparative parțiale ar putea crea comparații greșite și obiective irealizabile. Desigur, această problemă este agravată atunci când sunt luate în considerație nu doar 2 rezultate separate, ca și în exemplul simplu de mai sus, dar poate 10 sau 20 de rezultate separate.

O limitare mai subtilă a abordărilor indicatorului simplu parțial este cunoscută sub denumirea de paradoxul lui Fox. Potrivit acestuia, chiar dacă o instanță de judecată (spre exemplu Instanța de Judecată A în tabelul de mai jos) afișează valori mai mari pentru toate măsurile sale parțiale de productivitate, aceasta poate avea o productivitate generală mai joasă decât o altă instanță de judecată (B). Motivul este că pentru ca o instanță de judecată să aibă performanțe generale bune, aceasta trebuie nu doar să execute bine diferite sub-procese, dar de asemenea să facă uz de sub-procesele care au o productivitate relativ înaltă.

Paradoxul lui Fox: Inconsistența dintre măsurile parțiale și totale de productivitate

Instanța de judecată	Productivitatea pentru cauzele civile	Productivitatea pentru cauzele penale	Productivitatea generală
A	$\frac{200 \text{ cauze}}{10 \text{ judecători}} = 20$	$\frac{400 \text{ cauze}}{10 \text{ judecători}} = 40$	$\frac{200+400 \text{ cauze}}{10+10 \text{ judecători}} = 30$
B	$\frac{30 \text{ cauze}}{2 \text{ judecători}} = 15$	$\frac{800 \text{ cauze}}{21 \text{ judecători}} = 38$	$\frac{30+800 \text{ dosare}}{2+21 \text{ judecători}} = 36$

Din aceste motive, putem susține că evaluările comparative simple parțiale nu sunt suficiente pentru a face evaluări comparative corespunzătoare. Trebuie să putem să agregăm măsuri parțiale. Spre regret, nu este foarte simplu și evident de a combina toate rezultatele multiple într-un singur rezultat semnificativ.

În cele ce urmează vom discuta două abordări sau opțiuni diferite. O abordare este de a folosi evaluări comparative tradiționale în baza ponderii dosarelor. O altă opțiune este de a folosi tehnici ale evaluării comparative mai avansate și moderne, care ar permite flexibilitatea ponderii.

Cea de-a doua provocare majoră legată de evaluarea comparativă, funcția de cost necunoscută, are de asemenea două soluții fundamentale diferite. În cazul modelului volumului de lucru ponderat, raportul optimal dintre resurse și rezultat va fi estimat de către experți în mare parte în baza experienței lor subiective și posibil în baza studiilor cu privire la timpul consumat pentru diferite cauze. În ceea ce privește Analiza înfășurării datelor, funcția de cost sau frontiera eficienței este estimată în întregime din analiza datelor referitoare la raportul complex între multiplele intrări (sau resurse) și ieșiri (sau rezultate).

1. Modelul Volumului de Lucru Ponderat (și tehnica Delphi)

În secțiunea precedentă s-a menționat că în mod ideal rezultatele instanței de judecată trebuie măsurate în calitate de valoarea adusă societății prin serviciile oferite de către aceasta. În practică, noi nu putem măsura această valoare. Ca și aproximație, putem în schimb să încercăm să identificăm costuri “rezonabile” de oferire a diferitor tipuri de servicii. Instanța trebuie să examineze toate cauzele pe care le primește, dar ca și regulă ne așteptăm ca instanța de judecată să ofere mai mult timp și resurse pentru examinarea unor cauze complexe de omor sau unor litigii comerciale de rezonanță în comparație cu contravențiile rutiere de rutină sau cauze simple de furt sau pungășie.

Un studiu privind volumul de lucru ponderat este un mod de a evalua costurile asociate cu examinarea diferitor tipuri de cauze. Analiza volumului de lucru ponderat a fost efectuată în mai multe state ale SUA, inclusiv în Minnesota, Wisconsin, Washington, Colorado, California, Missouri, Nebraska, și New Mexico. Multe țări europene de asemenea aplică diferite forme ale modelului volumului de lucru ponderat pentru a estima volumul de lucru al instanțelor de judecată. Printre aceste țări se numără Germania, Olanda, Danemarca, Suedia, Elveția, Serbia și Kosovo.

Un studiu a volumului de lucru ponderat analizează, în mod agregat, timpul necesar (pentru judecători precum și pentru personalul non-judiciar) pentru procesarea volumului de lucru/ cauzelor aflate pe rol la instanța de judecată de la depunerea cauzei și până la finalizarea dosarului. Acesta cere judecătorilor și grefierilor să măsoare timpul petrecut de fapt asupra fiecărui eveniment și fiecărei activități legate de un dosar.

Efectuarea unui studiu complet privind volumul de lucru ponderat în baza analizei timpului necesar pentru examinarea cauzelor din instanța de judecată poate consuma foarte mult timp pentru toți cei implicați. O alternativă preferabilă, cunoscută sub denumirea de tehnica Delphi, este de a cere judecătorilor (și grefierilor) să estimeze timpul pe care aceștia îl petrec asupra diferitor categorii de cauze, fără a măsura în mod direct timpul petrecut asupra fiecărui eveniment legat de o anumită cauză. Tehnica Delphi poate fi realizată în unul din următoarele două moduri:

— *Abordarea Bazată pe Tipul de Cauze* – Utilizând opinia unui expert judecător, estimările privind timpul (de lucru) necesar pentru procesarea fiecărui dosar de la înregistrarea și până la soluționarea acestuia sunt adunate de la judecătorii participanți la acest proces. Rezultatele sunt agregate și sunt calculate mediile și categoriile / variațiile. În mod frecvent, datele se întorc apoi la fiecare participant cu cererea de a ajusta estimările lor originale, în baza informației oferite de către colegii lor. Dacă există discrepanțe semnificative între estimări, procesul se repetă în câteva runde până se ajunge la un consens.

Odată ce s-a ajuns la un acord în privința timpului necesar pentru procesarea diferitor tipuri de cauze, este relativ simplu de calculat numărul de zile necesare judecătorilor pentru procesarea volumului de lucru. Aceste cifre asociate cu volumul de lucru planificat și numărul de zile sau ore de care dispune fiecare judecător pe an permit o estimare a necesităților judiciare / numărului necesar de judecători.

— *Abordarea Bazată pe Eveniment* – O abordare mai riguroasă pentru dezvoltarea ponderilor dosarelor utilizând tehnica Delphi este estimarea de către judecători a timpului necesar pentru examinarea evenimentelor specifice în cadrul examinării fiecărui tip de cauze. După aceasta, datele cu privire la eveniment și timpul alocat sunt coroborate cu informația cu privire la frecvența evenimentului pentru a calcula ponderile sarcinii. Respectivele ponderi ale sarcinii sunt ulterior adunate pentru a constitui ponderea completă a unui dosar. Numărul de evenimente folosite poate determina fezabilitatea alegerii acestei metode. Spre exemplu, evenimentele pot fi grupate în trei categorii (înainte de procesul de judecată, în timpul procesului de judecată, și după procesul de judecată) sau pot specifica 10 sau mai multe evenimente individuale (înfățișarea inițială a părților, audierea preliminară, ședințe de planificare/ înainte de procesul de judecată, cereri, acceptarea acordului de recunoaștere a vinovăției, dezbaterile judiciare, pronunțarea hotărârii, cereri de apel/de recurs, etc.).

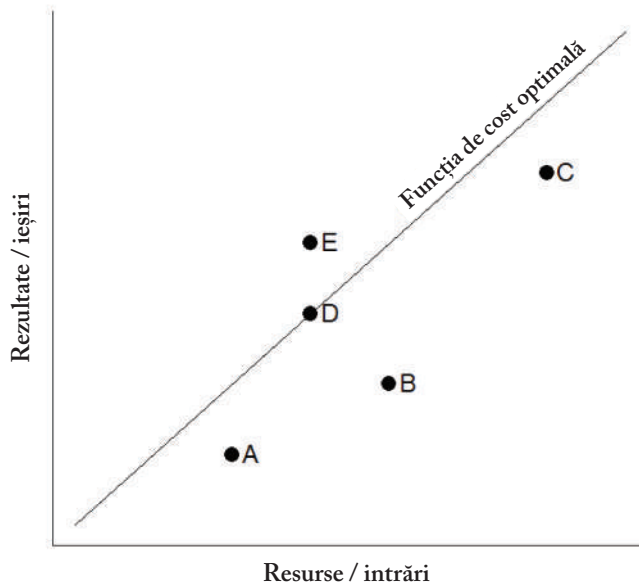
De obicei, ponderile care provin din Tehnica Delphi sunt validate. O metodă de validare rapidă și cost-eficientă este de a aplica ponderile dosarului la informațiile privind înregistrarea dosarelor din anul precedent, pentru a determina dacă numărul de judecători ar fi putut procesa dosarele pe care le-au examinat. Ponderile calculate în baza tehnicii Delphi sunt validate în măsura în care volumul de lucru estimat este aproximativ egal cu numărul actual

de cauze examinate. Este important ca ponderile să fie periodic ajustate și actualizate pentru a asigura că acestea în continuare reprezintă cu exactitate volumul de lucru, care se modifică în timp datorită schimbărilor ce se produc în eficiență, schimbări statutare/ modificări legislative, sau inițiativele privind administrarea cauzelor.

În general, este mai puțin costisitor ca estimările ponderilor dosarului să fie determinate direct de către judecători (Tehnica Delphi), decât de a măsura timpul necesar pentru procesarea fiecărei activități a dosarului. Mai mult, participarea judecătorilor și personalului non-judiciar în crearea ponderilor dosarului oferă ponderilor mai multă credibilitate, deoarece judecătorii și personalul auxiliar al instanțelor de judecată cunosc modul în care acestea au fost obținute.

Există câteva modalități diferite pentru aplicarea ponderilor dosarului la evaluările comparative, însă ideea de bază este de a multiplica ponderile și tipurile de cauze, și apoi a adăuga produsele multiplicărilor⁴⁷.

Evaluarea comparativă (benchmarking) tradițională

Valoarea calculată a rezultatului poate fi comparată astfel cu resursele efective utilizate. Resursele efective utilizate pot fi măsurate drept costurile totale de salariu sau drept numărul ponderat (pe categoria de personal) al personalului echivalent angajat pe normă întreagă. Graficul de mai sus relevă principiul de comparație al rezultatelor calculate ale instanței de judecată cu resursele instanței. Linia diagonală reprezintă raportul “optim” dintre resurse și

⁴⁷ În mod tehnic, atunci când ponderile (w_1, w_2, \dots, w_n) pentru un număr n de diferite tipuri de cauze au fost stabilite, “valoarea” totală a rezultatelor instanței de judecată pentru o anumită perioadă de timp este calculată în felul următor:

$$\text{Rezultatele totale ale instanței de judecată} = \sum_{i=1}^n w_i x_i$$

unde x_1, x_2, \dots, x_n reprezintă numărul de cauze în cadrul fiecărui tip de cauze.

rezultate, după cum acesta este determinat de ponderi. Instanțele de judecată A, B și C au resurse mai mari decât ar trebui potrivit rezultatelor lor calculate, prin urmare, acestea sunt ineficiente. Instanța de judecată D este exact eficientă, în timp ce rezultatele instanței E sunt de fapt “prea mari” (sau resursele sunt prea mici). Acest tip de evaluare comparativă este în mod evident util pentru stabilirea unor obiective de productivitate și alocarea de resurse.

În timp ce acest tip de evaluării comparative tradiționale bazată pe ponderi fixe este destul de des întâlnit în sistemele judiciare, și de asemenea prevalează în alte domenii (spre exemplu, în domeniul ocrotirii sănătății), acest tip de evaluare tradițională are însă câteva limitări importante⁴⁸:

- Este deseori foarte dificil de a ajunge la un consens în privința ponderilor relative. Experiența arată că este în mod special dificil de a compara:
 - Dosarele din diferite colegii, spre exemplu dosarele civile cu dosarele penale. Este de obicei foarte dificil pentru un judecător de drept civil și un judecător de drept penal să încerce să ajungă la un acord asupra ponderilor relative rezonabile pentru dosarele civile și penale.
 - Dosarele de rutină foarte simple cu categoriile de dosare mai complexe. Poate fi dificil de a constata dacă o categorie de dosare complexe necesită în mediu spre exemplu de 50 de ori sau de 100 de ori mai multă muncă decât o categorie de dosare simple de rutină. Decizia de a stabili ponderea la multiplicarea cu 50 sau 100 poate însă avea un impact esențial asupra rezultatului total calculat.
- La evaluarea ponderilor, personalul instanței de judecată trebuie să fie foarte experimentat în examinarea dosarelor. Va fi foarte dificil pentru ei de a atribui ponderi corespunzătoare dosarelor inițiate potrivit codurilor noi.
- Ponderile fixe nu iau în considerație economiile potențiale de scară. În cazul în care instanța de judecată examinează anual 500 de dosare de un anumit tip, aceasta trebuie să fie specializată și trebuie să fie stabilite proceduri de rutină care nu pot fi imitate de către o instanță cu doar 10 dosare de acest tip. Mediile volumului de lucru ponderat pot fi, astfel, inechitabile pentru instanțele de judecată mici.
- Ponderile fixe tind să se bazeze pe practicile actuale și ele pot în mod neintenționat susține aceste practici chiar dacă acestea sunt ineficiente. Spre exemplu, este posibil că ar fi eficient de a transfera anumite acțiuni în procesul de examinare a anumitor cauze de la judecători la grefieri. Dacă ponderile se bazează în primul rând pe o distribuție actuală ineficientă a lucrului între grupurile de personal al instanței de judecată, acestea ne pot oferi o funcție de cost inexactă.
- În zilele noastre, tindem să ne așteptăm la inovații constante și îmbunătățiri ale productivității, și aceasta vine în contrast cu ideea ponderilor fixe. Dacă pentru un judecător este “rezonabil” de a lucra 50 de minute asupra unei anumite categorii de cauze într-un an, s-ar putea ca pentru acest judecător să fie “rezonabil” de a lucra doar 45 de minute în anul următor.

⁴⁸ Pentru discuții ulterioare privind modelele volumului de lucru ponderat a se vedea spre exemplu: Gramckowop.cit și Lienhard, A. & Kettiger D. (2011). “Analiza gestionării volumului de lucru al instanțelor de judecată: întrebări metodologice”, *Utrecht Law Review*, Vol. I.

- Modificări legislative – sau alte modificări – pot avea impact substanțial asupra complexității diferitor tipuri de cauze. Acest fapt face dificilă menținerea ponderilor actuale.

Un model de volum de lucru ponderat este o opțiune care merită să fie luată în considerație. În prezent, această metodă este cel mai des folosită pentru evaluarea eficienței în sistemele judecătorești. Este însă de asemenea relevant de luat în considerație deficiențele evaluării comparative tradiționale menționate mai sus.

2. Modelul înfășurării datelor (DEA)

În ultimii ani, au fost făcute progrese importante în evaluarea eficienței. Tehnicile noi și mai avansate rezolvă unele dintre cele mai serioase deficiențe care există în privința evaluării comparative tradiționale, după cum a fost descris mai sus. Metodele curente ale evaluării comparative moderne sunt Analiza înfășurării datelor și Modelul Frontierei Stocastice. Abordarea DEA are rădăcinile sale metodologice în programarea matematică, în timp ce abordarea SFA este asociată mult mai direct cu teoria econometrică. Din punctul de vedere practic, metoda DEA pare să ofere mai multe oportunități managerilor decât metoda SFA. Deseori însă este înțelept de folosit metoda SFA în calitate de unealtă suplimentară pentru a verifica temeinicia rezultatelor la care s-a ajuns prin metoda DEA. Avantajele majore ale modelelor DEA și SFA în comparație cu metodele evaluării comparative anterioare și mai puțin avansate constau în faptul că ambele metode nu necesită sau necesită foarte puține informații despre preferințe, preț/pondere sau informații prioritare și pot fi folosite pentru a face față în mod efectiv multiplelor resurse și rezultate.

DEA apreciază tehnologia celei mai bune practici din observațiile reale ale resurselor folosite și rezultatelor produse într-un grup de instanțe de judecată folosind principiul minimal de extrapolare. Aceasta găsește cel mai mic set de combinații resursă- rezultat care 1) conține observațiile reale, și 2) satisface unele proprietăți generale care se referă la producere. Modelul de bază, la care deseori se face referință ca la VRS (randamente de scară variabile) presupune disponibilitatea liberă a resurselor și rezultatelor și convexitatea unui set de combinații posibile de resurse- rezultat/ intrări- ieșiri.⁴⁹

⁴⁹ În mod tehnic, estimarea este făcută folosind programarea matematică. Dacă luăm în considerație analiza unui număr n de instanțe de judecată transformând M resurse, $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_M)$, în S rezultate, $\mathbf{y} = (y_1, \dots, y_S)$, atunci potrivit modelului VRS, eficiența Farrell bazată pe resurse, E_i , pentru instanța de judecată i poate fi calculată drept o soluție pentru următoarea problemă lineară de programare:

$$\min_{E_i, \lambda_1, \dots, \lambda_n} E_i$$

Condiționat de:

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j y_{sj} \geq y_{si} \quad s = 1, \dots, S$$

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j x_{mj} \leq E_i x_{mi} \quad m = 1, \dots, M$$

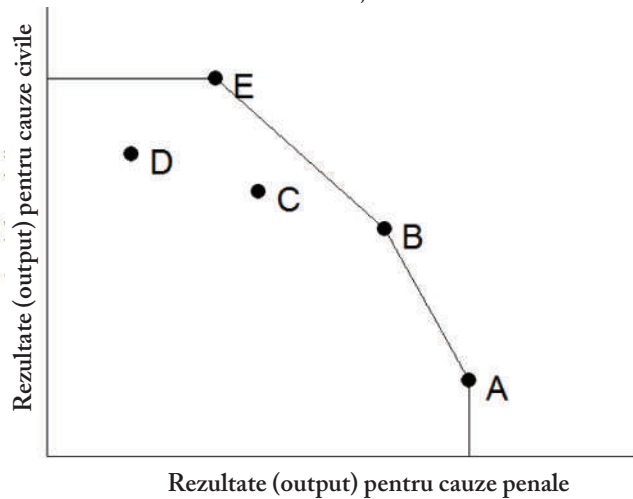
$$\sum_{j=1}^n \lambda_j = 1$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad j = 1, \dots, n$$

Trebuie de subliniat faptul că în timp ce literatura cu privire la evaluarea comparativă curentă este într-adevăr destul de tehnică, ideile conceptuale ce stau la baza evaluării comparative moderne pot fi înțelese în mod intuitiv și din simple ilustrații. Calculele complicate sunt efectuate de către un software relevant.

În timp ce modelul volumului de lucru ponderat se bazează pe ponderi fixe pentru rezultatele multiple estimate de către experți, evaluarea comparativă modernă folosește ponderi flexibile și estimările funcției de cost (frontiera eficienței) se bazează în întregime pe date obiective. Pentru a simplifica puțin lucrurile, se poate spune că abordarea DEA încearcă să prezinte fiecare instanță de judecată în cea mai bună lumină posibilă în comparație cu alte instanțe de judecată. Ideea de bază este de a găsi ponderile dosarului sau performanței astfel încât instanța evaluată să arate cât mai bine posibil. Atunci când o instanță de judecată, chiar având cea mai pozitivă evaluare posibilă, pare totuși să aibă prea mult personal sau să fie ineficientă, în asemenea situații noi suntem destul de siguri că este nevoie de întreprins anumite acțiuni. Această favorizare conservativă este relevantă în special atunci când este vorba de alocarea de resurse, deoarece este foarte important de a asigura că fiecare instanță beneficiază de o evaluare echitabilă a volumului său de lucru. O decizie despre realocarea de personal este una destul de serioasă, și este crucial de a asigura că asemenea realocări au loc doar atunci când există un temei sigur că acestea vor contribui de fapt la creșterea eficienței sistemului judiciar în întregime.

Evaluarea eficienței cu 2 rezultate

Spre exemplu, în graficul de mai sus noi evaluăm 5 instanțe de judecată în baza a 2 rezultate (penale și civile). Pentru a simplifica situația, presupunem că toate aceste instanțe de judecată au același volum de resurse (același număr de judecători și grefieri). Instanțele de judecată A, B și E

Această formulă calculează cea mai mare economie a tuturor resurselor, astfel încât noi mai putem găsi o combinație convexă a instanțelor de judecată care produc cel puțin aceleași rezultate cu cele mai limitate resurse. Într-un model orientat pe rezultate, noi eliminăm E și în locul acesteia multiplicăm F pe vectorul rezultat y_i și îl maximalizăm. Interpretarea lui F este astfel cea mai mare creștere proporțională în toate rezultatele care este posibilă având în vedere resursele disponibile.

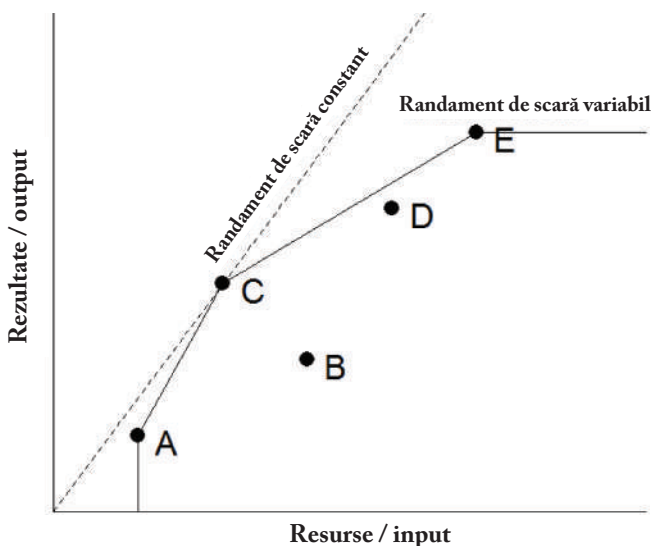
sunt evaluate ca fiind eficiente, deoarece există o combinație de ponderi care permit ca rezultatele totale ale acestor instanțe să depășească rezultatele totale ale altor instanțe de judecată. Spre exemplu, dacă am decide că dosarele civile trebuie să aibă o pondere dublă față de dosarele penale, instanța de judecată A nu ar fi fost eficientă. Dar deoarece noi acceptăm posibilitatea că ponderea reală a dosarelor penale ar putea fi mai mare, instanța A nu poate fi apreciată ca fiind ineficientă.

Pentru instanțele de judecată C și D, situația este diferită. Nu contează cum vom combina ponderile, acestea nu vor părea eficiente în comparație cu toate celelalte instanțe de judecată. Prin urmare, noi avem un motiv foarte întemeiat de a pretinde că aceste instanțe trebuie să poată să-și sporească rezultatele (sau să-și reducă resursele utilizate).

Trebuie de menționat că DEA permite restricții ale ponderii. Dacă suntem foarte siguri că o anumită categorie de cauze este simplă și o altă categorie de cauze este foarte complexă, este posibil de restricționat flexibilitatea ponderii la aplicarea algoritmului.

Faptul că abordarea DEA permite un grad de incertitudine (flexibilitatea ponderii cauzei) la evaluarea rezultatului total și a productivității instanței de judecată este un avantaj major. Evaluarea ponderilor cauze este de obicei una din cele mai dificile sarcini care necesită mult timp și care este asociată cu stabilirea mecanismelor legate de alocarea resurselor. Avantajul de a nu stabili ponderile exacte la compararea diferitor categorii de cauze (dar a se baza pe intervale proporționale ponderate sau pe ponderi relative în schimb) simplifică această sarcină în mod substanțial. De asemenea aceasta face sistemul să fie mai puțin vulnerabil față de pretențiile că ponderile relative ale dosarului au fost alocate într-un mod inechitabil. În final, dacă ne bazăm pe ponderile flexibile este mult mai ușor de a ne schimba de la un mod de clasificare a cauzelor la un alt mod (spre exemplu, atunci când este introdus un cod nou sau când circumstanțele se schimbă în alt context). Este foarte important de a asigura că modelul de bază pentru evaluarea volumului de lucru și alocarea de resurse se poate adapta la asemenea schimbări (imprevizibile precum și previzibile) și este de asemenea viabil în termen lung.

Frontiere ale eficienței cu diferite ipoteze / prezumpții legate de economiile de scară

Modelele avansate ale evaluării comparative de asemenea recunosc că ar putea exista economii de scară referitoare la oferirea serviciilor de către instanțele de judecată. În graficul de mai sus, frontiera eficienței se bazează pe ipoteza unor randamente de scară variabile, deoarece din datele oferite rezultă că atât instanțele de judecată mici (A), precum și instanțele de judecată mari (D și E) operează în dezavantaj.

Mai mult, modelul DEA poate fi folosit pentru stabilirea unor ținte de performanță realiste și realizabile. Noi suntem capabili să depășim țintele generale sau de tipul „o măsură pentru toți”, deoarece instanțele de judecată sunt în principiu evaluate comparativ cu instanțele similare după mărime și tipurile de cauze examinate. Aceasta înseamnă că pentru o instanță „ineficientă” pot fi identificate instanțe „colege” care din multe puncte de vedere sunt foarte similare, dar au performanțe mai bune. Aceste instanțe „colege”, care reprezintă instanțe cu „cea mai bună practică”, pot servi drept inspirație pentru alte instanțe de judecată.

Suplimentar, tehnicile evaluării comparative moderne sunt de asemenea ideale pentru a analiza cauzele potențiale ale ineficienței care se referă la asemenea factori cum ar fi mărimea și alocarea. Aceste tehnici vor permite analiștilor să ofere răspunsuri la întrebarea dacă o anumită instanță de judecată are o mărime optimă și dacă aceasta are o combinație corectă de judecători și grefieri.

Un dezavantaj major al modelului DEA în privința alocării de personal este faptul că, în formele sale de bază, acesta ne spune cu câți judecători (și grefieri) ar fi posibil de redus personalul unor anumite instanțe de judecată pentru ca acestea să devină tot atât de eficiente ca și cele mai eficiente instanțe de judecată. În general, totuși, scopul legat de alocarea de personal între instanțele de judecată nu este de a reduce numărul general al personalului, dar mai degrabă de a asigura o alocare mai echitabilă a personalului care să reflecte volumul de lucru real al instanței de judecată. Pentru a îndeplini acest obiectiv din urmă, este necesar de a lua în considerație unele versiuni specifice modificate ale modelului DEA.⁵⁰

Există multe exemple ale analizei de eficiență ale instanțelor de judecată care se bazează pe asemenea tehnici avansate de evaluare comparativă, conform tabelul de mai jos.

În timp ce evaluarea comparativă avansată a fost încă câțiva ani în urmă inaccesibilă pentru majoritatea instituțiilor din cauza complexității operațiunilor de calcul pe care le implică, îmbunătățirile în capacitățile calculatoarelor și software (programele calculatoarelor) a făcut ca aceste unelte să devină accesibile pe larg pentru factorii de decizie.

Exemplele studiilor care aplică tehnicile avansate de evaluare comparativă (DEA) în cazul instanțelor de judecată

Țara	Studiul
Belgia	Tulkens, Henry (1993). “On FDH Efficiency Analysis: Some Methodological Issues and Applications to Retail Banking, Courts, and Urban Transit” (<i>Cu privire la FDH Analiza Eficienței: Unele aspecte metodologice și aplicații cu privire la sistemul bancar, instanțe de judecată și tranzitul urban</i>), The Journal of Productivity Analysis, Vol. 4, pp. 183-210.

⁵⁰ A se vedea spre exemplu Asmild, Mette et. al (2011). Modele bazate pe DEA pentru realocarea personalului poliției SAU Spectrum

Brazilia	Yeung, Luciana L. & Paula F. Azvedo (2011). "Measuring efficiency of Brazilian courts with data envelopment analysis (DEA)" (<i>Măsurarea eficienței instanțelor de judecată brazilieni cu analiza înfășurării datelor (DEA)</i>), IMA Journal of Management Mathematics, vol. 22, pp. 343-56.
Danemarca	Wittrup, Jesper (2008). <u>Economic Approaches to Judicial Administration: The Case of Judicial Administration</u> (<i>Abordări economice cu privire la administrarea judecătorească: cazul pentru administrarea judecătorească</i>). Aarhus: Politica
Europa	Deyneli, Faith (2012). "Analysis of relationship between efficiency of justice services and salaries of judges with two-stage DEA-method" (<i>analiza relației între eficiența serviciilor de justiție și salariile judecătorilor cu metoda DEA în două etape</i>), <u>European Journal of Law and Economics</u> .
Germania	Schneider, Martin R. (2005). "Judicial Career Incentives and Court Performance: An Empirical Study of the German Labour Courts of Appeal" (<i>Motivări în cariera judiciară și performanța instanțelor de judecată: un studiu empiric al Curților de Apel de Muncă Germane</i>), <u>European Journal of Law and Economics</u> , Vol. 20, pp. 127-44.
Norvegia	Kittelsen, Sverre A. C. & Finn R. Førsund (1992). "Efficiency analysis of Norwegian district courts" (<i>Analiza eficienței instanțelor de sector norvegiene</i>), <u>Journal of Productivity Analysis</u> , Vol. 3, pp. 277-306.
Spania	Pedraja-Chaparro, Francisco & Javier Salinas-Jimenez (1996). "An assessment of the efficiency of Spanish Courts using DEA" (<i>O evaluare a eficienței instanțelor de judecată spaniole utilizând DEA</i>), <u>Applied Economics</u> , Vol. 28, pp. 1391-1403
Suedia	Hagstedt, K. & J. Proos (2008). "Has the recent restructuring of the Swedish district courts improved efficiency? A DEA analysis" (<i>A îmbunătățit eficiența instanțelor de judecată de sector suedeze recenta restructurare a acestora? O analiză DEA</i>), Uppsala University. Department of Economics.

Modele suplimentare

În timp ce modelul volumului de lucru ponderat și modelul înfășurării datelor sunt două cele mai importante modele pentru a fi luate în considerație atunci când vorbim de Cele mai Bune Practici pentru estimarea eficienței instanței de judecată și alocarea de resurse, două modele suplimentare merită să fie de asemenea menționate: modelul regresional și modelul proporțional.

Modelul regresional este deseori folosit ca o modalitate pentru verificarea rezultatelor din alte tehnici. Analiza din cadrul modelului regresional este o tehnică statistică care estimează necesitatea de judecători sau personal auxiliar al instanțelor de judecată bazat pe variațiile largi de sistem în multe variabile ale volumului de lucru. Pașii de bază pentru modelul regresional sunt evidențiate mai jos:

- Identificarea informației disponibile pentru a ajuta la identificarea necesității de judecători și personal auxiliar, și evaluarea calității acestor date.
- Selectarea unor indicatori posibili din informațiile disponibile.
- Elaborarea și testarea modelului statistic.
- Focusarea pe instanțele de judecată care par să dispună de resurse prea puține (sau prea mari).
- Adăugarea unei evaluări calitative.

Cel mai des, pentru estimarea volumului de lucru al instanțelor de judecată vor fi folosite datele demografice și socio-economice. Modelul regresional este în mod deosebit important atunci când există îndoieli în privința calității datelor statistice cu privire la cauzele examinate de instanțele de judecată. În acest caz, modelul regresional poate fi utilizat pentru a oferi o estimare alternativă a numărului de cauze (și potențial de asemenea a categoriilor de cauze) pe care o anumită instanță de judecată se estimează că le va primi.

Modelul proporțional presupune că necesitatea pentru personal non-judiciar poate fi determinată în calitate de proporție fixă a personalului auxiliar la numărul de judecători din instanțele de judecată, la volumul de lucru sau la numărul populației. Modelul proporțional este atractiv deoarece este simplu și ușor de înțeles, ușor de menținut și actualizat la informații noi privind volumul de lucru, și de asemenea nu este un model costisitor.

Cu toate acestea, proporțiile simple de judecător - persoanl non-judiciar deseori nu sunt foarte exacte și astfel sunt limitate în utilitatea lor. Modelul proporțional care nu ia în calcul diferențele care există în diversele tipuri de cauze ar putea să nu ia în considerație în mod adecvat nici diferențele regionale în categoriile de cauze examinate, și nici diferențele în volumul de lucru al judecătorilor din localitățile urbane și rurale. Spre exemplu, o instanță de judecată înalt automatizată ar putea avea mai puțin personal pentru procesarea volumului de lucru mai mare, însă costul pe fiecare membru de personal ar putea fi mai mare, din cauza necesității de a trece o instruire tehnică.

Analiza structurală

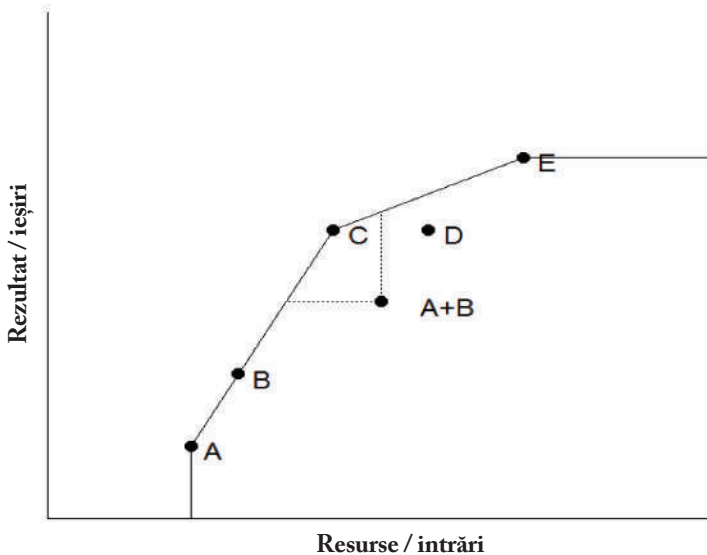
Recent, a apărut o tendință în rândul țărilor europene de a reduce numărul instanțelor de judecată și a jurisdicțiilor în scopul creării unor instanțe de judecată mai mari. Aceasta se face atât din considerentele eficienței, cât și a calității. Instanțele de judecată mai mari sunt privite ca fiind mai potrivite pentru a oferi o administrare mai eficientă, calitativă și profesionistă; acestea pot răspunde mai bine la oportunitățile create de economiile de scară (duplicitatea funcțiilor poate fi evitată); ele sunt mai puțin vulnerabile față de apariția locurilor vacante sau schimbărilor neașteptate în costurile litigiilor; ele permit o specializare mai bună și folosirea principiului colegialității (mai mult decât un judecător președinte) și în final instanțele mari sunt deseori într-o poziție mai bună să creeze o atmosferă profesională sănătoasă unde judecătorii pot discuta și împărtăși cunoștințe despre diverse aspecte / întrebări juridice.

Argumentul principal împotriva lichidării instanțelor de judecată mai mici este că localizarea lor în imediata apropiere de comunitățile locale oferă cetățenilor un acces convenabil la justiție. Cu toate acestea, crearea unei infrastructuri și unor oportunități mai bune de transport va face acest argument irelevant. Mai mult, majoritatea cetățenilor au nevoie să se înfățișeze în fața instanței de judecată doar de câteva ori în viața lor, sau deloc. În final, instanțele de judecată mari ar putea reține unele din avantajele localizării în apropiere de comunitate, dacă li se permite să deschidă filiale sau săli de judecată în orașe diferite. Prin urmare, o comunitate mai mică ar putea fi vizitată doar la anumite intervale de timp de către un judecător, sau o echipă de judecători, care va putea astfel examina cauzele a căror examinare în oraș, unde se află instanța de judecată principală, nu este convenabilă.

Nu este posibil de oferit un răspuns totalmente științific și decisiv la întrebarea cât de mică poate fi instanța de judecată pentru a putea funcționa în mod eficient. Un studiu efectuat în Danemarca a ajuns la concluzia că o instanță de judecată trebuie să aibă cel puțin 6-8 judecători angajați pe norma deplină (și în afară de aceasta câțiva judecători adjuncți). În România nu există o decizie oficială cu privire la acest aspect, dar opinia generală este că o instanță de judecată ar trebui să fie constituită din cel puțin 5 judecători. În Polonia s-a decis de a avea minimum 10 judecători pe instanță și în Suedia minimum 10 angajați și 2 judecători. Autoritățile austriece consideră adoptarea unei decizii cu privire la 4 judecători minim pe instanță.

Tehnicile și modelele descrise mai sus pentru estimarea eficienței instanțelor de judecată și a necesităților de personal (volumul de lucru ponderat și DEA) pot fi de asemenea aplicate la analiza structurală. Modelul volumului de lucru ponderat va permite de asemenea compararea eficienței instanțelor de judecată mici și mari. Suplimentar la aceasta, tehnicile de evaluare comparativă avansată, cum ar fi DEA, oferă oportunități excelente pentru analiza structurală a instanțelor de judecată, inclusiv a eficienței unor potențiale fuzionări⁵¹.

Analiza de fuzionare

Spre exemplu, în tabelul de mai sus, atât instanța de judecată A cât și instanța de judecată B se află la frontiera estimată a eficienței. Astfel, potrivit evaluării, acestea nu vor putea să-și îmbunătățească performanța în mod individual. Resursele și rezultatele combinate ale instanței de judecată A și a instanței de judecată B (A+B) se află în frontiera eficienței. Potrivit interpretării, instanța fuzionată are un potențial îmbunătățit pe care nu îl are instanța individuală, și astfel, va fi eficient de a fuziona instanța de judecată A cu instanța de judecată B.

⁵¹ A se vedea, spre exemplu Bogetoft and Wang (2005) "Estimarea unor Potențiale Avantaje a Fuzionării", Revista Analizei de productivitate, vol. 23

Studiul cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova a fost elaborat în cadrul proiectului Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) – “Contribuția CRJM la implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției: Pilonii I și II”.

Proiectul a fost finanțat de Ambasada SUA în Moldova, în cadrul programului de asistență în implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției (SRSJ) pentru 2011-2016, aprobată de Parlament la 25 noiembrie 2011, și Planului de acțiuni pentru implementarea SRSJ.

Studiul a fost elaborat pentru a ajuta factorii de decizie din Republica Moldova în vederea luării deciziei cu privire la optimizarea hărții judiciare pentru a crea condiții pentru îmbunătățirea calității actului de justiție și utilizarea mai eficientă a banilor publici în sistemul judecătoresc. Studiul se referă la metodele de alocare a posturilor de judecător și personal non-judiciar în judecătorii și curțile de apel pentru a asigura un volum de lucru mai uniform între instanțe și oferă recomandări în acest sens. Studiul include recomandări cu privire la trei scenarii posibile de comasare a judecătorilor în baza numărului minim de judecători per instanță.

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este o organizație non-profit neguvernamentală cu sediul în Chișinău, Republica Moldova. CRJM tinde să asigure o justiție calitativă, promptă și transparentă și respectarea efectivă a drepturilor civile și politice. În realizarea acestor obiective, CRJM combină cercetarea de politici și activitatea de advocacy realizate într-un mod independent și neutru.

Centrul de Resurse Juridice din Moldova
Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova
Tel: +37322843601
Fax: +37322843602
Email: contact@crjm.org
www.crjm.org